

EL CARDENAL VIDAL i BARRAQUER

ARQUEBISBE DE TARRAGONA

... fon pus fort e potent
que no aquells qui'l feren mort passar
car son voler no'l feren canviar
ne fon complit llur malvat pensament.

AUSIAS MARCH

Era a darreries de la passada centúria quan vaig fer la coneixença del Dr. F. Vidal i Barraquer, amb motiu d'un acte notarial en el qual, tan ell com jo, actuàvem solament per compte d'altri.

La causa, era el retorn d'uns diners per part d'una dama vídua, molt coneguda en la societat barcelonina. Hereva del seu marit i de manera condicionada en certs respectes, el seu cas era d'aquells que es presten, igualment als escrúpols que a les habilitats o torcements dels juristes.

La dama en qüestió tenia per advocat l'amic En Jaume Carner, antic company de col·legi, una mica més gran que jo. Per tal de convenir la firma de l'escriptura, em convocà al seu despatx, on començà per explicar-me el cas, que jo ignorava en el seu aspecte condicionat.

En retrobar així, en el tràngol de la vida, una coneixença d'infantesa, després d'anys de separació, dóna lloc a una plaent efusió que refà continuïtats gairebé esvanides.

La seva clienta resultava lligada per clàusules testamentàries d'aquelles a les quals encaixava admirablement allò tan vell: « la lletra mata i l'esperit dóna vida ». I la gravetat d'això, en el terreny jurídic, és que la gent de lleis s'arrapa fàcilment a la lletra i es gira d'esquena a l'esperit.

GUAITANT ENRERA

L'exposició d'En Carner, tota acadèmica, ben raonada, basada en l'esperit del testador i, per tant, millor intencionada de cara a la seva clienta, me féu adonar de l'interès que En Carner tenia a assentar precedents de fet, en els quals fonamentar acció posterior; això em recordà que jo actuava per compte d'altri i que allà, l'amic d'infantesa era esdevingut l'advocat d'una compareixença, moralment indiscutible, però no pas literalment.

Quan hagué acabat la seva exposició, durant la qual jo havia tingut temps de ben situar-me dintre de l'acte que es tractava de formalitzar, a fi d'evitar o escurçar discussions per a les quals no tinc gens de vocació, vaig respondre-li:

— Mireu, Carner, me faig talment càrrec del vostre punt de vista i de la vostra situació que, en el vostre lloc, jo faria i pretindria, exactament, ço mateix que Vós defenseu: la independència de la vostra clienta.

Malauradament, ací, jo no sóc jo, sinó el representant d'un altre i el meu deure és defensar plenament, segons el meu entendre, ço que ell m'ha confiat i, potser perquè no sóc jurista o, millor, precisament per això, he de dir-vos que, per culpa del condicionament discutible, jo no puc firmar l'escriptura, si no compareix la vostra clienta assistida de l'Arquebisbe de Tarragona.

En Carner, és clar, amb raó des del seu punt de vista, tornà a perorar una estona, ben debades, perquè jo vaig mantenir la meua decisió, dictada per malfiança d'argúcies i antecedents judicials que, malgrat la meua joventut, ja m'havia llegut de conèixer i patir.

La conseqüència fou que el Dr. Vidal i Barraquer, un jovincel sacerdot poc més gran que jo, en la seva qualitat de Fiscal de la Cúria, comparegué amb poders de l'Arquebisbe de Tarragona. En Carner mateix m'hi presentà, parlàrem breument, firmàrem el nostre comès i ens acomiadàrem.

Fins més de quaranta anys després, no ens havíem de tornar a veure i a encaixar, lluny de la Nostra Terra, havent suportat amb greu perill personal tota llei de daltabaixos, socials, morals i materials; però, aleshores, no pas amb responsabilitat delegada, com en aquell acte notarial, sinó redreçant-nos en la nostra pròpia i plena personalitat: ell, com a jerarca de l'Església Catalana, exiliat per no haver volgut sotmetre la Doctrina Cristiana a una sublevació militar espanyola, i jo, com a cap de casa, expatriat per amor de la consciència i del sentiment, pare d'una família esbrancada en plena joventesa i desarrelada en la vellesa.

EL CARDENAL VIDAL i BARRAQUER

No faré cap estudi del tremp d'ànima ni de la forta personalitat del Cardenal, tasca per a la qual me reconec impotent, car no estic degudament situat, ni capacitat i que pertoca a d'altri, com els ho he advertit repetidament i als quals faig retret de no haver-ho acomplert encara, perquè la covardia és una modalitat de l'egoisme que no lliga gens amb l'agraïment, ni amb l'exemplaritat social, ni amb la germanor espiritual i, encara menys, amb l'Apostolat de la Veritat.

Jo solament faré el que puc fer: una planera narració de les temporades que l'expatriació ens aplegà en els darrers anys de la seva dolorosa vida, compartint neguits, estudiant problemes insolubles dintre la dualitat humana i enterbolits per convencions mentideres, curosament conreades; distreient-nos o conhortant-nos mútuament, segons els temps i les circumstàncies.

A estones, la nostra meditació pretenia escandallar pregoneses insondables, de les quals, de vegades, eixíem amb un irònic somriure, convençuts de la nostra pròpia incapacitat.

És per això, que no faig més que transcriure, a la seguida, les notes del meu dietari gairebé textualment, llevat d'algun incident que m'ha suggerit lleu comentari.

Les pàgines que segueixen tenen la valor testimonial d'expontaneïtats viscudes, de recances i sofrances compartides i d'intimitats espirituals, tot anorreat per un sobtat traspàs.

Temps a venir, els seus mateixos detractors i victimaris, en tornar a camí després de llur esgarriament terror, l'imploraran colpint-se el pit, corcats de remordiments.

IN CIPIT

Un parent meu, el Dr. Daniel Girona i Llagostera, en fugir del temporal de casa nostra, s'acollí a Cologny, poblet a prop de Genève, on morí de resultes d'una *grippe*.

Aleshores vaig aconsellar a la seva Vídua, que és domiciliés més a vora nostra, car vivíem a La Rosiaz, tot just fora Lausanne. Seguint el meu parer, ella s'hostatjà en una *maison de repos*, à Prélaz-Fontaine, a l'altre costat de la ciutat. Jo hi anava sovint, tant per a consultes, com per a distreure-la dels seus forts atacs d'asma i ella no em planyia els pics de telèfon que, generalment, me prenien tot el matí, puix que era molt enraonadora i les visites li plaïen.

En un dels tals matins, entrats en el Juliol del 1939, em rebé amb una afectada precaució i no em costà gaire d'endevinar que, en aquella casa, hi havia quelcom de nou, que ella volia dissimular, però que també és moria de ganes de descobrir i que, per tant, acabaria per dir-me per què, segurament, era per això mateix que m'havia telefonat.

Parlàrem baixet, d'una manera més retinguda que de costum, perden el temps amb divagacions, ço que també ens passava sovint, sense que sortís la sorpresa que jo pressentia.

Al cap de moltes estones, no podent contenir-se més, se m'acostà a cau d'orella i em digué confidencialment :

— Sobretot que ningú no ho sàpiga ! perquè en la cambra del fons del corredor, tenim Son Emcia. el Cardenal de Tarragona, F. Vidal i Barraquer.

Confesso que el cor em féu un surt en oir tal nova, que m'anunciava la presència, gairebé a tocar, de la més alta afirmació de la Catalunya espiritual, i això, en aquelles tràgiques circumstàncies nostres, morals i sentimentals, era trasbalsador de debó.

Així deslliurada de la seva preocupació, la Vídua reprengué més serenament la conversa una altra estona, fins que li revingué la idea primitiva i decidí descarregar-se'n totalment, preguntant-me, sobtadament :

— Vol que li presenti ?

— Ja ho crec ! dona de Déu : el Cardenal és una superació de la nostra expatriació !

Son Emcia. el Cardenal F. VIDAL I BARRAQUER
Arquebisbe de Tarragona
Cambrils 3 Octubre 1868 — Fribourg (Suïssa), 13 Setembre 1943

Fons Patxot

Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER: *INCIPIT*

I ella mateixa, somrient i esbufegant asmàtica, cuità d'anar a trucar a la cambra designada.

Mentrestant, jo esperava commós l'aparició d'aquell Apòstol de la Veritat, que era romàs fidel a la Doctrina i havia refusat d'aplegar-se amb la colla dels usufructuaris i marxants d'una doctrina.

Al cap de poc, caminant pausat, amb dignitat espontània, comparegué el Cardenal: alt, prim i envellit d'ençà que no ens havíem vist més de quaranta anys enrera; la seva faç expressava l'admirable tremp d'ànima que vaig anar descobrint després.

Aquell cos davant meu, era un personatge heroic, esdevingut històric, no solament de l'espiritualitat catalana, sinó de la vera Cristianitat humana.

D'ençà d'aquell acte notarial que ens havia aplegat en la passada centúria, s'havia capgirat el món i nosaltres: ell acabava d'entrar a la setantena i jo també hi afrontava.

No calien pas presentacions.

Ens inclinàrem en una efusiva encaixada i, més que amb paraules de mutual cortesia, és amb l'esguard que ens trametérem la nostra coral emoció de benvinguda, ombrejada per l'evocació dels respectius passats.

Aviat restablírem la coneixença i parlàrem tot seguit de Casa Nostra i de les nostres situacions actuals. Anava acompanyat del seu Secretari, el Dr. Joan Viladrich, un canonge jove. Ambdós passaven la major part de l'any a Itàlia i, llevat de les estades a Roma, s'acollien a la Cartoixa de Farneta (Lucca), de clima més sanitos que el de Roma; però, al fort de l'estiu, solien entrar a Suïssa fugint de la calor i aleshores pujaven a certa altura, a la Cartoixa de La Valsainte (Fribourg).

Com que es mostrà tan ben disposat i em féu una recepció tan familiar, vaig invitar-lo a dinar amb nosaltres ço que acceptà de grat i, arribat l'hora, me'ls vaig emportar en el meu taxi, cap a La Rosiaz.

En passar la porta jo li feu, reverencialment:

— Passeu, Eminència.

I ell me respongué, retopant-me amb autoritat:

— Deixeu-vos d'Eminència.

Justament feia un bon dia i poguérem admirar la vista esplèndida de què es gaudeix des del nostre pis i del restaurant, dominant el Lemán, el muntanyam de la Savoia i l'horitzó del Jura, dignificat per unes postes de sol que m'encisaven.

GUAITANT ENRERA

En havent dinat i després d'un curt repós, vingué al meu despatx i allà, ben assoleiats, de cara al llac i a les muntanyes, amb la major senzillesa, em demanà parer sobre el seu cas, com segueix :

— « El Gl. Franco volia disposar de l'Església i començà per demanar-li, i acabà per imposar-li, l'adhesió, a la qual cosa s'ajupí l'Arquebisbe de Toledo, Dr. Gomà. » D'ací nasqué la famosa i deplorabilíssima Carta Collectiva¹, en la qual l'Església espanyola resultava servidora del militar sublevat i dictador després².

Així la cosa, ara el Cardenal es trobava amb que el Gl. Franco li exigia la dimissió i, mentrestant, li negava l'entrada a Espanya.

I acabà la seva exposició, preguntant-me amb la major naturalitat i senzillesa :

— « Quin és el vostre parer respecta d'això ? »

— « La qüestió és transcendent — vaig dir-li — i potser no estic prou ben situat per a donar el parer que cal i em demaneu. No obstant, precisament per això, m'és més fàcil de respondre i, si algun valer té el meu parer, és justament la seva independència i l'ésser únicament doctrinal, dintre del més estricte esperit cristià.

Jo entenc que, si talment us ho dicta la consciència, heu de mantenir la vostra actitud, per la qual us felicito coralmment, perquè de marxants del Temple ja fa massa centúries que ens en sobren i, a mi mateix, me n'ha passat més d'un per les mans. D'altra banda, Vós sou junyit a una espiritualitat, dintre la qual existeix una Jerarquia damunt Vostre. Si aquesta no us diu res, amb major raó heu de continuar com fins ara i, solament quan ella us ho mani altrament, deureu sotmetre-us per obediència i aleshores sereu rellevat del cas de consciència, per més que us requi personalment. »

Vaig afegir :

— « Estic convençut de que la vostra actitud, espiritualment de la més pura cristianitat, és una veritable reserva que Roma hauria de respectar previsorament, car li pot ésser utilíssima un altre dia, quan s'estripi la ficció franquista, que no és cap salvació, ni cap renovació — com es pensen molts —

¹ Aquesta Carta havia estat prèviament comunicada a Roma, tal com, d'altra banda, ja féu constar el Cardenal Gomà.

² De passada, escau recordar — per contrast amb el catolicisme de l'Església franquista — que quan esclatà la primera guerra europea, l'Emperador d'Àustria Franz Joseph, demanà al Papa la benedicció per als seus exèrcits i el Papa li respongué, cristianament, « que ell solament podia beneir els exèrcits de pau ».

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER: *INCIPIT*

sinó una agreujament i àdhuc un desvergonyiment dels mals usatges seculars espanyols, que portaren la caiguda de la Monarquia i l'adveniment de la República i la seva fallida, per la mateixa raó. »

— « Així també m'ho sembla a mi, féu ell. »

I variàrem de conversa.

Després d'aquella assentada confidencial, mig de confessorari, en el meu despatx de La Rosiaz, anàrem enfondint situacions i aclarint punts de vista.

Aleshores, tinguí la inesperada sorpresa de trobar en el Cardenal una visió justíssima de la tragèdia espiritual de la Nostra Terra i una ferma voluntat de no compartir-ne la responsabilitat pels camins que allà emprenien, sinó d'oposar-s'hi resoludament ; d'ací el seu refús de firmar i les conseqüències de la seva actitud o sia, la seva present situació.

En veure el posat d'aquell vellet venerable, ningú no hauria endevinat la claredat i dretura del seu pensar, en qüestions generalment considerades — molt erradament — *noli me tangere*, que és la tapadora de les grans transgressions.

Me plaïa aquella comunitat de criteri malgrat la nostra tan diferent provenença, sobretot sentint-lo ratificat naturalment per la seva jerarquia eclesiàstica.

Li dolgué de debó un incident de cobdícia eclesiàstica que vaig contar-li responnent a una pregunta seva i fou aleshores quan, per primera vegada, féu aquella exclamació que m'havia de repetir tot sovint més tard, en explicar-li experiències personals :

— « Però, per què ho fan això ? »

De primer, jo no li responia, però més endavant, sí que li deia :

— « Perquè obliden la Doctrina Cristiana. »

Me preguntà respecte d'aquells Bisbes, que no respectaren un testament generosíssim que els afavoria, sinó que el rebregaren amb cupiditat desfermada i maltractaren la vídua ; parlàrem de les Congregacions en general i d'alguna en particular ; de la competència i sabotatge que fan a l'Església secular — la parroquial sobretot — que jo entenc que hauria d'ésser el nexa fonamental entre la vida religiosa i l'estament civil.

Aleshores se m'acudí retreure que això de la « competència i sabotatge », que jo deia d'una manera tan crua i lapidària segons el meu temperament precís, ell ho havia insinuat amb frase suau i llisquent en una de les seves pastorals.

GUAITANT ENRERA

En oir tal afirmació meva, el Cardenal es girà, mirant-me fixament una estona ; jo vaig aguantar el seu esguard, expectant, endevinant que l'havia sorprés la meva referència a la seva pastoral, però, com que ell no digué res, vaig cloure l'incident amb un placèvol somriure de persuasió.

Perquè a mi em succeeix de vegades, que malgrat llegir poques publicacions, llevat de les meves revistes científiques, si algun dia en prenc una fora del meu clos, generalment hi cullo quelcom que val la pena, en bé o en mal, i no ho deixo perdre.

Li vaig preguntar respecte de l'atmosfera i l'actitud del Vaticà, recordant-li aquella traïdora informació político-eclesiàstica durant la primera dictadura, informació que jo havia qualificat públicament d'espionatge de compte-meitat, tal com resultava dels seus fruits eclesiàstico-dictatorials.

De mica en mica, un dia darrera l'altre, jo anava resseguint el procés de l'Església constantiniana, que els Reis Catòlics imposaren a Espanya a sang i a foc, per a la conveniència política llur, amb la conseqüència de que la religió fos monopolitzada per una burocràcia estatal i a Catalunya, després d'enterbolir un esperit religiós més convincent, l'Església esdevingués el gran i eficient instrument de descatalanització a servei de l'Estat i a sou d'aquest, trepitjant la Doctrina del Mestre, el qual donava a Déu ço que era de Déu i al Cèsar ço que era del Cèsar, oblidança i trencament que menen a les fogueres i als crims que havíem vist darrerament allà baix i no pas per primera vegada en la nostra vida. Ell també era partidari de la separació de l'Església i de l'Estat. Quelcom de semblant havia dit el Dr. Torras i Bages i he oït jo d'altres jerarquies eclesiàstiques d'ambdós sexes, perquè la promiscuitat de l'Església amb l'Estat produeix una religió emborderida, que fàcilment decau en ofici i profitisme..

Ara, deia jo, els Bisbes resulten una jerarquia eclesiàstica convencional, per culpa de llur pecat original car, de fet, són funcionaris polítics unilaterals, puntals mercenaris, nomenats en virtut d'una regalia usurpada, i travats per la mateixa força material usurpadora. Els Bisbes han d'ésser fills del mateix Bisbat, perquè és la única manera de que sien moralment agermanats amb el Poble que han de regir i al·lisonar espiritualment.

La República, com a successora de la Monarquia, pretingué la continuació del patronat per al nomenament dels Bisbes, cosa que el Vaticà refusà dient que la tradició monàrquica era trencada, i segurament volent aprofitar l'avinentesa per a alliberar l'Església de la barreja política dintre la qual

EL CARDENAL VIDAL i BARRAQUER: *INCIPIT*

sempre fa parella a Espanya. Malauradament, després s'esvaní aquest bon propòsit i el Vaticà atorgà la regalia al Gl. Franco, que és un govern arbitrari, lliurant així novament l'Església a la malura política, amb circumstàncies anòmales i més agreujants¹.

El Gl. Franco se n'ha ben aprofitat i s'ha ormejat una església franquista, a semblança de Hitler, que es féu una providència per al seu ús personal. Per això a Catalunya, més que mai, l'Església continua essent un reforç d'ocupació camuflat i un instrument eficient de descatalanització, tot contra dret, moral, justícia i la Doctrina cristiana, que hauria de practicar.

Si un altre dia tornen a cremar esglésies i convents — l'altre torn — que a servei foraster segueixen desnaturalitzant la Nostra Terra, tothom clamarà amb raó, escandalitzats una vegada més, però impenitents.

Aleshores, quants n'hi haurà que, estudiant a fons els esdeveniments, vulguin esbrinar fins a quin punt els novells crims podrien ésser o són, mers rebrols de crims morals i públics anteriors, sembrats des de les altures i arreplats en un passat deplorable, transgressor i, per tant, provocador ?

Aqueixes enraonades, tingudes lleialment amb un home que ho sabia entendre tan bé i planerament, eren per a mi una gran compensació dels perills i greuges, morals i materials, que uns mals Pastors m'havien fet passar durant anys i panys, per culpa d'altri.

¹ *Huit ans au Vatican, 1932-1940*, par François-Charles Roux, de l'Institut, Ambassadeur. (Flammarion, Paris, 1947). Page 180 :

« Après vint un second ambassadeur de la République espagnole, M. de Zulueta, professeur d'université... Il n'en fut pas moins bien agréé, bien reçu et se maintint en place pendant la majeure partie de la guerre civile, jusqu'au moment où la situation lui fut rendue intenable par les fascistes italiens et l'ambassade du général Franco auprès du Quirinal.

Son palais fut alors envahi, son chiffre dérobé, sa valise diplomatique sequestrée, son courrier ouvert. L'appui qu'il reçut du Vatican ne lui procura d'autre satisfaction que l'envoi de quelques carabiniers royaux pour garder son domicile. Il mit la clef sous la porte et quitta Rome. Cet épisode ne fut certes pas glorieux pour le Saint-Siège, auprès de qui il était accrédité, ni flatteur pour l'efficacité du Traité de Latran, qui garantit l'inviolabilité des missions diplomatiques auprès du Pape. Cependant, ce n'est pas, en bonne justice, sur le Vatican qu'on peut faire retomber la responsabilité de ces incidents, dont la faute incombait aux représentants de Franco à Rome et à leurs amis du *fascio*.

Quand Franco eut partie gagnée, le Vatican, sans se hâter de le reconnaître, le reconnut pourtant avant nous ; il y eut donc un représentant de Burgos auprès du Saint-Siège — d'abord un chargé d'affaires, ensuite un ambassadeur, M. Yanguas de Santa-Chiara — avant que nous-mêmes fussions entrés en rapports officiels avec le dictateur. »

GUAITANT ENRERA

En endolcir-se el temps, al cap d'uns dies, el Cardenal amb el seu Secretari, Dr. Joan, pujaren a la Cartoixa de La Valsainte i nosaltres cap a Gstaad, a retrobar els nostres néts.

L'any següent, el Cardenal tornà, establint així el costum i aquell estiu, 1940, nosaltres oferírem al Cardenal i al Dr. Joan, que vinguessin a acabar llur temporada de muntanya a Gstaad, perquè La Valsainte ja es comença de refredar a la segona quinzena d'Agost.

Ho acceptaren de grat i els installàrem en el Bernerhof que, en aquella època començava d'affluixar gent, on els triàrem dues cambres assolellades, no gaire lluny de les nostres.

Amb el Cardenal repetírem les excursions clàssiques i afavorides de la contrada; férem una anada al Coll du Pillon, per tal que veiés els imposants cingles i geleres dels Diablerets i àdhuc, de lluny, la mateixa població on s'havia acollit el seu parent, l'oculista Dr. Barraquer de Barcelona; també anàrem, al caient de la tarda a Lauenen, en la solitud d'aquell circ austre, fistonejat per les cresteres nevades del Wildhorn i asseguts en un tronc d'arbre en una prada florida vora el rierol, davant de la solemni grandor d'aquella natura formidable, nosaltres érem la imatge vivent de la humanitat fugissera, amb els seus pretensiosos homùnculs evanescents; el sol es ponia i l'ombra gegantina de la muntanya ens anava engolint...

El dia 9 de Setembre, baixàvem de Gstaad en companyia del Cardenal i el seu Secretari. El trajecte els interessà molt, sobretot l'espectacular presentació del Lemán i la riba de Montreux, després de la sortida del túnel de Les Avants. Arribats a Lausanne, cadascú se'n tornà al seu estatge: el Cardenal cap a Prélaz i nosaltres a La Rosiaz.

Amb el Setembre clogué aquella temporada estival.

El 14 de Juny del 1941, al matí i provinent d'Itàlia, ens tornava el Cardenal amb el Dr. Joan. Aleshores, nosaltres habitàvem Fribourg per raó de les escoles dels nostres menuts.

Havent viatjat tota la nit i tenint llur novell estatge en una *Maison de Repos*, de Givisiez, poblet a pocs minuts de Fribourg, els invitàrem a dinar amb nosaltres, per tal de refer-se una mica.

El Cardenal venia animat i disposat per a continuar els costums de l'estiu d'abans; canviàrem impressions sobre els temes de sempre i els féu gran illusió menjar a la catalana, cuinat a casa mateix.

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER: *INCIPIT*

En havent dinat, el Cardenal es reposà una estona, mentre el Dr. Joan i jo la fèiem pétar en el meu despatx, majorment sobre el veritable estat d'esperit d'Itàlia i les noves que ells tenien de casa nostra, que no contradeien pas les nostres.

L'endemà, la nostra gent marxava cap a Engelberg, però la muller i jo romanguérem a Fribourg, per tal de fer companyia al Cardenal. Es pot dir que ens vèiem cada dia, perquè ells venien a dinar a casa o bé jo anava a Givisiez a la tarda, a passar-hi una estona.

Quan venien a dinar, la nostra minyona tenia cura i àdhuc un xic de vanitat, de fer-los menjars que, essent corrents a Catalunya, aquí resultaven exquisideses sentimentals i palatals: escudella de pagès i carn d'olla amb pilota, cigrons, oli d'oliva, arrossades, etc., acabant amb cafè com feia temps que no havien tastat a Itàlia, i aleshores, jo que no en prenia, sucava un terròs de sucre a la tassa més a la vora. Veient això el Cardenal, un dia començà a allargar-me familiarment la seva i jo vaig fer-hi la sucada acostumada, bo i dient:

— Encara no hi he caigut en mans de l'Església, però ja em fico en la seva cullereta.

— Què voleu dir? féu ell.

— Ja us ho explicaré, perquè estic segur que us interessarà:

— Quan jo em trobava bregant enmig d'aquell fangueix episcopal, que un dia llegíreu resumit en una meva rondalla inèdita titulada *Paraula de Rei*, se'm presentà a casa un Sr. Canonge, personatge accidental en aquella lletja història i que sempre em demanava uns diners als quals no tenia cap dret jurídicament i, moralment, molt menys.

Bo i conversant, tornà a la seva dèria i em digué amb un ingenu desvergonyiment inconscient:

— Vós, Patxot, heu estat un ximple, perquè podíeu haver cobrat de la Vídua i de l'Església.

— Encara sóc més ximple del que us penseu, puix que, no solament ho faig tot de franc, sinó que, també hi he arriscat no poc de ço del nostre, a més de la tranquil·litat.

Aquell encegat Canonge sortí de casa per no entrar-hi mai més.

Si em veia pel carrer, m'evitava, però un dia, en una cantonada, ens trobàrem de nassos; el vaig saludar com si res, ens diguérem quatre mots de regust irònic agredolç i en acomiadar-nos se li escapà:

GUAITANT ENRERA

— « Ja hi caureu en mans de l'Església ! »

Per això vull fer constar que, si ara jo suco en la cullereta vostra, és — dirigit-me al Cardenal — perquè és de l'Església de Crist i no pas la d'aquells embornats. »

En acabar la meva inèdita història, els oients de taula iniciaren un somriure que resultà contrafet per l'expressió de dolença.

El nostre íntim i continuat contacte, donava lloc a assentades efusives, en les quals raonàvem la nostra situació respectiva i, naturalment, judicàvem la de la Nostra Terra sota punts de vista incompatibles amb el criteri que portaven tots els qui ens venien d'allà, en els quals constatarem amb tristesa que, així com temps enrera parlaven retinguts per una por cervical, ara ho anaven fent endèmicament, amb una submissió inconscient, veritable *capitis diminutio*, que els menava a la narcosi moral i cívica; es deixaven prendre l'esperit i es rescabaven amb l'ostentació i cura del cos, en una Catalunya infectada d'exotisme i escapçada.

Al costat d'aqueix falliment, prenia més gran relleu i feia pregonia impressió el tremp d'ànima d'aquell vellet representatiu, enllà de la setantena, tan senzill de fons i de forma, que deslligat de l'Església oficial espanyola, aguantava tot sol la puritat de la Doctrina per damunt dels seus especuladors materials i sorgia tan heroicament cristià, eclesiàstic i cívic.

Per una d'aquelles oposicions freqüents en la vida, el seu Secretari Dr. Joan, li tenia una devoció tan merament sentimental i àdhuc engelosida, que torbava la visió dreturera de la transcendent figura del Cardenal i, sense voler-ho, ni pensar-s'ho, més d'un cop l'entrebancava amb objeccions pusillànimes, ran de terra, que no poden, ni han d'assolir les altures de la jerarquia, majorment essent aquesta espiritual. D'ací venia aquella obsessió de l'incògnit que m'havia sorprès a Prélaz, com si el Cardenal no pogués mostrar-se a plena llum, amb la testa redreçada per damunt del clericalisme oportunista i de tots els firmants de la *Carta Colectiva*.

Una tarda, quan jo era a Givisiez fent companyia al Cardenal, la portera avisà que hi havia el P. H. demanant per ell.

Com que la cambra d'aquest era en el segon pis i no hi havia ascensor, vaig oferir-me a baixar a rebre el visitant i a fer-lo pujar.

Jo no coneixia el P. H. més que de nom i vaig presentar-m'hi dient que era el Sr. Patxot. Llavors ell me rebé amb aquesta exclamació :

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

— *Hombre! quien no conoce en España al Sr. Patxot?*

Francament, aquell esclat em sobtà, perquè no estic avesat a les efusions bombàstiques meridionals, que no lliguen gens amb el meu temperament; tampoc no se m'hauria acudit mai que, a España, pogués haver-hi ningú que s'hagués adonat de mi, perquè jo no m'he ocupat mai d'Espanya per res, ni li he demanat mai res i àdhuc jo ja havia corregut mig Europa quan encara no havia estat a Espanya; en tota la meva vida, no més he passat tres dies a Madrid, perquè als empordanesos ens tira més el Pirineu enllà, anem proa a tramuntana. En canvi, Espanya m'ha robat amb reincidència, premeditació i tots els agreujants.

Refet de la inesperada sorpresa, tots dos pujàrem a la cambra del Cardenal, d'on jo volguí retirar-me un cop feta la introducció però, tant el Cardenal com el P. H., me pregaren de romandre.

La conversa esdevingué tan farcida i absorbent, que ambdós, el P. Herrera i jo, ben de grat deixàrem passar l'hora usual del tren de retorn, ço que permeté anar descabdellant temes, molts d'ells desconeguts per a mi, on jo no feia més que escoltar, però comprovava, naturalment, no poques pressuposances meves del temps anterior a la guerra civil: no eren pas solament les esquerres les culpables.

Més tard, amb el P. H., ens n'anàrem aplegats a prendre l'altre tren, just per a l'hora de sopar, i en el trajecte, camps a través per a arribar a l'estació, jo vaig orientar la nostra conversa cap a Catalunya.

— Com tots els pobles — li deia jo — Catalunya té les seves qualitats i els seus defectes; les qualitats no fan cap nosa, el que destorba són els defectes i, entre aquests hi ha que als catalans, ens manca el sentit polític.

— *Esto lo sabe todo el mundo!* continuà el P. H., amb una franquesa i un to que eren d'agrair, puix hi translluïa més fruïció que indulgència, revelant l'estat d'esperit de l'interlocutor, poc avingut amb el lloc i les circumstàncies, del moment.

Afegint aquesta exclamació barroera a l'aduladora salutació del nostre encontre, vaig tenir la psicologia i les maneres del meu company accidental¹.

¹ El P. H., una temporada, féu el correu Madrid-Lausanne-Roma, i vice-versa; després, serví de *liaison* entre l'Infant Joan, Pretendent, el Gl. Franco i Roma; finalment, obtingué el repòs d'una mitra franquista, qui sap si preludiant la posta de la Pretendència o bé manifestant el cançament de l'espera?

GUAITANT ENRERA

Aleshores, me vingueren a la memòria els engrescaments de les nostres dretes per l'acció que visiblement representava el meu interlocutor i l'etiqueta política que llua i la pretesa amistat de la seva premsa envers Catalunya i viu ben clar la facilitat amb què la nostra gent es descarrera i, mentalment, em diguí, una vegada més, que érem una colla d'infants que es fan seguir només que ensenyant-los un bobó i sense que ni tan solament calgui donar-los-el.

Enfondint la qüestió, àdhuc en les altures de la intelligència, sempre ens trobem que ells no volen capir, ni admetre, que nosaltres, com a Poble, tenim els mateixos drets que els castellans. No volen fer, ni sentir, la distinció entre Poble i Estat, perquè ells són l'Estat, els conqueridors, els dominadors, etc. La companyonia els és impossible: *hidalgos* o *siervos*.

Engelberg. — Com que prevèiem, i ho desitjàvem, que el Cardenal Vidal i Barraquer, aleshores a La Valsainte, acceptaria la nostra invitació de venir a acabar l'estiu amb nosaltres, exploràrem les disposicions del Monestir de Benedictins d'Engelberg, per tal d'allotjar-l'hi, si fos possible.

En Manuel hi coneixia un benedictí jove, el qual s'encarregà de transmetre la idea al P. Abat, i aleshores tornà a sorgir la preocupació de l'incògnit, obsessió del Dr. Joan, car el frare demanà saber de qui es tractava:

— Segurament es tracta d'un Bisbe? preguntà el benedictí.

— Més que això, féu En Manuel.

— Aleshores, és Arquebisbe, continuà l'altre.

— Més que això, repetí En Manuel.

— No pot ésser més que un Cardenal, conclogué el frare, i En Manuel callà.

Obtingut l'assentiment del P. Abat, vaig anar a donar-li les gràcies i em tornà a revenir l'incògnit, perquè el P. Abat, després d'haver parlat de Catalunya i d'Espanya, me consultà, d'allò més naturalment:

— Tenim la cambra del Nunci, què us sembla si li donàvem?

Jo vaig mirar d'esmunyir-me d'una enquesta tan directa:

— Em sembla millor que us ho resoluéssiu tots dos quan ell sia aquí perquè, en aquest moment, jo no us puc pas respondre.

I aquesta vegada, fórem tots dos els qui somriguérem, però la veritat és que l'obsessió de l'incògnit que tenia el Dr. Joan, se'ns entravessava a tot arreu, éssent així que era completament inútil.

El Monestir de Benedictins d'Engelberg és una construcció grandiosa; s'escau a la part alta del poble i el carrer major mor en el reixat del seu clos.

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

El caminal d'entrada travessa un gran espai d'horta en bona part, però aconduït per unes voreres fent jardinet, curiosament tingut.

La seva grandiosa Església, clara, lluminosa, parròquia del poble, és alegrement ornada amb un aire italià, que sorprèn en aquells indrets. L'orgue del cor, és el més gran de Suïssa.

A tramuntana de l'Església, en lleu pendent, hi ha el cementiri, la major part ocupada pels catòlics, però tombé hi són els protestants, separats tan solament per un corriol, de manera que, si hom no s'hi fixa, no hi veu cap diferència. Això és cristianisme pràctic: la mort ens agermana tots i la terra ens colga tots, sense fer distincions, ni reconèixer monopolis: tothom hi cap.

— El dia 18 d'Agost del 1941, ens arribà el Cardenal amb el Dr. Joan, procedents de La Valsainte i amb ells també el Dr. Cardó, portant-nos el bon temps.

Els nostres viatgers venien encantats del llac de Luzerna; es quedaren a dinar amb nosaltres, i romangueren a l'hotel fins al caient de la tarda, esplaïant sentiments i, tots nosaltres, bon xic preocupats per l'empresonament i el judici d'En Gassol, degut a la demanda d'extradició del Gl. Franco.

Cap al tard, previ avís al Monestir, vàrem acompanyar-hi el Cardenal.

El P. Abat ens hi esperava a la porta, amb el P. Prior al costat. En entrar nosaltres al clos, l'Abat i el Prior s'avançaren i tots ens trobàrem en el caminet del jardí, on el P. Abat s'afanyà a besar la mà al Cardenal fent acció d'agenollar-se, cosa que no permeté el Cardenal que li donà apressadament una estirada enlaire.

Feta la salutació de benvinguda, tots aplegats pujàrem pausadament la gran escala i el P. Abat introduí el Cardenal a la cambra del Nunci que li destinava. Nosaltres ens retiràrem, dient el nostre agraïment al P. Abat i desitjant la bona nit a tothom.

— L'endemà, 19 d'Agost, els hostes vingueren a dinar amb nosaltres i així cada dia. Fèiem passejats pels voltants del poble, quan el temps no ho destorbava, i encara ells hi encabien algun « tresillo », de vegades als peus del meu llit, car aquell estiu la meua salut era molt inconstant. El Cardenal no agafava mai les cartes, però es posava de conseller al costat d'algú.

— El 23 d'Agost, férem una bella excursió, vall amunt, en cotxe descobert. Un bon camí carreter, pujant suaument, ens féu passar davant la cascada, amenaçada per treballs d'aprofitament i un tros més amunt el cotxe ens deixà, perquè el camí, tornant-se corriol, s'enfilava decidit cap al coll.

GUAITANT ENRERA

Nosaltres seguirem caminant enllà, fins un planell amb bancs, on ens assegüem una estona, tot contemplant les gegantines cingleres del Titlis, encimades de glaç, la fosa del qual riellava escumejant solcant la clapissa i el rocam lluïa com un mirall. La torrentera rondinava en el fondal i, llevat d'això, no s'oïa altra cosa que les esquelles de la vacada, el brunzir dels insectes i, sobretot, el cantar dels pinsans a tot raig; les merles saltironaven al nostre entorn, érem voltats de floretes i de boscúria clapada de prades.

En contemplació, tothom es lliurà a aquella bellesa grandiosa, anorreats corporalment, però, redreçant-se amb l'intelligència, la nostra colla d'expatriats — per força els uns i voluntaris els altres — érem una estrofa vivent, cantant l'excelsitut de la humanal consciència.

Malauradament, el rellotge ens desfèu irrespectuosament l'encís i, malgrat les presses, férem tard a taula.

A la tarda, potser enardida per les impressions del matí, la colla s'engrescà, i agafant el funicular i el telefèric després, anaren a prendre el te en les altures del Trübsee, més a la vora dels camps de neu i de les geleres.

— El 25 d'Agost del 1941, festa de la muller, el Cardenal tingué la finesa de dedicar-nos una missa en l'oratori particular del P. Abat, després de la qual ressegüem les preciositats d'aquell inacabable Monestir, la sacristia del qual guarda una creu ricament ornada amb pedreria i estotjant una estella del Fust Sagrat. El P. Abat ja m'havia dit que, segurament per raó de la seva arreconada situació, el Monestir no havia estat víctima de cap revolució.

Una vegada, el P. Abat me preguntà, molt discretament, la situació del Cardenal respecte de Roma. Vaig dir-li que viatjava amb passaport diplomàtic del Vaticà, que estava a les seves ordres i que passava temporada a Roma, però, bona part de l'any, en la *Certosa di Farneta*, a la campanya, perquè el clima li anava mellor.

— El 27 d'Agost (1941), emprengüem tots la tornada a Fribourg; l'estiu havia estat dolent i jo no volia encallar-me a muntanya.

Sortírem d'Engelberg amb temps fred i cluc, però, un cop baixat el congost, la nuvolada s'aclarí i en embarcar-nos a Stansstadt en el vapor, el panorama del llac se'ns desplegava colpidor. Les afraus llançaven un aïret ben poc estival, de manera que la colla s'arredossà darrera el pont, mentre jo me n'aní a proa cercant la sensació del navegar, que no sé trobar en l'aigua dolça; l'oreig feia com una esgarripança damunt de l'aigua i això era tot.

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

Solets, fent grups a coberta en aquella hora matinal, lluny de la Nostra Terra, exiliats els uns per raó de consciència i expatriats els altres per amor del sentiment, tots absents doncs per causes morals; enmig de la natura bellament grandiosa d'un país que ens acollia fraternalment, nosaltres érem una imatgeria vivent d'aquella auca de la meua infantesa « El món a l'inrevés », representatiu de l'actual capgirament històric, puix que els transgressors i criminals, morals i materials, baladrejant triomfals, campejen a Casa Nostra, aureolant-se amb el despotisme, la crueltat i la mentida, destruint amb encegat furor hispànic tot ço que aquí, a Suïssa, és bàsic i fonament del dret públic, que ho reconeix i ho consagra.

En el moll de Luzerna, el brollador ens rebé jugant a ple sol; dinàrem a l'estació, justets de temps; prenguérem el ràpid de Berna, bon xic marejador en aquell trajecte i a mitja tarda érem a Fribourg, on ens separàrem del Cardenal el qual, amb el Dr. Joan, se'n tornà a llur reconet de Givisiez.

A Fribourg — 21 d'Agost del 1941 — tinguérem noves que la vista d'En Gassol s'havia ajornat i ens demanaven un formalisme d'usança en certes declaracions, que jo em vaig afanyar d'obtenir.

Ens deturàrem pocs dies a Fribourg, perquè la nostra jovenalla, amb els menuts, eren a Lugano. El Cardenal i el Dr. Joan venien a dinar a casa, on retrobaven la cuina catalana, ço que feia gran festa i era un esdeveniment en aquell lloc. A la tarda, solia venir el Dr. Cardó, per tal de completar el « tresillo ». Jo, com sempre, era mer espectador, esperant els comentaris de l'acabament del joc, quan es tractava d'esbrinar què hauria succeït, si hagués succeït ço que no havia succeït i que podia haver succeït; quan estava d'humor, àdhuc em permetia dir-hi la meua, per tal d'acabar d'embolicar aquella troca de suposances i contradiccions.

A primers de Setembre, ens installàrem tots, el Cardenal i la muller i jo, a l'hotel Alexandra, a Lausanne, on ens seguia preocupant de debó la sort d'En Gassol. Per fi, el 15 de Setembre (1941), ens arribà la bona nova, signada pel mateix Gassol, que ja era a casa seva, deslliurat.

L'endemà, 16 de Setembre, anàrem a dinar tots a La Rosiaz, a celebrar el nostre descàrrec d'esperit i vam dinar a la mateixa taula que havíem ocupat durant quatre anys.

En havent dinat, férem un passeig en cotxe, pels costers de la « Corniche », i els vinyars del Leman. Amb sol verament atuídor i una temperatura mediterrània, emprenguérem la ruta de Belmont. Enllà, passades les prades i

GUAITANT ENRERA

fruiteredes, la miranda es torna a esplaïar damunt del llac, encaixat per aquella varietat de serralades, exhibició completa del trasbalsament de la terra, presentat amb una certa premeditació escenogràfica.

En davallar cap a la « Corniche », en un dels barris de Chexbres, ens deturàrem en un despatx telegràfic i trametérem a En Gassol el nostre goig per la seva deslliurança.

A còpia de revolts, anàrem davallant els vinyars i un cop a baix, seguïrem a trenc d'aigua l'animada carretera.

A Cully, visitàrem la seva esglesieta d'un irreverent modernisme, propi d'un cabaret de Montmartre. Adhuc la mateixa natura sembla rebutjar-la, car a la banda de migjorn hi ha una esquerra de dalt a baix, que fóra bo s'acabés de badar i enrunés aquella irreverència.

Vàrem acabar la tarda asseguts en un banc d'Ouchy, contemplant el llac, negat en una boirina que entelava l'horitzó i, confonent el cel i l'aigua per la banda de Genève, aparentava una mar blanca, relluent a contrallum.

Durant aquella temporada de repós, heus-ací la nostra vida normal.

Al matí, fèiem tots vida independent. El Cardenal i el Dr. Joan cap a la parròquia de Rumine, després, correspondència i rés. Nosaltres, la muller i jo, a córrer pels nostres quefers de la ciutat. A l'hora de dinar, ens aplegàvem tots, exposats a les malifetes d'un cuiner italià, que tenia el vici de tirar polsim de pebre pertot, fins a l'escudella.

A la tarda, repòs després de dinar, i a les quatre, jo trucava a la porta del Cardenal, per oferir-li un berenar elemental de galetes i un tros de xocolata, que rosegàvem drets, bo i fent-la petar sobre temes de circumstància que mai no mancaven.

Enllestit això, sortíem a passejar cap al Parc de Mon Repos, que teníem a la vora, o bé, cap a l'altra banda, fins a la Promenade Mercier, dominant el llac, esplanada on l'abundor de mainaderes i criatures, evoca no poc la Plaça de Catalunya. Allà, esperàvem la caiguda de la tarda, sotjant la posta de sol, fins a l'hora de sopar.

Fou trastejant per aquells indrets, que un dia se'ns acostà un capellà i, veient els barrets italians del Cardenal i el seu Secretari, cuità benvolent a fer-los sabedors que, en el Cantó de Lausanne, no era permesa la sotana i calia vestir de seglar, portant la levita convencional eclesiàstica. El Cardenal agrai l'advertiment, però no deixà mai la sotana.

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

També, a la parròquia de Rumine, on el Cardenal deia missa, un dissabte que el Sr. Rector era fora, es veu que anaven curts de capellans per a les misses del diumenge i, com que ignoraven qui era el Cardenal, a la Sacristia li demanaren de dir la missa a l'hora que els convenia, cosa que acceptà el Cardenal sense cap explicació. No sé el que pensaria el Sr. Rector quan tornà i hagué esment del cas.

Un dia, a Givisiez, el Cardenal m'havia començat a ensenyar una colla de documents del seu arxiu. En ésser a Lausannè, reprengué espontàniament aquell gest. D'aquells nombrosos escrits, que vaig anar llegint tots curosament, esmerçant-hi moltes hores de tarda, en surt la personalitat del Cardenal amb un relleu i una unció cristians, que em sorprengueren i emocionaren profundament, car jo ho desconeixia i que ningú no suposaria en aquell vellet septuagenari, de posat tan senzill i amb el qual sovint intimàvem i ens enriolàvem a tall d'estudiants.

A mida que jo llegia i tenint en compte la seva edat, se m'acudí que el Cardenal podia morir qualsevol dia, calumniat i difamat, tal com vivia en aquells moments, essent així que ell tenia a la mà la seva jutificació i reivindicació, autoritzada pels noms més sortints d'aquella època furiosament mentidera i passional. No solament això, sinó que la meua pròpia experiència, de seguida me suggerí la sospita que, en el cas de la seva mort, no mancaria algú del seu *entourage* que s'afanyaria a destruir totalment aquell feix de documents, que resultaven un veritable retret a certes autoritats sobrevingudes.

Aqueixa sospita meua anà prenent cos i formalitzant-se a mida que jo anava descobrint aquell embull de ficcions, indignitats, febleses i claudicacions, de manera que, havent-m'hi pensat degudament, vaig creure el meu deure de consciència de donar-li un consell, que ell no m'havia pas demanat, però jo estava segur que ell solament consideraria aquell acte confidencial, com una reciprocitat a la meua espontània confessió d'aquell inconcebible escàndol eclesiàstic, contra el qual jo havia lluitat durant dotze anys.

Li vaig raonar el meu consell amb serena insistència, quan li vaig tornar els darrers plecs. El Cardenal m'escoltà amb gran atenció i em semblà que pesava els meus arguments, però no digué res i no en parlàrem més. Quelcom del que li vaig dir, fou realitzat més tard.

Dies després, el temps féu el tomb i comparegué la boira de tardor. El Cardenal començà a parlar de la tornada a Itàlia, cosa que convingueren per al 25 Setembre 1941, ells cap a Itàlia i nosaltres cap a Fribourg.

GUAITANT ENRERA

1942. Juliol.

El Cardenal i el Dr. Joan ens arribaren el dia 16 de Juliol del 1942, si bé, per un malentès d'horari, no fórem a l'estació i ens feren la sorpresa de donar-nos les bones tardes per telèfon, ja des de Givisiez estant.

L'endemà vingueren a dinar a casa nostra, ens férem una bona abraçada a l'estació i, com *in illo tempore*, canviàrem impressions durant el dinar, fet premeditadament segons la cuina catalana.

Complerta la cortesia d'esperar el Cardenal, el 23 de Juliol, nosaltres marxàrem cap a Villars, deixant el Cardenal i el Dr. Joan, que pujaven a La Valsainte, com cada estiu al fort de l'estació.

A fi d'Agost, una carta del Cardenal ens deia que enguany ressentia l'altura de La Valsainte més que abans, raó per la qual li convenia baixar-ne. Aleshores nosaltres combinàrem de trobar-nos a l'estació de Lausanne (27 d'Agost del 1942).

Tots aplegats, anàrem a la «Clinique Cecil», on jo havia retingut cambres. Ens allotjàrem en el tercer pis, cara al llac, ço és, migjorn, disposant de tres cambres seguides i una altra, cara a nord, per a servir d'oratori al Cardenal i on ell deia la missa. Dues infermeres catòliques, tingueren un zel extraordinari a ornar aquella capelleta improvisada; àdhuc la nostra infermera, amb una certa emoció, oferí per a l'altar un seu Crist de família, considerant un gran honrament que el Cardenal li acceptés.

Vinguts de les altures, la forta calor de Lausanne ens sobtà i desballestà bon xic.

Els diumenges, la muller i jo anàvem amb taxi a l'ofici, en el Valentin i, de tornada, recollíem el Cardenal i el Dr. Joan a la Clínica i baixàvem a Ouchy a resseguir aquell bell passeig vora del llac, on hi havia dia que l'assolellada ens hi feia una calor i uns jocs de calitja damunt de l'aigua, velant el paisatge, i oferint-nos similituds amb la nostra llunyana terra.

Després del repòs del dinar, a l'hora de berenar, jo trucava a la porta del Cardenal i els portava una capsa de galetes i una tauleta de xocolata, de les quals tothom pessigava discretament, ho menjàvem a peu dret i preparàvem la sortida de la tarda, a la baixada del sol.

El nostre passeig es reduïa a un volt pels jardins de Montbenon i acabàvem asseient-nos en el banc que trobàvem lliure, cosa no sempre fàcil, perquè tenien molta demanadissa.

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

I abans de les set, cap a la Clínica, per al sopar, que era a un quart de vuit.

Després de sopar, ens aplegàvem a l'espaiosa cambra del Cardenal. La nostra infermera de dia ens entrava una infusió, abans del seu relleu.

Llavors començava la sessió de tresillo, que el Cardenal no jugava mai, però feia de Mentor al jugador del seu costat. Sovint venia el matrimoni Casas, altres vegades el Dr. Cardó o bé En Manuel, quan s'esqueien de passada a Lausanne.

Jo em recollia a la cambreta del costat, la del Dr. Joan, a les fosques segons el meu costum, assegut davant la finestra oberta, cara al llac, i reprenia les meves meditacions, contemplant les llumenetes de la riba de Savoia, el llampugar dels estels o la freda radiança de la Lluna, argentant la boirina i emmirallant-se en l'aigua.

Minuts abans de les deu, hora en què la Clínica es tancava, els visitants se n'anaven, i nosaltres, bona nit, cadascú a la seva cambra fins a l'endemà.

Les restriccions de totes menes, filles de la guerra, i portades amb gran seny i encertada ordinació pel Consell Federal, han tingut resultats pintorescs en els jardins i les places. Així, l'altre dia, en anar a fer visita a un amic, magistrat del Tribunal Suprem Federal, vaig veure tots els parterres d'aquell seriós i magnífic Palau, plantats de cols, porros i mongetes, sense que produïssin cap mal efecte, car, les mongeteres amb llurs floretes, blanques les unes i vermelles les altres, àdhuc eren decoratives. Respecte d'això, cal recordar que a Fribourg, en les Grand's Places, hi havia unes clapes de cols rinxolades, d'un aspecte fastuós, talment com graciosos plumalls, més o menys acolorits.

Així cloguérem el Setembre.

El 30 Setembre, al matí, acomiadàrem el Cardenal en la Clínica mateix; ens abraçàrem una vegada més contenint difícilment la nostra emoció i ens desitjàrem mútuament bon viatge i estada fins a l'any vinent, si Déu vol. Què veurem o ens tocarà d'ací fins aleshores?

Que Déu allargui la vida al digníssim Cardenal, cristià veritable i català de cor, per tal que pugui gaudir de la justícia i el triomf que se li deu, reivindicant la Doctrina Cristiana que els marxants del Temple han preterit, sotmetent l'Església espanyola als manaments del dictador i fent-la servir de reforç d'ocupació a Catalunya, on ha reprès sorneguerament la mala obra de descatalanitzar i pervertir cívicament el nostre poble.

GUAITANT ENRERA

1943. Juny.

Els nostres preats amics d'Itàlia, el Cardenal i el Dr. Joan, ja fa setmanes que ens recorden la proximitat de l'estiu, ço és, de llur tornada ací. Amb motiu d'això, els hem cercat estatge i, gràcies a l'amic Dr. Petters, hem descobert aquí, a Fribourg, la *Maison Ste. Elizabeth*, tinguda per monges dominicanes, que ens han ofert hostatjar-los i on crec que sentiran un caliu força més acollidor i una cultura més afnada que a Givisiez.

El dissabte, 10 de Juliol, a la tarda, ens arribaren el Cardenal i el Dr. Joan, bon xic cansats per l'apilonament dels trens italians. L'endemà, vingueren a dinar al pis de la Ció, on fèiem el comiat perquè la nostra jovenalla marxava de vacances a Gstaad.

A la tarda, baixaren al nostre pis. Semblava talment la continuació de l'estiu anterior i, mentrestant, un any més i no poques coses esdevingudes, sense que per això s'hagi aclarit gaire el celatge mundial, si bé es dibuixa i es va accentuant el minvant dels lladres de pobles.

1943. 17 de Juliol.

Enguany el Cardenal ha tingut mala estrena del millor estatge que li hem trobat a Fribourg.

Aquests darrers dies no tastava res a taula, estava molt ensopit ; m'ha semblat notar-li foguerades de tant en tant, de manera que, havent hagut d'anar jo a l'estació, ho he aprofitat per a agafar un taxi, amb el qual he retornat el Cardenal al seu estatge.

En donar-me la mà, he notat que la tenia febrosa i amb treballs ha pujat l'escala de la seva cambra ; he dit al Dr. Joan que li prenguéss la temperatura i que, segons com, avisessin el metge i que em telefonés a darrera hora. A les deu, el Dr. Joan em telefonà que el Cardenal tenia més de 39 graus i que el metge de la casa ja l'havia visitat. Veurem el que serà ; la seva vida és preciosa, no sols personalment, sinó per al seu actual simbolisme en l'Església Catalana.

1943. 18 de Juliol.

Aquest matí he vist el Cardenal i altre cop aquest vespre, abans de sopar ; té febre alta i segueix en el mateix estat.

Amb el Dr. Cardó hem convingut que el veiés un metge amic seu, el Dr. R., refugiat i ocupat en una clínica de Zürich.

EL CARDENAL VIDAL i BARRAQUER

Això ha provocat un gran surt al Dr. Joan, obsessionat per l'incògnit :

— Ja el coneixeu Vós aquest metge ?

— No ; només sé que és de la nostra terra i això sol ja ho considero un avantatge en el cas present.

— No sabeu pas si és de l'esquerra, roig, socialista ?

— Jo us parlo solament d'un metge.

Finalment, convinguérem la consulta per a l'endemà matí.

1943. 19 de Juliol.

A les 10 h. matí, he anat a l'estació, on ens hem trobat amb el Dr. Cardó, esperant el Dr. R.

Amb el Dr. R., hem decidit anar a peu i mentrestant l'he posat al corrent de la malaltia i dels antecedents del malalt, que jo coneixia d'ençà de l'estada a la « Clinique Cecil », a Lausanne.

En el « Foyer Ste Elizabeth », ens hem aplegat en un salonet, esperant el resultat de la consulta, que no ha pas estat llarga. El Dr. R. ha baixat i ens ha dit que el Cardenal tenia una bronco-pneumonia del pulmó esquerre, cosa seriosa, majorment a l'edat del malalt, però que el trobava amb prou força per a sortir-se'n.

Semblant mala nova ens ha alarmat tots.

El Dr. Joan ha parlat de si calia avisar la família del Cardenal, a Barcelona, per tal que algú vingués. Jo li he fet notar que, en els moments actuals, encara que volguessin, difícilment podria venir ningú : que l'única cosa que realment succeiria és que s'alçaria molta polseguera donada la personalitat i representació del Cardenal, de manera que, salvant sempre la dita dels metges, potser valdria més no precipitar-se.

El Dr. R. ha exposat que, de moment, ell no hi veia gravetat i que podíem esperar l'endemà, segons el curs que prengué la malaltia i les reaccions del malalt.

Després de ben sospesar-ho tot i passada la primera impressió, el Dr. Joan ha decidit fer-ho així, ço és, esperar.

Déu faci que el Cardenal se'n surti bé i visqui alguns anys més, no solament perquè personalment s'ho mereix, sinó perquè la seva ferma exemplar ha de tenir el premi de morir a Tarragona, després d'una tornada cristianament triomfal i avergonyidora de la inconcebible església franquista.

GUAITANT ENRERA

El Cardenal segueix el seu curs sense res d'alarmant, malgrat mantenir-se la febre. Per amor d'això el Dr. Joan, per ara, no avisarà pas la família i continua en actitud expectant. Nosaltres, que havíem de marxar a Gstaad a trobar els nostres menuts, també sospenem el viatge fins i tant que es presenti més clar l'estat del malalt.

La malaltia s'estacionà uns dies amb certa gravetat, però, sortosament, inicià després la baixa, ço que ens anà retornant la confiança, malgrat trobar-se el malalt molt decaïgut, si bé admirablement assistit pel Dr. Joan i les Monges que, de bell començament, li han tingut una reverència i una devoció, verament exemplars.

Jo hi vaig al matí i al vespre, cada dia, a fer-li companyia i ell sovint pren part a la conversa que, naturalment, encara que sia amb el Dr. Joan, va adreçada a ell.

Li han parlat d'una tongada de convalescència a Gstaad, on el Cardenal estigué amb nosaltres tres estius enrera. Jo no li desfaig pas aquesta illusió, que veig clarament irrealisable, perquè la convalescència serà llarga, l'estació comença d'avançar-se i no hi haurà marge per a una estada a l'alta muntanya.

Així, cedint la febre i aclarint-se-li els pulmons, el preat malalt ha entrat a l'Agost (1943) en franca convalescència i, prèvia consulta amb el seu metge, la muller i jo hem decidit marxar a Gstaad, on fa dies que ens espera la nostra jovenalla.

Les noves que tenim del Cardenal són que va seguint bé, encara que la convalescència resulta molt cançonera.

El 11. de Setembre ens diu que hem de tornar a Fribourg, al costat del Cardenal.

En arribar a Fribourg, he corregut a veure el Cardenal, que he trobat assegut a la seva cambra i ens hem fet una bona abraçada. Hem parlat d'una pila de coses i jo he insistit en que calia enviar de seguida el Dr. Joan a Itàlia, a cercar tots els seus papers, roba d'hivern i tot l'altre que hi tenen, perquè, si no s'afanyen, aviat no hi seran a temps.

Com sempre que es tracta d'aquestes coses i sobretot de documents, el Dr. Joan, no sé per què, hi posa tota mena d'inconvenients, malgrat que jo els vinc donant aquest consell d'ençà que arribaren i àdhuc els ho vaig prevenir ja abans de venir. Finalment, després d'una llarga discussió davant meu i que, per tant, m'ha estat molt enutjós presenciar, el Cardenal ha dit autòritàriament al Dr. Joan que, per conducte de la Nunciatura, demanés els papers

EL CARDENAL VIDAL i BARRAQUER

per al viatge. Jo m'he limitat a fer constar que, amb la immillorable assistència de les monges i essent ara nosaltres ací, no hi havia cap inconvenient que el Dr. Joan estigués dos o tres dies absent.

Els he invitats a venir a dinar amb nosaltres demà com de costum i ofert enviar un taxi al Cardenal, puix que m'havia dit que encara només havia arribat fins al torrent davant la casa; ell ho ha agraït, però ho ha refusat.

L'endemà, cap a migdia, ens han comparegut a dinar i la tarda s'ha acabat amb una aparença de berenar, que més aviat ha estat una enraonada.

A l'hora de sopar els he acompanyats a llur estatge; havent-ho fet el Cardenal a peu i pausadament, perquè es veu que encara es sent molt feble.

Per fi, ha esdevingut el que era fàcil de preveure i jo sempre havia temut per a la millor ordenació i perdurança de les coses del Cardenal.

Aquesta tarda, en tornar d'acompanyar-lo al seu estatge, m'ha sorprès veure una colla de gent encuriosida davant la impremta de *La Liberté*, on un dependent estava empastant uns avisos mecanografiats. M'hi he acostat i era que la redacció feia públic un telegrama dient que Itàlia havia demanat l'armistici.

Era molt interessant i revelador de l'estat d'esperit, veure l'expressió de les cares allí acoblades i oir els comentaris que feien. Justament era l'hora de plegar o sia, de la riuada de bicicletes que davallen del barri de « Les Charmettes », ço que ha motivat que els de la vorera es posessin a cridar la nova a les primeres bicicletes que venien, les quals la repetien i passaven a les de darrera i així successivament, de manera que, en un instant, tota la riuada i, per tant, tot el barri, n'ha estat sabedor; l'etiqueta de neutralitat suïssa és un motlle polític sota del qual batega un sentiment popular molt diferent.

Naturalment, he reulat de seguida cap al « Foyer Ste Elizabeth », on la nova ha complagut igualment que a tothom, si bé impossibilita el viatge tardanament decidit del Dr. Joan a Itàlia, car aquesta es troba pràcticament envaïda i ocupada pels alemanys, els quals costa poc d'endevinar com reaccionaran.

Bo i parlant d'altres coses, el Cardenal m'ha tornat a repetir que li agradaria molt de reveure En Gassol i poder-lo abraçar, i aquesta vegada sí que m'he decidit a escriure-li instant-lo perquè vingui a dinar amb nosaltres diumenge vinent, en qual dia celebrarem una festa de família a casa de la Ció.

Avui — 10 Setembre 1943 — al matí, el Cardenal i el Dr. Joan ens han beneït el Crist de talla de la nostra cambra, cosa que la muller li havia demanat.

GUAITANT ENRERA

1943. Diumenge 12 de Setembre.

Celebrem ensems la festa del Sant de la Núria i els tres anys d'En Jordi, en l'efusió de la intimitat.

Per al Cardenal la festa ha estat doble, perquè, al matí, ha arribat de Lausanne En Ventura Gassol, que En Manuel ha anat a rebre i l'ha portat de seguida a l'estatge del Cardenal.

A la sortida de missa, he entrat al «Foyer Ste. Elizabeth», on els he trobats, naturalment, conversant amb gran animació; En Gassol responent preguntes i buidant records de la manera agradosa, interessant i, si cal, pintoresca, com ell sap fer-ho. M'ha calgut interrompre'ls per a recordar-los l'hora de dinar.

El dinar l'ha presidit, a cap de taula com sempre, el Cardenal, que tenia En Gassol a la seva dreta i jo a l'esquerra, segons costum. Hi ha hagut les degudes felicitacions als festejats i En Gassol s'ha excusat envers la Núria perquè volia dur-li un sonet, però ha confessat ben francament, que no li havia acabat de sortir i que ja l'hi enviaria quan el tingués llest.

En Gassol ha dut el pes i la iniciativa de la conversa durant el dinar, perquè a tots se'ns acudien preguntes i li demanàvem explicacions de fets i referències d'aquella indigna tragèdia d'allà baix, en la qual ell es reivindicà, amb perill de la vida, salvant tanta gent com pogué, entre ells el Cardenal i nosaltres dos, la muller i jo, mentre que respecte a llur acció política, no s'estava pas de confessar que ho havien fet molt malament i que se'ls havia escapat l'ordre públic de les mans.

El Cardenal es mostrava content i animat, puix que l'hem vist somriure com poques vegades. Evidentment, la visita d'En Gassol, que ell feia temps desitjava i els aclariments respecte als incidents foscos, el complaïen molt.

En havent dinat, hem baixat al nostre pis i, mentre el Cardenal reposava, En Gassol i jo l'hem feta petar bona mica en el meu despatx. No cal dir que hem tocat totes les tecles, des de les tràgiques fins a les còmiques. M'ha parlat de les seves tasques literàries actuals i jo li he tornat a repetir el seu deure d'escriure una relació, ni crítica, ni apologètica, sinó merament narrativa, de tot el que li ha passat pels ulls i per les mans, durant el temps que estigué a La Generalitat. Aleshores, ell m'ha respost que caldria començar per les seves aventures corrent món amb En Macià.

Una mica abans de sopar, he acompanyat els nostres hostes a llur estatge; la pujadeta que fa el carrer, es veu que fatigava el Cardenal, de manera

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

que jo m'he aturat simulant una remarca, per tal que reposés un instant. A la porta del Foyer Ste. Elizabeth, ens hem donat l'avesat adéu-siau, desitjant-nos bon sopar i bona nit.

1943. Dilluns 13 de Setembre.

La diada no podia pas ésser més contrastada amb la d'ahir, perquè avui és esdevinguda la gran malaurança tan temuda, espiritualment i cívica, per a Catalunya : el Cardenal F. Vidal i Barraquer, Arquebisbe de Tarragona, ha mort aquesta matinada (a. c. s.).

A quarts de set del matí, la nostra filla Ció ens ha sorprès venint a trucar a la porta de la nostra cambra, una novetat que era de mal auguri. De fora estant, ens ha dit que En Manuel feia estona que era al Foyer Ste. Elizabeth, d'on li havien telefonat que el Cardenal tenia un atac del qual, de moment, no revenia.

Ens hem vestit de seguida, per tal d'anar-hi jo també i mentrestant fèiem els nostres comentaris. La muller, amb la seva perspicàcia femenina, em deia que l'avís de la Ció significava que el Cardenal ja havia mort ; però jo, com que coneixa el seu estat de cor, volia fer-me la illusió que es tractava d'un atac previst, tan greu com es vulgui, però no pas necessàriament mortal.

Es veu que la Ció ha tingut cura de donar-nos la mala nova per parts, puix que encara no ens havíem acabat de vestir, quan ha tornat dient que no ens calia pas anar de pressa i que valia més que esmorzéssim primer, perquè el Cardenal ja era finat.

En havent esmorzat, m'he afanyat a anar al Foyer Ste. Elizabeth, on he trobat l'espectacle que hom ja pot imaginar : tot i tothom trasbalsat ; m'ha rebut la Mare Priora plorant, he pujat lentament aquella escala, tan amical abans i ara tan tràgica i desolada ; en el corredor m'han vingut En Manuel i el Dr. Joan completament desfet i he entrat a la cambra on tan sovint ens havíem efusionat i encoratjat mútuament. Allà hi havia el cos del Cardenal, en la mateixa posició que l'havia vist tan sovint durant la seva malaltia ; dues monges el vetllaven. Jo vaig substituir-les i sol, amb el cos de l'amic, feia les meves reflexions de vell en aquella escena final d'una tragèdia espiritual i cívica, bellament exemplar : una d'aquelles que, si les gents volguessin capir-les degudament, la societat en fóra capgirada, perquè s'estimbarien moltes summitats corcades i farsants i les substituiria la Veritat, crua i nua.

GUAITANT ENRERA

El Dr. Joan m'ha explicat que havia anat a la cambra del Cardenal, sorprès de veure el llum encès; ha entrat i se l'ha trobat difunt. Diu que tenia el mocador desplegat, segurament per voler-se eixugar no sentint-se bé i la mort l'hauria sorprès sense ni donar-li temps de tocar el timbre al costat del llit; l'expressió de la cara servava tota la seva naturalitat, de manera que no deu pas haver sofert en el traspàs. Com que encara ha trobat calenta la part inferior del cos, el Dr. Joan ha cuitat a donar-li la Extremaunció.

El Cardenal F. Vidal i Barraquer en el seu llit de mort,
a la matinada del 13 de Setembre del 1943.

Durant la meua vetlla la monja infermera — que després també assistí a l'embalsamament — s'ha presentat molt discretament duent una gran embosta de rosaris, que amb reverència anava passant per les mans del Cardenal; segurament eren els rosaris de tota la Comunitat, i potser també d'algunes Senyores pensionistes, que així volien guardar la recordança espiritual del difunt.

En les meves converses amb el Cardenal, que sovint anaven molt a fons i molt enllà quan estàvem sols, cosa que no succeïa pas sovint, perquè el Dr. Joan tenia cura de no deixar-nos-hi quasi bé mai, sempre acabàvem amb aquesta reflexió, que unes vegades feia ell i d'altres jo:

— « Tot això estaria molt bé, però ja som massa vells i no ens queda marge ».

EL CARDENAL VIDAL i BARRAQUER

Això, que és evident de sobres, també ho sabien i esperaven els seus enemics, puix que, darrerament, el Papa demanà al Gl. Franco el retorn del Cardenal a Tarragona i el *Caudillo* li respongué :

— *Si, pero más adelante*, sublimació de l'espanyolíssim *Vuelva Vd. mañana*, que els estrangers retreuen tot enriolant-se i que el Gl. Franco serveix igualment als qui li exigeixen la restauració monàrquica a què ell s'havia compromès : *más adelante*¹.

El Cardenal ha viscut massa i massa poc, probablement, ço que m'esdevindrà a mi mateix, que he viscut el daltabaix de Catalunya i no allargaré prou per a apedaçar-ne les conseqüències en la nostra família.

Amb En Manuel, hem ajudat el Dr. Joan a redactar i a expedir els primers telegrams oficials i hem tractat de les disposicions a prendre amb urgència, o sia, de l'embalsamament i del trasllat a La Valsainte, no solament per tal de deslliurar de l'actual trasbals la Comunitat del Foyer Ste Elizabeth, que és una mena d'asil o pensió de senyores d'edat, sinó més encara, per a defugir possibles intromissions oficials que serien un sarcasme a la vida del difunt i una irreverència al seu cos.

El Dr. Joan ha tingut cura de notificar així mateix la mort al Vicari General de Fribourg, el qual, diu, que per telèfon li ha respost quelcom que no ha entès. També s'ha preocupat molt que no es fes pública la notícia, previsió que, aquesta vegada, hem trobat molt encertada i hem compartit.

Omplerta la fulla per al Registre Civil, hem triat una caixa que ens ha semblat molt escaient per la seva austeritat. Hem avisat per a l'embalsamament que havia de fer-se avui mateix, perquè l'endemà matí calia portar el cos a La Valsainte, segons la voluntat del difunt. Ens han dit que haurien de venir coses de Genève per a l'embalsamament, però s'han compromès a deixar-ho tot llest per avui, fos l'hora que fos.

Passat el primer sotrac, de mica en mica, tothom s'ha anat situant i la Mare Priora ha demanat per a treure la fotografia del Cardenal en el seu llit de mort, cosa que ha fet una monja artista de la mateixa casa. Aleshores, jo que no havia gosat suggerir-ho, m'he afanyat a telefonar a En Manuel, que era a casa a esmorzar, perquè vingués també a fer-ho amb els seus aparells.

Mentrestant, com que de casa el Sr. Bisbe no donaven senyals de vida, ni compareixia ningú, la Mare Priora, espontàniament, fent-se càrrec de la

¹ Quan la condemna d'En Carrasco i ja abans, el Papa també intervingué a favor seu, però inútilment, perquè es veu que el catolicisme del Gl. Franco és circumstancial.

GUAITANT ENRERA

situació, hi ha enviat una monja, que ha tornat dient que el Vicari General s'excusava car no ho havia comprès, que de moment no es podia moure perquè estava sol i que vindria en havent dinat. Segurament, la veritat del cas és que el Sr. Bisbe està malalt a Lausanne i de primer l'hauran volgut consultar. Cal afegir que ací, llevat de qualche cap de brot, algun d'ells refugiat, tota la clerecia es feixista, franquista, etc., com gairebé a tot arreu en aquest moment.

El cos del Cardenal revestit, amb la mitra del Cardenal Mermillod¹.

No contenta amb la fotografia, com que la monja que les ha preses és escultora, ha pregat a la Mare Superiora que demanés per a treure la «maquette» del Cardenal, treball que, si de cas, farà el seu mestre escultor. La Mare Superiora ha transmès el prec i, després d'una bona estona de vacil·lació, el Dr. Joan hi ha accedit, per consideració a les monges, segons ha manifestat.

A mitja tarda he tornat al Foyer Ste. Elizabeth i el Dr. Joan m'ha dit que el Vicari General s'hi havia presentat aleshores. Han parlat de l'aixecament del cos, que el Dr. Joan ha dit que havia de fer-se sense cap mena d'aparat i, com que el Vicari General es limitava a escoltar, el Dr. Joan li ha dit finalment que fos ell qui fes l'aixecament i això per a demà a les 9 h. del matí.

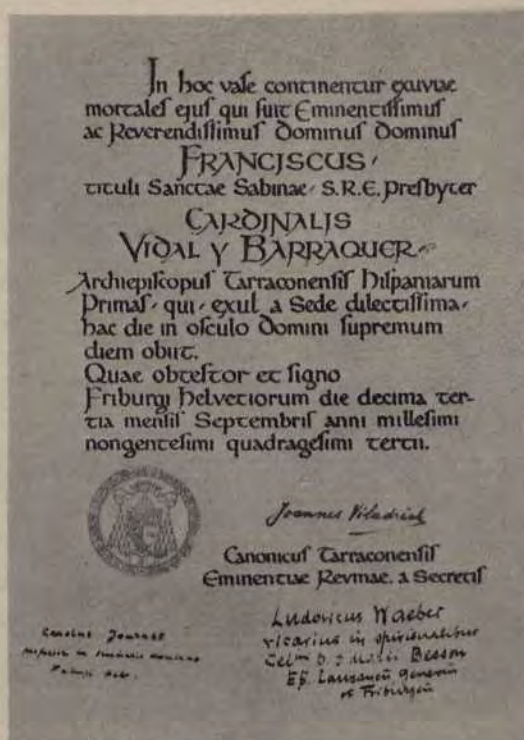
¹ Ha calgut descosir aquesta mitra pels costats perquè li venia estreta.

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

Amb En S., han redactat una nota breu per al diari *La Liberté*, a fi que no diguessin cap disbarat per causa d'informació errada: quan el públic la llegirà, el trasllat ja serà fet, puix que el diari surt a migdia.

A entrada de fosc me n'he tornat a casa, mentre allà, en el Foyer, es preparava la «maquette», l'embalsamament i cercaven la roba apropiada per a vestir després definitivament el cos.

Acta justificant el cos, apuntada al costat dret del revestiment.

I en aquesta mateixa hora, ahir el Cardenal estava fent tranquil·lament l'enraonada a casa nostra, cloent una plaent jornada. *Sic transit.*

1943. 14 de Setembre.

Amb el taxi que ens ha de dur a La Valsainte, me'n vaig al Foyer Ste. Elizabeth per a l'alçament del cos i el trasllat a la Cartoixa. La muller i la Ció amb els nostres néts vénen a peu, una mica més tard, per tal d'arribar quan tots els preparatius sien enlestits.

GUAITANT ENRERA

He trobat el cos ja a baix i que estaven soldant la caixa. La testa del Cardenal presenta un aspecte marmori sepulcral, impressionant i venerable : va revestit de casulla i s'aguanta la mitra amb les mans creuades damunt del pit. Aquesta mitra amb què serà enterrat, era la del Cardenal Mermillod, un suís que fou així mateix exiliat¹. Al costat dret li han apuntat un pergamí, calligrafiat per la monja artista, atestant la personalitat del difunt ; és firmat pel Dr. Joan, com a Secretari del Cardenal amb el segell cardenalici, pel Vicari General i per l'Abbé Journet, com a testimonis.

Acabada la soldadura, el metge forense ha lacrat i segellat la coberta de la caixa, l'interior de la qual resta visible mijançant una doble coberta damunt del cristall, tancada amb clau.

Complertes les formalitats legals, ha vingut el Vicari General, assistit pel Dr. Joan i, en presència de la Comunitat de les monges i de les Sres. pensionistes, han dit les absoltes, les monges han cantat els responsos i, de seguida, s'ha carregat la caixa en el furgó que esperava al carrer amb el personal necessari, al qual el Dr. Joan s'ha afegit.

Nosaltres hem ocupat el taxi al darrera ; érem : En Manuel, En Sugranyes, l'Abbé Tien, que havia fet acte de presència i jo.

A les deu tocases, hem emprès la ruta cap a La Valsainte, passant per Roche, que és el camí més curt i tenint cura de no arribar allà abans de les onze, com ho han demanat els monjos, per tal de no torbar llur regla.

En altres circumstàncies, aquesta anada hauria estat un pler, car les valls de Gruyères són pintoresques, atractívoles i encisadores, amb llur muntanyam discret, que té la dignitat placèvola de les serres, sense la rígida solemnitat de l'Alp : però, darrera del furgó que duia el cos de l'heroi, jerarca amic, l'esperit em punyia, i a mi més que a ningú, perquè recordava la intimitat de certes converses que enfondien molt i m'havia fet la illusió de tenir-lo amb nosaltres l'hivern vinent i, sobretot, em preocupava debades una frase que, darrerament, he sabut que ell havia dit a la meva muller : *aquest hivern, amb el seu marit, arreglarèu moltes coses, ara que el conec bé*. Qui sap el que era ço que ocupava la seva pensa i que la mort s'ha emportat amb ell ?

Enllà de Roche deixem la carretera i prenem un camí veïnal que esdevé més interessant a cada moment, perquè va serpentejant en pujada suau els vessants clapejats de bosc, trencat per prades on les vacades, ja a fi d'estació,

¹ Vegeu pàg. 780, nota.

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

encara fan sonar llurs esquelles harmonioses, que els cingles fonen en un agradable acord.

Essent estret el camí, calia preocupar-se del creuament amb els altres autos i ha esdevingut que, en un revolt, una bona pagesa ens ha fet senyal d'aturar-nos perquè hi havia un camió de baixada. Aquesta pagesia es veu que són molt bona gent car, tots els pagesos que trobàvem, s'aturaven a la vora del camí i saludaven respectuosament, no solament el furgó, sinó també el

El cos del Cardenal entrant a la Cartoixa de La Valsainte.

nostre taxi. Com que el camió avisat no venia, un dels nostres s'ha avançat a peu i, un tros enllà, ha trobat el camió amb les rodes d'un costat enfangades fora del camí. Això ens ha fet perdre un bon quart d'hora, que hem aprofitat per a airejar-nos una mica.

Per fi, ens han fet senyal d'avançar i han pogut passar justíssims a frec del camió i rasant el marge, i hem arribat a La Valsainte poc després de les onze, tal com era convingut.

La Comunitat dels Cartoixans ja ens esperava amb la Creu alçada a l'entrada del Convent i tenint una civera al mig del jardinet per al millor transport de la caixa, que és molt feixuga, folrada de plom en el seu interior.

GUAITANT ENRERA

El P. Prior essent fora a França, s'han avançat a rebre'ns el P. Vicari i el P. Procurador, amb els quals hem encaixat i, de seguida, la Comunitat s'ha fet càrrec del cos i, amb la Creu alçada, l'ha entrat al Convent, seguint nosaltres al darrera.

Hem passat per corredors llarguíssims, coberts amb volta i d'una blancor enlluernant, que casa admirablement amb la blancor dels hàbits cartoixans, i ens ha calgut aturar més d'un cop, per tal que reposessin els llecs portants. Així hem arribat a una de les nombroses capelletes d'un corredor — la de l'« Ange Gardien » — on han depositat la caixa al peu de l'altar i li faràn vetlla dos monjos, dia i nit, fins al dia dels funerals i de l'enterrament, per a la qual cerimònia s'espera la tornada del P. Prior.

Per tal que els Cartoixans poguessin veure el Cardenal, el Dr. Joan ha obert la tapa de la caixa i tots hem esguardat altra vegada l'amic traspassat : la seva testa venerable romania talment estatuària. L'han aspergit d'aigua beneïta, li hem fet una pregària, han tancat la coberta i ens n'hem anat, deixant-hi els dos monjos de vetlla.

Després, el P. Vicari ens ha conduït a un saló, per a fer-hi visita i conversa fins a l'hora de dinar. Ens ha explicat coses de la severa regla llur i per ell hem sabut que l'actual Comunitat, tota aplegada, comptava més de quaranta persones, entre frares i llecs. Com que semblant xifra no resulta proporcionada a les dimensions de les construccions que acabàvem de recórrer, el Dr. Joan ens ha aclarit que, a un cert moment, s'havia pensat portar a La Valsainte els monjos de Grenoble, però que després els havien enviat a la Cartoixa de Farneta (Itàlia), on el Cardenal tenia la seva residència habitual, majorment a l'hivern.

Ens han servit el dinar en el menjador dels invitats, peça espaiosa, clara i senzilla, presidida per una bella estàtua de St. Bru. No essent-hi el P. Prior, cap dels monjos no podia menjar amb nosaltres, de manera que hem dinat sols, servits per un germà llec amb barbeta, molt complaent i amb una cara fàcilment riallera.

El dinar ha estat a base de peix, ous, verdures, un pastís fet a llur cuina i fruita de llur hort per a postres, seguides de cafè i « Chartreuse ».

A les postres han comparegut el P. Vicari i el P. Procurador, que s'han assegut al voltant de la taula i han començat una conversa interessantíssima i de fons.

Havent-hi amb nosaltres l'Abbé Tien, sacerdot xinès doctorat, el P. Vicari ha dialogat sobre els clàssics xinesos primitius, mostrant una sorprenent

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

coneixença d'aquella mentalitat oriental. Després, amb En S. tractaren aspectes del dret en els textos bíblics. El P. Vicari se'ns ha revelat d'una cultura extensíssima i profunda, manejada amb un potent esperit crític personal, que ha fet de les nostres postres una sessió acadèmica de gran volada, un veritable *symposium* refinadíssim.

Ens han ofert ensenyar-nos una cella i hem tornat a resseguir aquells blanquíssims corredors, que fan una impressió com de nuviatge, però totes les celles eren ocupades, algunes per l'Exèrcit, cosa que m'ha sorprès tractant-se de clausura, si bé ja sabia que, a Fribourg, tots els collegis de Congregacions, àdhuc els de monges, tot sovint han d'acollir soldats en aquests temps de guerra.

Pels corredors he notat que un Cartoixà romania de cara a la paret, al costat d'una porta de cella quan nosaltres passàvem i, en canvi, un altre que ens ha trobat de volta encontrada, ha saludat portant les dues mans al baix de la caputxa.

Aleshores he demanat al P. Vicari si podíem veure la Biblioteca i de seguida ens hi ha portat; passant per la Capella i la Sala Capitular, hem enfilat una escala i ens hem trobat a la Biblioteca, que ocupa dues sales senzilles, però totes farcides de llibres.

Naturalment, el fons de llibres són els autors de l'Ordre, patrologia, filosofia, escolàstica, etc. No obstant, d'un cert prestatge, el P. Vicari m'ha tret la Crestomatia de Bartsch, que ens ha portat a Catalunya, encetant així una altra sessió de volada, perquè el P. Vicari ha parlat de Verdaguer i l'Atlàntida, de R. Lull i el Llibre de Amic i Amat, i jo li he fet tot una esquema de la mentalitat catalana, de la seva forta renaixença i producció en les diferents disciplines; de la seva actual persecució segons l'atavisme secular espanyol; de les realitats de la guerra d'Espanya, etc.

He dit al P. Vicari que jo era astrònom i per això m'havia avesat a viure a la Lluna tant com podia, ço que em feia empassegar sovint quan baixava a la Terra.

En preguntar si tenien llibres de ciències físiques o matemàtiques, m'ha respost que no: però, allargant la mà, ha agafat d'un prestatge un bonic exemplar de Picus Mirandola. Hem parlat de les abstraccions dels grecs, dels Arabs, que ens portaren el saber oriental passant per l'Àfrica, de la geometria euclidiana i, de mica en mica hem arribat a les concepcions contemporànies de la Matemàtica i la Física, a la Relativitat, que és una altra fallida antropocèntrica, a l'àtom, a la matèria i a la energia, etc., etc., i aquell P. Vicari, un francès de Lille, resultava astorador.

GUAITANT ENRERA

Així hem anat dialogant i derivant vers la societat actual, respecte de la qual no li he pas amagat les meves decepcions filles sens dubte del cansament de la meua vellesa, que ha de finir en un ambient tan tràgic i negre com el del Cardenal ; però, el P. Vicari se m'ha declarat optimista. Entre els arguments que, segons ell, confirmen el progrés humà malgrat tot, ha esmentat que ara es poden discutir els actes dels Bisbes, potser delicada allusió al refús del Cardenal a firmar la Carta Collectiva de l'Episcopat Espanyol, etc.

Aquella conversa, verament deliciosa, no sé pas com hauria acabat, si el P. Vicari no ens hagués hagut de deixar perquè la campana li assenyalava la Capella i, d'altra banda, a nosaltres ens calia tornar a Fribourg, car ja era mitja tarda.

Donant-me una lleial encaixada, el P. Vicari se m'ha acomiadat demanant-me que pregués per ell i, a darrera seu, seguit dels altres companys i repassant els blanquíssims corredors, l'hem deixat a la porta de la Capella i ens hem encaminat al portal forà, on s'ha quedat així mateix el P. Procurador.

Altra vegada en l'auto, hem davallat aquelles valls i muntanyes, que ens presentaven altres perspectives que les del matí i sota una llum ben diferent, a més del nostre estat d'esperit, després del trasbals moral i físic d'aquests dos darrers dies.

Les vacades seguien pasturant calmosament fent brandar llurs esquelles, els rierols s'escorrien apressats, la mainada jugava inconscient per la prada, les serres es retallaven decidides damunt del cel, els merlots saltaven barroers en la verdissa, i la natura romania serena, plàcida, indiferent als humans incidents ; en el seu calendari, la vida d'un home és un instant i els homes volen amidar-ho tot amb aquest instant que no hi compta...

Avui, 17 Setembre 1943, en anar al Foyer Ste. Elizabeth, m'he trobat que la Mare Priora estava malalta, potser a conseqüència de la mort del Cardenal i m'ha rebut la seva substituta, Sor Ignatia, escocesa, de vigorosa personalitat, la qual m'ha detallat llurs penalitats en fugir de l'Austria i ço que han fet de llur Institut, al cap i a la fi, cosa similar a la que els franquistes han fet a casa nostra.

En confessar-li el fàstic que em fa la davallada social que ens arrosega, de la qual es ressenten àdhuc les summitats espirituals, ella se m'ha redreçat amb gran energia, insistint en el deure de lluitar fins a la fi, per tal de deixar un món millor als que vénen darrera. Dintre d'aquest tema, jo també he

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

dit la meva i com que ella volia saber *real things*, hem parlat d'Espanya, de l'Església espanyola, burocràcia política estatal, de la personalitat del difunt Cardenal, del fonament de la seva actitud fidelment cristiana, etc., etc.

I en anar-me'n cap a casa, jo em repetia una vegada més la vella pregunta: com és que trobant-se en les directives tanta gent que raona encertadament, perdurin certes disciplines, morals i espirituals, que les contradiuen i desfan pràcticament? Com és que els que s'anomenen apòstols de la veritat, tenen tanta cura d'evitar-la i aprenen d'estrafer-la i amagar-la? Car, en el present, la Veritat és un delictes en la vida pública i molt més encara en la relació internacional: un segle de liberalisme ens ha dut a la tirania, batejada amb noms diversos, encobrint un mateix fons, llevat de revolta i anarquia...

Havent tornat de França el P. Barrés, Prior de la Cartoixa de La Valsainte, avui, 21 Setembre del 1943, hem celebrat les honres del Cardenal, per a les quals dit Prior havia previngut i invitat la Nunciatura de Berna i Mgr. Besson, Bisbe de Fribourg.

Jo també havia telefonat a En Gassol, que ha comparegut a casa de bon matí, igualment que N'Antoni Casas de Lausanne, avisat per En Manuel i, com que l'Abbé Journet, tenia ganes d'assistir-hi, En Sugranyes s'ha encarregat de comparèixer amb ell a l'hora de marxar. El Dr. Cardó ja anà a La Valsainte ahir vespre directament des de Leysin, on està fent una tongada de repòs.

Essent convingut l'ofici, per a les 9 h., a les vuit tots érem aplegats a la vorera davant de casa i ens ficàvem en el taxi.

Per raó de la diversitat d'edat, temperament i procedència, resultàvem una colla heterogènia que, durant el trajecte, motivà una conversa animadíssima, revelant cadascú la propia idiosincràsia.

Així he tingut l'avinentsa de conèixer l'Abbé Journet, del qual m'havien parlat amb gran elogi, que certament es mereix, car forma part de la petita minoria de sacerdots que ací romanen fidels a l'Església del Crist, mentre que la gran majoria començant pel Sr. Bisbe, són aferradament constantinians, feixistes, franquistes, etc., i per les mateixes raons.

En una companyia com aquesta, s'ha parlat inevitablement de les realitats de la guerra civil espanyola, de l'Església tradicional i especuladora, voluntàriament sotmesa a la dictadura, de les reaccions que aixó provoca en les consciències, en els sentiments i, sobretot, en les masses, etc., i en tot ens trobàvem d'acord amb els judicis severos i categòrics que expressava l'Abbé Journet, el qual s'astorava de certs fets, ignorats d'ell, que nosaltres li precisàvem.

GUAITANT ENRERA

Una de les moltes sorpreses de la seva conversa ha estat que ell havia llegit la « Quaresma de St. Vicent Ferrer », editada per la Institució Patxot. No he pogut menys de contrastar semblant nova amb çò que m'esdevingué aleshores a casa nostra. Vaig publicar aquell llibre com a document d'època, de cara o la intel·lectualitat valenciana, a la qual és dedicat com una « ofrena de serenor empordanesa ». Vaig afanyar-me a enviar el primer exemplar, en paper de fil, a una societat valenciana que m'havia distingit nomenant-me soci honorari, però el correu me'l retornà, sense ni tan solament haver-se obert el paquet.

El trajecte ha estat massa curt perquè ens permetés concloure cap dels temes encetats, que sorgien a cada moment dels nostres cervells, els quals, essent públicament constrenyits, ara es rescabalaven en la intimitat del taxi i s'hi distenien en un devassall verbal ple d'enginy, subtil, irònic o mordent, segons s'esqueia i ho portava el diàleg.

D'aquesta manera, ens hem trobat al portal de la Cartoixa, on ens ha rebut el simpàtic germà porter, tan bellament decoratiu amb la seva faç modèlica, completada per una barba magnífica.

A l'entrada del Convent ens esperaven el Dr. Viladrich i el Dr. Cardó, que ens han conduït a la sala dels forasters i, de seguida, ha comparegut el P. Procurador, però no pas el Prior, perquè era el que havia d'oficiar i s'estava revestint.

A les 9 h. tocases la campana ha senyalat i el P. Procurador ens ha conduït a la Capella, on ens ha situat.

Malgrat la notificació del P. Prior, ni la Nunciatura de Berna, ni el Bisbe de Fribourg (Mgr. Besson), no han comparegut a l'acte, ni s'hi han fet representar; es veu que, com ja suposàvem, han tingut gran cura de no comprometre's, ni de desplaure al Cèsar adventici que ha fet morir en exili el Cardenal: allò de sempre en l'Església política que impera. Car, a Fribourg, el mateix que a Espanya, el calificatiu catòlic sovint és « la capa que tot ho tapa ».

Llur absència ha permès mantenir la puritat espiritual i cristiana de la cerimònia, igualment que en les anteriors ¹.

¹ Altrament, l'Embaixada espanyola de Berna, volia assistir oficialment a l'enterament del Cardenal, però no comptà amb la pressa del trasllat i per això no pogué fer-ho. És molt possible que les dues absències: l'oficial de l'Embaixada i la jeràrquica de la Església suïssa, es conjuguessin en una mateixa reacció i cohesió.

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

Aquesta absència fou deguda a una suggestió telepàtica del franquisme dominant en la jerarquia eclesiàstica suïssa, amiga de l'autocràcia-catòlica del Gl. Franco i preferint-la a la fidelitat cristiana del Cardenal Vidal i Barra-

Photo S. Glasson, Bulle.

Capella claustral de la Cartoixa de La Valsainte.
El nínxol del Cardenal és a l'esquerra de l'Altar Major.

quer, compartint doncs, explícitament, l'avinença de la « Carta Collectiva », alguns firmants de la qual cuitaren a fer arribar llur clam episcopal enemic fins a Fribourg. Durant els estius que passà ací el Cardenal, no sé que hagués estat mai visitat pel Bisbe de Fribourg, Mgr. B. Tampoc no tinc coneixement

GUAITANT ENRERA

de que el Capítol de Tarragona hagi fet cap acte de presència, ací a Suïssa, quan la mort del seu cristià Arquebisbe i heroic Cardenal. *Veritas suprema lex esto.*

Els Cartoixans, que l'acolliren fraternalment en vida a la Certosa di Farneta (Itàlia), i després ací, a La Valsainte (Fribourg), ara l'hi tenen a més, custodiat en mort, esperant la justícia de Déu, per falla de la dels homes.

La Cartoixa li ha celebrat unes honres com si es tractés d'un General de l'Ordre, oficiant el P. Barras, Prior.

El Cardenal era de cos present al mig de la Capella i la Comunitat el voltava en els setials del cor, un costat del qual el presidia el Dr. Joan, Secretari del finat, tenint a la seva dreta el Dr. Cardó i l'Abbé Journet. L'altre costat l'he presidit jo, en representació de Catalunya, tenint a la meua esquerra En Gassol, En Manuel, En Casas i En Sugranyes.

Davant de cada u de nosaltres, hi havia un missal amb la notació musical per a seguir els responsos, que En Ventura al meu costat, ha cantat correctament.

No hi havia ningú més, car els germans llecs eren a l'antecapella.

L'acte respirava una gran unció; era la veritable Església del Crist en acció, sense intromissions, ni ficcions, ni ombra de cap mena.

Després de l'ofici han portat la caixa a un nínxol que hi havia a un costat de l'altar major, i nosaltres ens n'hem tornat al saló, on ha comparegut el P. Prior i hem enraonat una estona amb ell. Com que encara hi havia temps, En Gassol amb part dels companys, han anat a fer un passeig al voltant de la Cartoixa, però jo he romàs a dintre conversant amb els restants.

Ens han donat un dinar d'obsequi i el P. Prior i el P. Procurador han menjat amb nosaltres, ço que és gran distinció dintre la regla llur.

A taula, la nostra disposició era com segueix: a un costat, el P. Prior, amb En Gassol i el P. Procurador a la seva dreta, i l'Abbé Journet i En Sugranyes a l'esquerra. A l'altre costat, el Dr. Viladrich amb mi i En Casas a la dreta, i En Manuel i el Dr. Cardó a l'esquerra.

Durant el dinar, conversa general animada, perquè a tots ens sobraven coses per a explicar; nosaltres també hi hem après moltes coses que ignoràvem, puix que aquella taula representava una enciclopèdia vivent, ço que ha fet allargar bona mica el repàs, de manera que, en alçar-se els Cartoixans, nosaltres hem preparat la marxa, perquè En Manuel i En Gassol havien d'agafar el tren en arribar a Fribourg.

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

L'abbé Journet, havent manifestat desig de veure el Cardenal, el P. Prior ens ha acompanyat a l'Església, on hem destapat la caixa i admirat una vegada més, potser la darrera, la seva testa sepulcral marmòria, de la qual guardarem una emoció inoblidable de veneració.

He lliurat al P. Prior un exemplar de la «Quaresma de St. Vicent Ferrer», l'únic llibre que podia oferir-li, car no me'n deixen venir de Casa Nostra.

En arribar a Fribourg, ens hem acomiadat i tothom s'ha escampat. Jo he anat de seguida cap al Foyer Ste. Elizabeth a explicar a la Mare Priora com s'havien celebrat les honres. Se m'ha mostrat adolorida, com sempre, però, dintre la malaurea, troba consol en que la Providència hagi honorat la seva Comunitat, fent-la assistir el Cardenal i deixant-lo finir en la casa llur.

Posteriorment, he escrit a En M., fent-li la crònica de les honres del Cardenal a La Valsainte, per tal que la coneguessin els amics conscients i pregant-lo que la faci arribar així mateix a coneixement de tots els Bisbes de Catalunya. Aquesta carta, l'he confirmada amb postals separades en les quals es veia el conjunt de la Cartoixa i la Capella on és depositat el cos.

Dies després d'En M., escric al Dr. Barraquer, oculista, a Barcelona, referent a la mort del Cardenal, fent-li un prec que crec pertinent al cas i a la manera com han quedat certes coses. També seguiran postals confirmatòries, amb vistes de La Valsainte.

GUAITANT ENRERA

Fribourg, el 22 de Setembre del 1943

Preat Amic :

A. C. S. — Ahir al matí, a la Cartoixa de La Valsainte, férem les honres del venerable Cardenal, el mateix que si fossin les d'un General de l'Ordre.

Igualment que el seu trasllat, la cerimònia es féu amb austera solemnitat, com calia a la dignitat de la jerarquia i a la forta personalitat del difunt, ço és, sense ni la més petita ombra d'intromissió forana que pogués entelar l'acte, ni minvar la seva enlairada significança.

Oficià el Pare Prior dels Cartoixans i el Cardenal era de cos present, al mig de la Capella Claustral.

Tota la Comunitat el voltava en els setials del chor, un costat del qual era presidit pel Secretari Dr. Joan, tenint a la seva dreta : el Dr. Cardó i l'Abbé Journet, el teòleg eminent. L'altre costat del chor el presidia jo, en representació de la Nostra Terra, tenint a la meva esquerra : En Ventura, En Carreras, En Casas i En Sugranyes.

Davant de cada u de nosaltres, hi havia un missal amb els responsos de difunt i la notació musical corresponent per a seguir-los. En Ventura cantava al costat meu amb una mesura i afinació completes.

Els germans llecs, eren aplegats en l'antecapella.

No hi havia ningú més, tal com s'havia fet en les cerimònies anteriors de preparació, aixecament i trasllat del cos.

Després de l'Ofici i de les Absoltes, el cos fou depositat en un nínxol especial, al costat de l'Altar Major.

El P. Prior ens donà un dinar presidit per ell mateix i el P. Procurador durant el qual s'evocà i comentà la vida i gesta del Cardenal. A mija tarda tornàvem a Fribourg, davallant d'aquelles plàcides valls de Gruyères en l'estat moral i mental que ja podeu suposar.

Quan sia hora, rebreu els recordatoris corresponents.

La Providència disposà que aqueixa malaureja exemplar s'escaigués nimbada d'una aureola que la sublimés, perquè el Cardenal era acollit, vora casa, en el Foyer Ste. Elizabeth, pensió de monges dominicanes expatriades de l'Austria, com expatriada era tota la seva companyia íntima i, per digne coronament, la mitra que li posaren un cop embalsamat, pertanyia a un Bisbe de Fribourg, que havia estat exiliat.

EL CARDENAL VIDAL i BARRAQUER

El Cardenal ha mort víctima d'una generació tèrbola, entenebrada i caiguda, amb visió massa curta per a arribar a l'alta Apostolicitat del difunt i, molt menys, per a capir-ne la seva incommovible Cristianitat.

Com que Déu haurà premiat la seva ànima, demanem-li que el seu exemple magistral de fidelitat al Bon Pastor, mogui a contrició i torni al Bon Camí, els qui, tot predicant el Cel, s'arrapen a la terra, arrossegant-hi llurs vestidures espirituals. Amén.

Amb greu condol

R. Patxot i Jubert.

Nota. — Vaig dir a l'amic que, en nom meu, enviés còpia d'aquesta carta a tots els Bisbes de Catalunya.

FRANCISCUS
tituli S. Sabinae, S.R.E. Presbyter
CARDINALIS VIDAL Y BARRAQUER

Archiepiscopus Tarraconensis
Hispaniarum Primas

Natus 3 Octobris 1868 Cambrils (Tarracone)
Presbyter 17 Septembris 1899
Episcopus A. A. Celsonensis 10 Novembris 1913
Archiepiscopus Tarraconensis 7 Maii 1919
Cardinalis S. R. E. 7 Martii 1921
Pie obiit Friburgi Helvetiorum
13 Septembris 1943

Oremus. Deus qui inter apostolicos sacerdotes famulum tuum Franciscum Presbyterum Cardinalem pontificali fecisti dignitate vigere: praesta, quaesumus; ut eorum quoque perpetuo aggregetur consortio. Per Christum...

Dilexi justitiam et odivi iniquitatem,
propterea morior in exilio.

(S. Greg. VII; ex Brev. R.)

Ex toto corde ignosco inimicis meis, iis
qui de me male locuti sunt, qui me affecerunt
injuriis et calumniis; ipsis cuncta quaeque fausta
ac prospera exopto.

Meos carissimos sacerdotes exhortor
ut a studio partium politicarum extranei perma-
neant quo melius animas coelo lucrari valeant...

Dilectissimis dioecesanis enixe com-
mendo ut suis Praepositis semper cum illa docili-
tate pareant quam mihi exhibuerunt.

Mori et sepeliri cupio ea modestia et
simplicitate qua vixi

(ex testamento spirituali.)

Sua Santità esprime Suo vivissimo cordoglio pia
morte benemerito Cardinale Vidal mentre implora anima
benedetta rimpianto Principe della Chiesa eterno premio
sue apostoliche fatiche.

Cardinale Maglione.

NOTÍCIES BIOGRÀFIQUES
DE SON EMINENCIA EL CARDENAL F. VIDAL i BARRAQUER
ARQUEBISBE DE TARRAGONA

Mort a Fribourg (Suïssa), el 13 de Setembre del 1943,
exiliat pel Gl. Franco perquè es negà a signar la

Carta Collectiva de l'Episcopat Espanyol

adherint-se a la rebel·lió militar que arborà la guerra civil
i portà la dictadura.

Ordenat Prevere, el 17 de Setembre del 1899.

Fiscal substitut de la Cúria, el Desembre del 1900.

Fiscal efectiu, el Maig del 1905.

Canonge per oposició, el Setembre del 1907.

Vicari General i Jutge Metropolità, a l'Agost del 1909.

Arxiprest del Capítol, el Desembre del 1912.

Vicari Capítular de Tarragona, a l'Octubre del 1911.

Bisbe de Pentacomia, Administrador Apostòlic de Solsona,
el Novembre del 1913, essent Papa Pius X.
Possessió, el Maig del 1914.

Arquebisbe de Tarragona, el Maig del 1919, essent Papa Benet XV.
Possessió el Desembre del 1919.

Cardenal, Consistori del 7 de Març del 1921, essent Papa Benet XV.

GUAITANT ENRERA

Fribourg, el 28 de Setembre del 1943

Al Prof. I.
BARCELONA

Preat Doctor :

Aquestes ratlles us arribaran tardanament perquè, havent-hi ací el Dr. Joan, pertocava que jo em quedés a segon rengle.

Vós i tota la vostra família, rebeu el més pregon condol dels meus per la mort del Sr. Cardenal (a. c. s.), traspassat en heroic mestratge de Cristianitat, apostolat i civisme ; Déu faci que el seu successor s'inspiri en la seva consciència transcendent i el seu tremp de voluntat.

Amb el Sr. Cardenal, que Déu l'hagi, ens coneguérem a darreries de la passada centúria, en un acte notarial, però després, ens perdérem de vista, fins que la tragèdia de casa nostra ens féu retrobar, expatriats ambdós, ço que ens portà a un agermanament espiritual i a una gran intimitat de sentiment. Fins on això arribava, Déu ho sap i, no essent jo gaire més jove que ell, ambdós raonàvem en el marge de la vida i de cara a la mort.

M'era ben conegut l'estat de cansament del seu cor, car, tres estius enrera, m'ho insinuà a Lausanne el Dr. Reymond, i l'any passat, a la Clinique Cecil, el Dr. Vannotti m'ho precisà encarà més. No obstant això, enguany ens comparegué molt trempat i ben disposat per a la seva estada estiuenca.

Providencialment, li havíem trobat estatge vora casa, en el Foyer Ste. Elizabeth, tingut per monges dominicanes expatriades de l'Austria i que l'han assistit d'una manera admirable i el ploreu de cor.

Al cap de pocs dies d'arribat, començà a perdre la gana, es ficà al llit amb febre alta i sobrevingué una bronco-pneumònia. Prèvia consulta amb els metges i havent-ho sospesat ben bé, resolguérem no dir res a la família, entre altres raons, perquè el viatge era impossible aleshores ; a més, jo tenia el presentiment que suportaria la malaltia.

La muller i jo romanguérem ací, seguint el curs del malalt ; jo el visitava dues vegades el dia i, quan el veiérem en franca i decidida convalescència, ens n'anàrem a Gstaad, on els nostres menuts passaven llurs vacances ; però, avançàrem el nostre retorn per tal de fer-li companyia.

EL CARDENAL VIDAL i BARRAQUER

La convalescència era cançonera i el trobarem feble encara, si bé ja venia a dinar amb nosaltres com de costum, i hi passava la resta del dia fins a l'hora de sopar, quan jo l'acompanyava al Foyer.

Així les coses, els nostres menuts tornaren de Gstaad per a reprendre la escola, i el diumenge 12 del ct., férem les festes del Sant de la nostra néta gran Núria, i els tres anys del menut Jordi, nat a La Rosiaz (Lausanne). El Sr. Cardenal ens havia fet l'honor de confirmar els nostres néts, Núria, Rafael i Cecília, precisament a la Cartoixa de La Valsainte, i havia batejat En Jordi en el nostre domicili de Lausanne.

En la festa de família de què us parlo, el Sr. Cardenal presidí i beneí la taula; hi hagué molta d'alegria, perquè també hi assistia algú altre que ell m'havia demanat de reveure amb molta insistència, àdhuc durant la seva malaltia.

La diada passà animada, ell content i somrient com poques vegades, i al vespre jo el vaig acompanyar com sempre, donant-nos l'adéu-siau acostumat, poc sospitant que era el nostre darrer, perquè l'endemà dilluns, 13 Setembre, a la matinada, el Dr. Joan el trobà ja finat en el llit.

La resta, segurament la sabeu de part del Dr. Joan. Tots nosaltres, el meu gendre i jo, li férem costat tant com poguérem i sabérem, prevenint coses i ajudant-li a resoldre dificultats en les quals, malhauradament, jo tinc més experiència que ell, que d'altra banda, estava desfet per la desgràcia.

Férem respectar degudament la jerarquia, la posició i la significança del Cardenal, sense admetre intromissions que haurien estat una sarcàstica violació de la memòria del difunt i una irreverència al seu cos.

A petició de les monges, es tragué una maqueta de la faç, que verament fa impressió per la semblança.

Quan als funerals, cas que ja no en tingueu esment, haríeu de demanar còpia a l'amic Maspons, de la meva carta del 22 ct., perquè és complementària d'aquesta.

El cos del Cardenal fou dipositat en un nínxol preparat al costat esquerre de l'Altar Major de la Capella claustral de la Cartoixa de La Valsainte, on ell tenia dit que el portessin, si moria ací (r. i. p.).

No us preocupeu de res material, perquè tot està resolt.

Per servança del lluminós mestratge del difunt, i amb l'autoritat que em dóna la seva efusiva intimitat i, a més, amb el caràcter representatiu que les circumstàncies m'han imposat massa sovint en la meva vida, tan tràgica

GUAITANT ENRERA

moralment, m'heu de permetre que us faci un prec i m'haureu de perdonar que gosi donar-vos un consell, ja que ara tot passa a mans i depèn de la família.

Deixeu el cos del venerable Cardenal on tan bellament i simbòlica està per voluntat seva ; no permeteu el seu trasllat fins que el cel s'hagi asserenat i la consciència de les gentes sia purificada, i la jerarquia torni a representar el sentit d'espiritualitat que enlaira la humanitat i recobri el guiatge moral que ara ha perdut. Perquè, ni l'arbitrarietat, ni l'utilitarisme, per moltes coloraines en què s'embolquin, mai no tindran altra transcendència social que la d'ésser una transgressió i una falsia més en l'avilidor present, així esdevingut tan tirànicament brutal.

No són pas els causants de la víctima els qui poden restituir-la triomfant a la veneració cristiana, apostòlica i cívica, del nostre Poble.

Complert el meu deure de consciència i de fidelitat al difunt (a. c. s.), vull dir-vos la refiança de veure-us un dia per aquesta contrada, on parlariem de coses que cal recollir i curosament guardar, prevenint llur esgarriament o destrucció, per a la completa justícia i major honrança del nostre Cardenal, que Déu l'hagi.

Un repeteixo l'expressió de nostra gran dolença i m'oferesc

P.

UN CARDENAL MORT EN EXILI¹

El 13 de Setembre, després de set anys d'absència de la seva diòcesi, ha mort a Fribourg, a l'edat de 75 anys, Son Eminència el Cardenal Vidal i Barraquer, Arquebisbe de Tarragona.

La premsa ha donat aquesta nova com un fet divers, essent així que

Maqueta de la faç del Cardenal.

mereix l'atenció de les persones que estimen la justícia i admiren la fermesa enfront de les tasques difícils.

El futur Cardenal Metropolità de Catalunya era un advocat jove de Barcelona quan sentí que Déu el cridava per al sacerdoci. Ordenat capellà a l'edat de 31 anys, fou de seguida proposat, per nomenament o elecció, a càrrecs importants de la diòcesi de Tarragona, que era la seva diòcesi original. El 1913 era Bisbe de Solsona i senador electiu per a la província eclesiàstica de Tarragona. El 1919 era Arquebisbe de Tarragona i senador vitalici. El Sant Pare Benet XV el féu Cardenal del títol de Sta. Sabina i el nomenà també membre de les Congregacions Romanes del Concili, dels Religiosos, dels Seminaris i de la Fàbrica de St. Pere. Quan era Bisbe de Solsona, creà el

¹ Nota redactada per a la premsa en francès, anglès i alemany.

GUAITANT ENRERA

Museu Diocesà de Prehistòria ; més tard, essent Arquebisbe de Tarragona, fundà els Arxius Històrics Arxidiocesans. El St. Pare Pius XI, li atorgà en 1934 un Bisbe auxiliar en la persona del seu Vicari General, Mgr. Borràs, que presideix actualment el gloriós cor dels cent quaranta sacerdots diocesans de Tarragona, morts durant la revolució i la guerra civil.

Durant la seva llarga vida de Bisbe i de Cardenal Arquebisbe, no volgué mai acceptar condecoracions civils, tant durant la monarquia com durant la república : « La Creu pectoral, com deia ell — és ben bé prou per a un prelat de l'Església ».

Degà dels Cardenals residents a Espanya, li pertocà la tasca de presidir la conferència dels Metropolitans espanyols, des de la tardor del 1931, fins a la darrereria del 1935. És amb aquest títol que donà l'orientació i posà les bases de l'Acció Catòlica espanyola, la qual, sota l'autoritat de fer del Sr. Angel Herrera, fortament i sàviament conduïda, mostrà una eficàcia admirable. Les realitzacions ja acomplertes, tant en profunditat com en extesa, han permés d'afirmar que en poc temps hauria esdevingut una de les primeres, sinó talment la primera, d'Europa.

L'adveniment de la república, a l'Abril del 1931, donà a aquest insigne prelat l'ocasió de desplegar en un camp nou, les seves eminents qualitats de fermesa, de flexibilitat i d'iniciativa creadora. La seva incommovible adhesió a la Santa Seu i la seva fidelitat a les directives apostòliques eren tan grans que de la part dels « regalistes » (aquests josefistes espanyols), i àdhuc d'alguns eclesiàstics, li valgueren l'acusació de « vaticanisme ». Ell hagué de tractar amb els dirigents d'aquella república, nada, és veritat, sota el signe de l'anticlericalisme, àdhuc de l'anticristianisme, però que tancava dintre seu prou d'elements assenyats perquè fos possible preparar temps millors, si en els rengles dels catòlics espanyols no s'hi haguessin retrobat les resistències i les dissidències que foren fatals al catolicisme francès llavors de la fallida del *ralliement*.

Amb l'intent de donar directives a la clerecia i als fidels, l'Episcopat espanyol publicà, a darrereries del 1931, una carta colectiva, firmada per tots els Bisbes, sense excepció, i en primer lloc pel Cardenal Vidal i Barraquer. En aquesta carta, després d'haver protestat fermament contra les lleis laiques, es fa una distinció ben neta entra la legislació i el règim, i es prescriu a tots els catòlics, el deure d'acceptar la forma de govern existent, de treballar dintre del seu marc per al millorament de les condicions posades a l'Església i de rebutjar tota apellació a la violència.

UN CARDENAL MORT EN EXILI

El Cardenal Vidal i Barraquer fou empresonat, salvat després¹, es pot dir que per miracle, de les mans dels anarquistes, en el començament de la revolució que, com és sabut, seguí a l'explosió de la guerra civil a Espanya. Llavors, ell s'acollí a una Cartoixa d'Itàlia, des d'on féu tot el possible per a estar en relació amb els seus sacerdots i els seus diocesans, tant si residien a una banda com a l'altra de les dues belligerants. Fou notable l'ajut espiritual i material que ell reeixí a portar als capellans amagats i empresonats a Catalunya. D'altra banda, ell refusà de fer cap acte o de firmar cap declaració que pogués agreujar la situació extremadament difícil dels seus sacerdots, la vida i l'apostolat dels quals, en certs respectes, recordava l'Església de les Catacumbes. Això és una de les raons de l'absència de la seva firma, que d'altra banda, no era pas la sola que hi mancava, en la Carta Collectiva que l'Episcopat espanyol adreçà el 1939 a tots els Bisbes del món, per tal d'explicar i justificar la guerra civil.

Hom es pot ben preguntar, no obstant, si no és pas a causa d'aquest refús que el Cardenal, en acabar-se les hostilitats de la guerra civil, es veié prohibit el retorn a la seva diòcesi, on era molt estimat dels seus capellans i de les seves ovelles. El cas del Cardenal Vidal i Barraquer, romangué embolcat en una mena de misteri. Debades es cercaria la menor protesta de part seva, ni tampoc la més petita declaració pública del Govern espanyol. Àdhuc la premsa d'allà baix, si nosaltres som prou informats, ha guardat el silenci més absolut respecte d'aquest cas.

No obstant això, senyalem que la revista diplomàtica italiana tan coneguda *Relazioni Internazionali*, quan es firmà l'avenença entre el Vaticà i el Govern espanyol per al nomenament dels Bisbes (7 de Juny del 1941), dedicà un article a les relacions entre la Santa Seu i Espanya, on, després d'haver qualificat de bon xic apressada (*un tanto corriva*) l'actitud de la premsa parlant del Concordat entre els dos poders, quan encara els greuges no són abandonats ni d'una part ni de l'altra, i després d'haver deixat entendre que va llarg la conclusió d'un Concordat, es fa una al·lusió molt significativa al cas del Cardenal Vidal i Barraquer, que es presenta com defensat pel Vaticà contra les pretensions del Govern espanyol.

¹ Fou salvat per La Generalitat de Catalunya, actuant en la persona d'En Ventura Gassol i del Dr. Solé i Pla, que el lliuraren a la marina italiana fondejada fora port de Barcelona. L'ordre donada era de salvar també el Bisbe Auxiliar, però el fet d'anar el Cardenal amb el seu Secretari, produí una confusió que fou fatal al Bisbe Auxiliar. P.

GUAITANT ENRERA

Atenent-se a les dades que dóna l'Anuari Pontifical, hom pot establir que, després de la mort del Cardenal Arquebisbe de Tarragona, passen de la dotzena el nombre de diòcesis espanyoles sense pastor, malgrat l'avinença amunt esmentada i datada el 7 de Juny del 1941, que regula el procediment que cal seguir per a llur nomenament¹.

30 de Juny del 1944.

En companyia del Comte de Leusse, el refugiat amb qui jo feu coneixença temps enrera, avui hem anat a la Cartoixa de La Valsainte, a reveure el cos del Cardenal Vidal i Barraquer (a. c. s.).

A les 10 h. matí, hem sortit els dos en taxi, amb un temps agradable, mig nebulós, mig assolellat, a estones. El Comte s'ha interessat sempre molt pel cas del nostre Cardenal.

A les onze arribàvem davant la portalada de la Cartoixa, en el planell de la qual hi havia una colla de soldats, entorn d'un foc, fent la *popotte*. És una senyal dels temps que actualment vivim i patim, i que ara a Suïssa es troba arreu, des de les vores dels llacs, fins als « alpages », l'escampall de « glaciers » i les arestes i els cimals, en les neus perpètues.

Corregué a rebre'ns el Dr. Viladrich, que roman allà, fidel al seu Cardenal, fins que se'n duguin el cos, ço que pot anar llarg, puix que, de primer, s'ha d'acabar la guerra i després, caldrà esventar la boira eclesiàstica de la Nostra Terra. Mentrestant, val més que deixin el Cardenal ací, a fi que, els qui no el respectaren en vida, respectin almenys el seu cos i no cometin el sarcasme de fer-lo servir per a una falsia espanyola més i que nosaltres ja complírem d'evitar-ho ací.

Feta la presentació del meu company, el P. Prior s'ha posat a la nostra disposició per a ensenyar-nos el cos i, al mateix temps, l'interior de la Cartoixa.

¹ Nota. — Aquesta curta biografia, en la redacció de la qual intervingueren diverses plomes, no totes catalanes i no pas la meua, fou enviada a la premsa suïssa i estrangera, alguns periòdics de la qual la reproduïren respectant-ne l'original, però, a Fribourg, el diari *La Liberté*, orgue oficiós del Bisbat, substituï el *Mort en exil*, per un senzill *Mort a Fribourg*, amagant axí la veritat premeditadament. En curiós que els que s'anomenen « Apòstols de la Veritat » sien sovint tan curosos de defugir-la o esguerrar-la; això explica molts de sotracs i ombres i sorpreses socials.
P.

UN CARDENAL MORT EN EXILI

Hem començat per la Capella Claustral on és depositat el Cardenal. Mentalment, jo hi vaig reveure aquell ofici solemniament auster, presidit per nosaltres els expatriats, sense assistència, ni per delegació, del Nunci de Berna, ni del Bisbe de Fribourg, malgrat haver-ne estat assabentats degudament, i em vingué a la memòria la frase de Hamlet *something is rotten*, i se'm refermà la distinció entre l'Església de Crist i l'acte polític de Constantí, que junyí la Creu del Màrtir a l'empunyadura dels gladis, posant així el germen del Poder Temporal amb totes les seves conseqüències que

Porta exterior i interior del nínxol del Cardenal.

la història conta i que nosaltres seguim constatant: aquelles veritats que «no es poden dir».

Un cartoixà artista ha obrat unes tanques de fusta per al nínxol, amb les inscripcions corresponents a la personalitat del Cardenal: noms, dignitats, procedència, defunció, etc., tot encapçalat pel seu escut cardenalici. El P. Prior ens ha obert la caixa i ha aparegut el cos en tota dignitat, amb la noble testa romana del Cardenal, com si fos esculpida en pedra i conservant-se invariable.

GUAITANT ENRERA

Després, hem anat seguint les dependències de la Cartoixa: aquells llarguíssims corredors, coberts amb volta, tan i tan blancs que impressionen i hom es sent com absorbit; la Sala Capitular, la Biblioteca, el Refetor, on el P. Prior ens ha contat una anècdota curiosa. Els cartoixans no hi poden parlar ni demanar res per a ells mateixos, però sí per a llur veí. Vet-ací que un dia, un d'ells en anar a beure, s'adonà que tenia un ratolí dintre del seu pot d'aigua. La regla no li permetia queixar-se, ni demanar altra cosa, però es veu que la vida contemplativa no li havia pas adormit l'enginy, perquè féu senya al P. Procurador, el qual hi acudí i aleshores el Cartoixà li digué: «el meu veí no té cap ratolí en el seu pot». El P. Procurador féu el que calia i així es resolgué degudament el conflicte, sense mancar a la regla.

El Comte s'interessava molt per tot i no hi planyia preguntes ni comentaris. Finalment, el P. Prior ens ha portat a una cella de Cartoixà: una cambra bastant espaiosa, proveïda d'un «fourneau» per a llenya a l'hivern, amb dos compartiments al fons de la paret: un de més gran per al llit i l'altre, més petit, als peus del llit, amb un pupitre, una imatge i un seient per a pregar i llegir. De moment, no tenen electricitat a les cambres, de manera que es serveixen d'una mena de fanal-llinterna, quan necessiten claror. Cada cella disposa d'un tros d'hortet, tancat amb parets altes que el sostreuen a la vista forana.

Durant el dinar, la conversa ha estat animadíssima, perquè el Comte és senador i ha tingut càrrecs diplomàtics, de manera que s'ha tractat bastant a fons la França actual i han sortit els seus més vistosos personatges.

La campana de la Cartoixa, cridant els monjos, ha posat fi a la conversa, durant la qual hem après moltes coses referents al desballestament de la França, no poc semblant al de l'Espanya, on sembla que Pétain devia aprendre quelcom a l'escola de Franco.

Nosaltres, hem sortit a donar un volt per la muntanya, car el cel s'havia aclarit i feia bo de veure. Seguint un caminal lleument pujant, hem anat cap als xalets de la pagesia propera, clarament espaiats en aquells vessants.

La vall es presentava més bonica que mai, perquè resultava il·luminada de ple i no pas a contrallum com al matí; els batiments de les muntanyes i la foscor de l'obaga, hi contrastaven amb la verdor riolera de les prades i clapes de conreu. Començaven a dallar l'herbei tot gemat de flors, la sentor suau de les quals es barrejava amb la del fenc dallat; això, en un aire lleuger,

UN CARDENAL MORT EN EXILI

pur, reconfortant, que donava una sensació de benestar corporal i espiritual, que ni la ciutat, ni la societat, no donaran mai.

30 d'Octubre del 1944.

Aprofitant l'estada ací del Dr. Viladrich i el trobar-nos aplegada tota la família, avui hem celebrat la Missa de Difunts en sufragi del Cardenal (a. c. s.), que no es digué el passat Setembre, en el dia d'aniversari, perquè aleshores tots nosaltres érem escampats.

La missa ha estat una pietosa cerimònia purament de família, en el Foyer Ste Elizabeth, tal com pertocava.

Ha oficiat el Dr. Viladrich, revestit de la casulla de difunts, feta per aquelles monges dominicanes, i que nosaltres els regalàrem, i a l'acabament, els monjos montserratins que estudien ací, han cantat una austera absolta.

Que Déu l'hagi al preat, heroi i màrtir, Cardenal cristià ! que tanta falla ens fa moralment, però molta més en fa i en farà allà baix, per a redreçar aquella espiritualitat actualment tan tèrbola i esgarriada.

Val la pena de fixar-se en la muda eloqüència de l'escena i l'ambient que encloïen la mort del Cardenal Vidal i Barraquer, per quant és un conjunt alhora representatiu i condemnatori de l'època històrica en què s'esdevingué.

Talment sembla providencial que el Cardenal i jo, després de més de quaranta anys, ens retrobéssim aplegats en dignitat d'expatriació : ell, eclesiàsticament, per amor de la seva cristianitat inflexible, i jo, cívicament, per amor de la personalitat humana irreductible.

Sentimentalment, també compartírem l'emoció del fet que ell beneís el Crist de la meva cambra, que em veurà morir, i tres dies després, jo vetllés el cos del nostre Cardenal, abandonat per l'Església política oficial, però honorablement acollit en caritat per unes monges estrangeres, expatriades com nosaltres : el marc era enterament digne de la tragèdia, espiritual i social ; la presència del Canonge Dr. Carles Cardó entre nosaltres, completava el conjunt. I que jo presidís, cívicament, l'enterrament i les honres del Cardenal Arquebisbe de Tarragona, en representació de la Catalunya cristiana.

GUAITANT ENRERA

Encara hi ha més. Calia una mitra per al cos del Cardenal i se'n demanà una al Bisbe de Fribourg, el qual donà la del Cardenal Mermillod, que també havia estat exiliat i morí fora de la seva antiga diòcesi ¹.

En el Cardenal s'ha complert l'auguri amb què, de vegades, jo tancava certes consideracions socials de la nostra conversa, dient-li: «Vós heu viscut massa i haureu viscut massa poc», afirmació que jo mateix em puc aplicar igualment.

La gent de seny i amb rígida consciència, que vulguin enfondir el cas amb la claror d'aquella llumeneta que tots duem a dintre, faran bé de contrastar l'absència i el callament eclesiàstics que acabo d'historiar respecte del Cardenal Vidal i Barraquer, català, amb la presència i clamor quan allò altre del Cardenal Mindszenty, txecoslovac.

Als qui això facin, estic segur que la dretura els portarà dolorosament allà on ells no haurien volgut arribar, i àdhuc no mancarà qui s'hi girarà d'esquena.

La Carta Collectiva del Cardenal Gomà, que el Cardenal Vidal i Barraquer no volgué firmar, és una glossa en acció d'aquella afirmació lapidària de l'home caigut: «el fi justifica els mitjans»; perquè, amb aquell document solemnial, deplorabilíssim, l'Església anava a *guanyar materialment* tot el que la Religió *perdria espiritualment*. El cas no manca de semblança amb el tracte del plat de lletilles que la Bíblia ens conta. Pel que respecta a Catalunya, la Carta Collectiva és el reflexe de la barata de Casp, en fidel perdurança anticatalana.

¹ El Cardenal Mermillod tingué una experiència molt accidentada. El 1857, era Rector de Notre-Dame a Genève. El 1873, aleshores Vicari Apostòlic de Genève, fou exiliat a França; l'exili durà 10 anys.

Mort el Bisbe de Fribourg, Mgr. Mermillod fou nomenat Bisbe de Lausanne i de Genève, amb residència a Fribourg, però el Govern de Genève no li permetia cap funció episcopal.

A Fribourg, amb motiu de la Universitat, tingué desavinences amb les autoritats; el Papa el cridà a Roma i el féu Cardenal el 1890; després, el tornà a cridar i li demanà la dimissió de la Seu.

Finalment, deixà la Suïssa i morí a Roma el 23 de Febrer del 1892.

Una mitra d'aqueixa història, sembla que havia d'haver estat més preada pel Bisbat de Fribourg, com a recordança alliçonadora, però se'n despregueren amb una tal facilitat que semblava com si els vingués bé de treure-se-la de sobre, aplegant-la amb el cos del Cardenal Vidal i Barraquer, que l'Església de Fribourg havia boicotejat en vida i en mort.

I és que, llevat del Director de *Nova et Vetera*, l'Església friburgesa és franquista fins al moll de l'os, com havia estat germanòfila durant la primera guerra europea. No admet, ni escolta, ni vol saber res, contra Franco; li basta la seva etiqueta catòlica i es gira obstinadament d'esquena a la veritat i a les conseqüències de la ficció eclesiàstica franquista.

DON LUIGI STURZO posa el nom del Cardinal Mermillod entre els que demanaven «reformes socials que espantaven als catòlics conservadors». *L'Eglise et l'Etat*, pàgs. 550/51. París, 1937.

UN CARDENAL MORT EN EXILI

La diferència es pagarà fatalment en l'esdevenidor car, per damunt de les lleis escrites i les avinences circumstancials, la humanitat és sotmesa a preceptes inexorables, independents d'ella mateixa, que es fan sentir i obren quan és l'hora llur. Aleshores, no es podrà pas culpar el dimoni, ni la maçoneria, com se sol fer farisaicament, puix que ressorgirà la malaurada Carta Collectiva, amb el seu transcendent tracte condemnatori.

Segons la doctrina de l'Església, la autoritat dimana de Déu i fa de mal comprendre la complaent facilitat amb què la Carta Collectiva reconeix autoritat a una vulgaríssima rebel·lió militar recidiva, i associa l'Església espanyola a semblant violació de la doctrina espiritual i de la moralitat i estabilitat del dret social establert; això es política, oportunisme temporal, especulació, mercat de vanitats, etc., però no és pas apostolat, ni religió¹.

La societat és finalment regida per una justícia molt profunda, que la consciència pot assolir, però a la qual no totes les intelligències *volent* arribar.

Parlant amb un religiós estranger respecte de la Carta Collectiva, el meu interlocutor, que devia o mereixia ésser de la diplomàcia eclesiàstica, em digué a propòsit de l'església franquista:

— Ja veureu; l'Església no és pas de grat que s'ha associat amb la rebel·lió de Franco; si, per ara, segueix sostenint-lo, és solament perquè, mentrestant, serva la posició temporal, i com que Franco, per molt que duri, durarà relativament poc, després l'Església...

— Es girarà per tal de recollir la Doctrina Cristiana que s'ha deixat enrera, i a fi de recobrar ensems l'espiritualitat que ara també li fa falla — feu jo — interrompent-lo, i completant la frase amb el pensament del meu interlocutor, que aquest s'hauria ben guardat de deixar eixir enfora.

¹ « L'Eglise catholique n'approuve pas, ne justifie pas, la guerre civile. Elle a désavoué le soulèvement des catholiques du Mexique. Dans le cas de l'Espagne, si l'on veut appliquer les règles de la casuistique sur le droit de révolte contre un tyran, peut-on dire que tous les moyens d'arriver à une solution pacifique, même non immédiate, de la persécution anticatholique, étaient épuisés pour que les catholiques et le clergé local jugeassent légitime de favoriser la révolte? Est-ce que, entre autres choses, les trois conditions essentielles ne faisaient pas défaut, à savoir: la prévision d'un résultat favorable, le consentement général, enfin le moyen d'éviter des maux moraux et matériels plus grands? ». Luigi Sturzo, *L'Eglise et l'Etat*, pàg. 620, nota. Paris, 1950.

Es d'estricta justícia afegir que, a Catalunya, no es feu res contra les esglésies, ni els convents, fins després de la sublevació de la guarnició de Barcelona, ço que desfermà les masses.

GUAITANT ENRERA

Efectivament, per molt que durí Franco, personificació d'un vici militar recurrent, durarà força menys que l'Església, perquè aquesta és una tradició fonament arrelada i, amb el mestratge secular que té de psicologia de les multituds, sap prou bé que aquestes oblidaran fàcilment el manament al dret natural i a la llei moral i al dret públic establert que, en virtut de la seva associació amb el Gl. Franco — Carta Collectiva — l'Església ha comès contra Catalunya.

En comanditar la rebel·lió del Gl. Franco, l'Església comptava amb una major participació i no s'esperava pas la sotmissió, ni la *capitis diminutio*, que el *Caudillo* li ha fet sentir repetidament : interceptant i mutilant les encíclicues, intromissió en els nomenaments, retop i crítica de pastorals, garbellada i baratge de vocacions *desafectas*, etc., etc. Un mimetisme esblaimat de la vella contesa entre el Poder Temporal i el Poder Imperial, per al predomini terror.

Mentrestant i com a profit d'aquesta conjugació, l'Església ha millorat i afermat considerablement la seva situació material. Quant a la transcendència espiritual, moral i social, de tals avantatges, comprats a despeses de la Doctrina cristiana majorment pel que respecta a Catalunya, la història hi dirà la seva, quan hora sia.

Verament, segons per a qui, aquell raonament del meu interlocutor deu semblar molt hàbil, polític, perquè és força compartit en certs estaments i a l'estranger, però, judicat moralment, com queda l'espiritualitat doctrinal després de semblant terrejar ?

El nostre Cardenal Vidal i Barraquer, Arquebisbe de Tarragona, ratifica, de cara a ponent, la justíssima afirmació històrica que En Nicolau d'Olwer proclama de cara a llevant :

LA CLERECIA CATALANA, DISTINGINT L'ESPIRITUAL DEL TEMPORAL, MILLOR QUE EL SANT PARE NO FEIA, NI FOU CISMÀTICA ENVERS ROMA, NI TRAÏDORA ENVERS CATALUNYA¹.

Malauradament, els Reis Catòlics, amb llur Inquisició, capgiraren la Doctrina i, d'aleshores ençà, els crims i les fogueres han alternat d'una banda i altra, fins a la Carta Collectiva, infeudació de l'Església a una rebel·lió militar temptadora.

¹ Nicolau d'OLWER : *L'Expansió de Catalunya en la Mediterrània Oriental* pàg. 15. Barcelona 1926.

UN CARDENAL MORT EN EXILI

Quan aquell *instaurare omnia in Christo*, que tant es predica i tan poc es practica, imperi efectivament en la Nostra Terra, aquesta podrà presentar els seus precursors del retorn a la puritat de la Doctrina : un d'ells, el Bisbe Morgades, de Vich, redreçant-se enfront de l'Estat amb l'ensenyament de la Doctrina en català i, amb major relleu i a molta major alçària, en tota la seva radiança, el martiri espiritual del Cardenal Vidal i Barraquer, morint en exili perquè, fidel a la Doctrina del Crist i diferint de la quasi totalitat de l'Església espanyola, no volgué sotmetre a les cobejances i conveniències d'un Cèsar illegal, ço que era de Déu : l'ànima del Poble Català ¹.

Photo S. Glasson, Bulle.

Vista de conjunt de la Cartoixa de La Valsainte, Cantó de Fribourg (Suïssa).

¹ També refusà la firma el Sr. Bisbe Múgica, de Vitòria, a qui obligaren a dimitir la mitra, i després fou exiliat.

A més, en la « Carta Collectiva » hi ha una firma que molts consideren apòcrifa: la del Dr. Echeguren, Bisbe d'Oviedo, mort en un accident d'automòbil precisament en aquells moments en què se li demanava la firma, i en què molts sacerdots eren expulsats de llurs diòcesis i exiliats lluny d'elles amb prohibició de tornar-hi, i quan àdhuc alguns desapareixien en les contrades del nord.

No hi ha tampoc la firma del Bisbe de Menorca, però és que, no essent encara consagrat, no se'l podia invitar a firmar.

CONTRASTS

Quid est veritas?

PILATUS

En les dites populars, « de teves a meves » és la incrustació de la diferència resultant de la insoluble dualitat humana.

Així ho estem vivint una vegada més amb motiu del processament bolxevic del Cardenal Mindszenty, Primat d'Hungria. L'Església s'ha alçat tocant a sometent i ha trobat ressó àdhuc en terres i entre multituds pertanyents a d'altres confessions.

A Casa Nostra, el Cardenal Vidal i Barraquer, ha estat perseguit i ha mort exiliat pel Gl. Franco sense que l'Església s'hagi manifestat públicament sinó que, al contrari, aplicant a fons l'apagallums del silenci i de l'absència, ni tan solament cap representant seu assistí a les honres de la víctima.

Per què aquesta diferència d'actitud ?

El Cardenal Mindszenty, perseguit per un *enemic*, els bolxevics, és un bon argument per a *clamar justícia* en favor de la víctima de l'*enemic*.

El Cardenal Vidal i Barraquer, perseguit pel catolicíssim Gl. Franco, *amic i aliat*, no es podia contradir ; per això *no es féu justícia* a la víctima de l'*associat*: fou una *capitis diminutio* per tal de complaure el dispensador de gràcies i privilegis materials, més temptadors que l'exemplaritat del nostre Cardenal ; potser també perquè aquesta els era un retret espiritual, el deixàren amagat i abandonat en l'Església del Crist, on molts ja l'invoquen en secret i d'altri l'hi hauran d'invocar que ara poc s'ho pensen. Qui sap el que hauria esdevingut al Cardenal Vidal i Barraquer si l'església política, refiant-se de l'edat i la malaltia, no hagués comptat amb la mort per a deslliurar-se'n ? El cas del Cardenal Mermillod (pàg. 780) suggereix suposances.

És l'humanal « de teves a meves » en acció.

Malgrat l'aparent diferència, el cas d'ambdós Cardenals, el català i el txec, es sumen perfectament, puix que tenen un mateix denominador : la *política*, aquesta impuresa terrera que amb la seva polseguera, fàcilment entela la llei moral.

Al Cardenal Mindszenty li diuen « el màrtir vivent » i, seguint el mateix raonament, al Cardenal Vidal i Barraquer cal anomenar-lo « el Cardenal abandonat ».

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER: CONTRASTS

A Espanya, l'Església temporal oficial es sotmet a la dictadura que li porta avantatges; a Txecoslovàquia, es redreça contra la dictadura que li porta perjudici.

En això, l'espiritualitat, la Doctrina i la justícia, com queden, on són?

Que el llegidor ho demani a la seva pròpia consciència i n'heurà la veritable resposta, absolutament independent del falliment « de teves a meves ».

La consciència és aquella llumeneta que tots duem a dintre nostre, que no falla mai, que molts se la lloguen, d'altri la deixen apagar i no pocs se l'apaguen ells mateixos per tal de millor fer llur fet ben a les fosques.

Més, cal que se la vulgui escoltar la severa resposta.

Tostemps i en tots els estaments, és ben cert allò de « les comparances són odioses », perquè sempre posen al descobert falles morals, que esdevenen molt greus si s'encobreixen amb pretences d'espiritualitat.

Dintre d'aquest contrast i de la mateixa categoria, moralment, cal incloure l'Ex-Bisbe de Vitòria, Br. Múgica, a qui es concedí el retorn quan demanà poder morir en el seu poble, però, en arribar, se l'hi conduí, confinat a tall de camp de concentració, sota la vigilància de la catòlica policia franquista.

Caritat escamotejada. — Durant la guerra civil, el Cardenal Vidal i Barraquer féu una crida als catòlics de l'estranger, demanant ajut per als sacerdots perseguits i més necessitats, a la qual crida contribuïren molts com nosaltres i que, a un cert moment, hagué aplegat més de 400 000 pts.

Amb igual motiu, el Cardenal Primat d'Irlanda, organitzà una collecta en les seves esglésies irlandeses, que produí la quantitat de £ 32 000, destinades per aquells fidels a millorar la situació de les esglésies espanyoles destruïdes o de llurs sacerdots.

Realitzada la collecta, el Cardenal Vidal i Barraquer demanà al Primat d'Irlanda, la part que pogués pertocar a Catalunya, i li fou respost que la collecta total havia estat enviada a Madrid, a mans del Cardenal Gomà, del qual el nostre Cardenal Vidal i Barraquer no rebé ni un cèntim.

Deixo al mateix Cardenal Gomà la continuació de la història :

GUAITANT ENRERA

Esta respetable cantidad con que la Iglesia en España hubiese podido aliviar la situación de sus derruidas iglesias o de sus sacerdotes desterrados y perseguidos, fué puesta por el Señor Cardenal Arzobispo, en cuyas manos la había puesto el Cardenal Primado de Irlanda, a disposición del Jefe de Estado, Generalísimo Franco, para adquisición de material sanitario para nuestro ejército.

Gràcies a una habilidosa indicació diplomàtica i prèvio acuerdo con los Reverendísimos Metropolitano — segueix dient el Cardenal Gomà — fou lliurada con destino a nuestros hospitales militares, la cuantiosa limosna que los católicos irlandeses destinaron a las iglesias de España.

Després de deixar la paraula al Cardenal Gomà, ara la reprenc jo, per tal de completar el text massa diplomàtic que acabo de transcriure, i posar-lo a l'abast de totes les intelligències.

No foren pas solament els diners del Primat d'Irlanda els que vingueren d'aquella terra, sinó també irlandesos armats per tal d'ajudar el catolicisme del Gl. Franco, però es veu que, en essent a Espanya, uns i altres s'entrebanquen i es desavingueren amb realitats insospitades, fins al punt que l'expedició acabà en fallida; a conseqüència d'això, el Cardenal Primat d'Irlanda es desentengué de la peculiar way com els blancs entenien i practicaven la caritat i no en volgué saber res més.

Jo no sé el que els donants pensarien en assabentar-se de que llur ofrena de caritat — ço és, amor — es convertia en col·laboració parcial a una guerra fraticida, ço és, odi i destrucció, invertint així irrespectuosament i enterament, llur benvolent i germanívol intent.

Crec que, com jo mateix, el llegidor conscient i sensible, no admirarà, ni envejarà gens, la interessada versalitat de consciència del Cardenal Gomà, que tan fàcilment convertí en servil afalac al dictador — ço és, una negació — l'acte primordial de cristiana germanor.

Quant a mi, a més de tot això, el que em dol és que el Dr. Gomà fos català; perquè, els que volem creure en Catalunya, hem de començar creient en els catalans i, si els que aparenten una selecció i un guiatge espirituals, ens fan això, que farà la *turbamulta*? Amb quina autoritat moral se la podrà contradir i convèncer? No es pot pas ensenyar la dretura amb exemplaritats tortuoses.

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER: CONTRASTS

I aquesta parcialitat envers el franquisme no és pas privativa de l'Església oficial espanyola, puix que la constatem igualment fora d'Espanya.

Fou per influència franquista que, ací a Suïssa, el diari oficiós del Bisbat de Fribourg no volgué publicar que el Cardenal Vidal i Barraquer havia *Mort en exil*, sinó senzillament *Mort à Fribourg*, desfigurant enterament la realitat i, a més, fou per a complaure suggestions franquistes que la jerarquia eclesiàstica suïssa no assistí a les honres del nostre Cardenal.

Amb la mateixa parcialitat i per tal que no es conegués l'obrar franquista, es féu retret a Fribourg d'haver atorgat la censura eclesiàstica al llibre del Dr. Cardó; no solament això, car àdhuc es feren càrrecs al censor, l'eminent Mgr. Journet, insinuant-li la conveniència que no tractés les coses d'Espanya.

Per tant, no és pas solament l'Església espanyola, infeudada i agraïda a Franco, la que té cura d'ofegar la veritat, sinó que també li ajuda benvolentment l'Església dels altres països on el Gl. Franco va trucant.

A Txecoslovàquia l'Església proclama la veritat a plena veu; en canvi, quan es tracta del seu associat Franco, posa tota la seva autoritat a ofegar-la: *quid est Veritas?*

Tornant al llibre del Dr. Cardó, una jerarquia eclesiàstica ens deia que era veritat tot el que contava, però que «hi ha coses que no es poden dir», afirmació que presuposa la tolerància de la mentida, ço que és un dels corcs socials de la Nostra Terra.

Com és que els que pretenen ésser «Apòstols de la Veritat», la temen i se'n malfien tant? És que consideren la veritat com un mer convencionalisme oportunista? Una tal falsia és prou corrent en política, en diplomàcia i en utilitarisme, però i en l'espiritualitat, què?...

Lliçó. — El Cardenal Vidal i Barraquer, català, fou *abandonat* en l'Església del Crist, que ell no volgué deixar; el Cardenal Gomà, espanyolista, volent especular amb la rebel·lió militar, en resultà un *explotat i sotmès*; el Dr. Múgica, Ex-Bisbe basc, fou *enganyat i maltractat* per la dictadura catòlica a qui es confià.

Heus-ací una trilogia reveladora de la malura congènita de l'Estat espanyol: un català, un basc i un espanyolista: dues víctimes i un victimari que acabà decebut d'ell mateix i del seu afavorit, senzillament perquè el Cardenal Gomà concebé la Carta Collectiva d'esquena a la història de Catalunya i oblidant la tradició militar espanyola: és per això que la seva *adhesió* li resultà una *sotmissió*.

GUAITANT ENRERA

Al Cardenal Gomà li esdevingué amb el Gl. Franco quelcom de semblant a ço del Papa-pretendent Benet XIII, quan el Concili de Constança el deixà antipapa, i aleshores Fra Vicent Ferrer l'abandonà ; així mateix l'abandonà el seu ingrati protegit Ferran d'Antequerra per allò de *la traición pasada, el traidor no es menester*, que diuen ells.

El Cardenal Vidal i Barraquer, morí exiliat en afirmació de Cristianitat. Fou assistit germanívolament per monges estrangeres, també exiliades, i voltat reverentment per patriotes catalans igualment exiliats : era una escena en plenitud de consciència i fortitud de civisme.

El Cardenal Gomà, morí en un setial vistós, voltat pel desengany i en una atmosfera tèrbola, que transllueixen en la seva pastoral on condemna la guerra civil, que ell havia contribuït a desfermar, i canta la pau, que ell havia ajudat a trencar, i reclama la independència de l'Església, que ell sotmeté al Gl. Franco. Aquesta pastoral, que no era pas per als seus diocesans, sinó que, escrita de cara al poder públic i envers l'episcopat espanyol, amaga un retret argucios i un retracte : és un acte de contrició flonjo i sibilític, que el Gl. Franco no li deixà publicar, recordant-li així, executivament, la Carta Collectiva, que implica ésser agent col·laborador de la dictadura : *pacta sunt servanda* sobretot quan el que li convé té la força per a imposar-los, ço que vol dir, la dogmàtica franquista superposant-se a la doctrina eclesiàstica¹. En dita pastoral, surt l'heteròclit qualificatiu *político-teológico*, potser un *lapsus calami* que en traeix la suggerència interior : un franc i humil *mea culpa* hauria estat més transparent i més cristianament absolent. El tal qualificatiu és ben aplicable a l'actual Església espanyola i a la Carta Collectiva i a la pastoral que l'empra.

El Cardenal Gomà en la seva pastoral, també preia la Inquisició com a « mitjà de defensa ». Defensa de què ? Del monopoli eclesiàstic, com ara ? Defensa de qui ? No pas del Crist que predicava l'amor, mentre els inquisidors

¹ A l'acabament de l'Any Sant 1950, s'aplegaren a Roma gran nombre de Bisbes espanyols entre els quals sorgí la idea d'una visita de cortesia a l'Infant Joan de Borbon, però, a la seguida, s'alça una veu escrupolosa fent avinent que aquella visita podria aparentar una ofensa al *Caudillo* i, és clar, davant de tal argument, es desistí de cometre la infidelitat ; únicament el Cardenal Segura s'alliberà del servilisme i féu la visita tot sol, pel seu compte, fent acte d'independència personal que no arribava pas a la consciència perquè, més tard, escriví una pastoral saturada d'esperit inquisitorial contra els protestants, als quals negava el pa i la sal.

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER

practicaven la mort « sense vessament de sang » que volia dir « ésser cremat de viu en viu », o sia, mort en tortura.

El Cardenal Vidal i Barraquer és l'antítesi del Cardenal Gomà. El Cardenal Vidal i Barraquer és l'expressió de la cristianitat del poble català ; el Cardenal Gomà és l'eclesiasticisme burocràtic estatista, *político-teològico*, segons el mot híbrid embastat per ell mateix.

De conformitat amb la Doctrina de l'Església, el Cardenal Vidal i Barraquer recomanava als catòlics el respecte degut al poder legal i constituït ; el Cardenal Gomà, en la *Carta Collectiva*, lliurava els catòlics al poder insubordinat i illegal, que el Vaticà fou el primer de reconeixer.

Són molts els qui « tenen ulls i no hi veuen, tenen oïda i no hi senten », però són molt més els qui, malgrat tenir ulls no hi volen veure, i tenint oïda, no hi volen oir.

Déu hi faci més que nosaltres, tal com deia el bon mariner empordanès en acabar de calar.

Fribourg (Suïssa), Gener del 1949.

NOTES MARGINALS

Les monges del *Foyer Ste Elizabeth*, a Fribourg, on morí el Cardenal, com a darrer tribut li oferiren llur mellor casulla per a vestir el cos i, naturalment, aquesta era gòtica, tal com s'estilen ací, o sia, de les que a Espanya tracten de « separatistes », perquè els catalans sabem apreciar-les i les preferim a les altres. Àdhuc en aquest detall, fortuitament simbòlic, sembla com si la Providència hagués volgut completar harmònicament l'escena.

En la intimitat — car l'humor no és cap pecat — a la nostra Terra, els capellans, de la casulla en diuen « la guitarra », per semblança de forma. Aquest apel·latiu, aplegat amb aquell « separatisme » de les casulles gòtiques, podria ésser el tema d'un assaig de litúrgia espanyolista. En la terra on escric i m'he expatriat, només es veuen casulles gòtiques generalment molt riques, que donen al celebrant una solemnia dignitat tradicional.

A la vora del *Foyer*, s'hostatjaven una colla de capellans espanyols que estudiaven a la Universitat de Fribourg i que mai no s'havien preocupat del Cardenal, almenys en el sentit de manifestar-li cap consideració, ni reverència.

No obstant, en assabentar-se de la seva mort, s'afanyaren a trucar al *Foyer Ste Elizabeth*, demanant per veure el Cardenal de cos present, però la Mare Priora, que era fugitiva de l'Austria i refugiada a Suïssa, s'havia fet perfectament càrrec de la realitat de la nostra situació i compartia talment els nostres sentiments, que negà a aquells sacerdots llur curiositat gens cristiana, ni caritativa, deslliurant-los així d'una temptació pecadora.

M'ho contà la mateixa Mare Priora, a qui vaig donar gràcies i felicitar pel seu just a digníssim refús.

En les meves converses amb el Cardenal, gairebé mai no sortí la Carta Collectiva de l'Episcopat Espanyol, però, un dia se'ns presentà el fet incidentalment, i recordo que ell me digué textualment :

NOTES MARGINALS

QUAN ME VAIG REFUSAR A FIRMAR-LA, SABIA PERFECTAMENT QUINES SERIEN LES CONSEQUÈNCIES DEL MEU REFÚS, I SI ARA EM TROBÉS EN UN CAS SEMBLANT, M'HI TORNARIA A REFUSAR, PERQUÈ ALLÒ ERA POLÍTICA I LA MEVA CONSCIÈNCIA NO EM PERMETIA FIRMAR-HO¹.

Si ara, *a posteriori*, el nostre difunt Cardenal veiés les conseqüències espirituals d'aquella carta política i d'especulació material, encar es refermaria més en el seu refús, perquè, actualment, alguns dels firmants ja estan espantats i penedit dels resultats i les derivacions de la firma llur; la liquidació final la història se la reserva per a l'esdevenidor.

Per raó de la meva experiència personal en els contactes pecuniaris episcopals, el que sí revingué més d'un cop en els nostres comentaris, fou el pecat original dels Bisbes espanyols, per culpa de la manera de llur nomenament que els fa merament « governadors eclesiàstics » de l'Església nacional franquista, complement de la dictadura.

Això em portà a contar-li una anècdota meva quan, després de la mort del Bisbe Laguarda, se li cercava successor.

¹ Ací escau evocar una semblança molt llunyana.

En aquella traïdoria que fou el Compromís de Casp, on la predominança eclesiàstica capitanejada per Fra Vicent Ferrer — instrument de Benet XIII, papa pretendent — ofegà l'esperit i la tradició catalans, l'Arquebisbe de Tarragona era contrari al rei foraster que duia en les seves venes sang borda i criminal dels Trastámara.

El Dr. Torras i Bages, en la seva apologia del Compromís de Casp — pàg. 528, nota — deixa a reço la confessió de Benet XIII, quan trameté la imprecació acusadora al seu ingrat afavorit Ferran d'Antequera: « Jo que et vaig fer rei del no-res, ara m'ho pagues abandonant-me en el desert ». Això ho consignen els nostres cronistes i el Dr. Torres i Bages no podia ignorar-ho.

L'inductor amagat de la traïció a Catalunya fou Benet XIII i l'executor públic Fra Vicent Ferrer.

Benet XIII obrava per conveniències polítiques personals i Fra Vicent Ferrer, colgant la devoció i el deure patriòtics amb la preocupació eclesiàstica.

Això són coses d'aquelles que « no es poden dir », però jo entenc que « s'han de dir », puix que si es diguessin quan és hora i per qui pertoca, s'evitarien recaigudes transcendents.

Molts anomenats « apòstols de la veritat » la tenem i la defugen tant, que s'acosten a la mentida, la festegen, i acaben fent-s'hi amics.

A casa nostra, el respecte i la difusió de la mentida, per culpa de la covardia, és una de les més grans tares socials; és per això que, en els moments crítics, fallen moltes institucions públiques, perquè llur autoritat i prestigi son un mite, una ficció que no resisteix la tempesta, i la tempesta sempre és un fet real, la mentida, no.

GUAITANT ENRERA

Aleshores, se'm presentà a casa, no sé per què, un capellà palati, que jo coneixia de temps enrera i que feia anys no havia vist. Me parlà de coses que no interessaven i que ni tan solament venien a tomb, quan, tot à cop, posantse formalista i prenent aires de personatge, em féu sobtadament la següent pregunta :

— « Vinc a informar-me del nomenament de Bisbe de Barcelona, digueu-me, Vós a qui presentaríeu per a successor del Dr. Laguarda ? »

Confesso que em sorprengué molt aquesta sortida, tant i tant fora del meu clos, però, malgrat això, no vaig pensar-m'hi gens a respondre-li :

— « Jo no m'ocupo de coses semblants, perquè, si ho fes, començaria per desfer Bisbes, abans de fer-ne de nous. »

El meu visitant no digué res, sinó que somrigué expressivament puix que coneixia de sobres les raons que m'havien dictat aquella resposta, car dit interlocutor era un dels personatges que surten tot passant, però molt efectivament, en la meua rondalla inèdita « Paraula de Rei¹, que un dia o altre es publicarà i aleshores escandalitzarà molta gent, total perquè conta una colla de lletjors consumades i veritats d'aquelles que diu « que no es poden dir » ; és que en la societat rendeix molt més la mentida que la veritat, per això el conreu de la mentida és tan estès en la vida pública.

Sense aquesta temença de veritat, que és una covardia social afavoridora de la mentida, desapareixerien moltes ombres de la vida social : l'autoritat no es permetria tants de falliments impunement, ni els governs tantes ficcions, ni hi hauria les subversions tan freqüents a casa nostra. Si els que es nomenen « apòstols de la veritat » en tinguessin una major i lleial cura, en comptes de motejar-la de pecat d'escàndol per tal de defugir-la i mantenir així privilegis abusius i monopolis de posició i pactes amagats, etc., no veuríem tan sovint les reaccions violentes induïdes, en part, per temporalitats massa aparents i envejables, adquirides no poques vegades mercadejant la Doctrina que prediquen. Per això mateix, moltes pàgines d'aquest llibre obtindran l'anatema de la consuetud pública a casa nostra : perquè ell s'acobla amb la veritat sempre que li surt a camí.

Quan Constantí féu de l'Església un instrument polític, l'encaminà cap al Poder Temporal. Després, Teodosi, en proscriure tota religió altra que

¹ Vegem *Anecdolari* pàg 339.

NOTES MARGINALS

l'estatal, es féu precursor i padrí de la Inquisició. Els Reis Catòlics seguiren la lliçó en imposar a sang i a foc una religió de temença que fos puntal de la monarquia llur.

Darrerament el Gl. Franco ha continuat l'escola temptant l'Església amb un consorci polític per a cimentar la seva dictadura, que ha fet pràcticament de l'Església una serventa, afavorida materialment, però mera serventa, subjugada i còmplice de la desnaturalització i la tirania a Catalunya.

El mateix que Franco amb l'Església catòlica, ha fet el seu col·lega dictador Staline, amb l'Església ortodoxa russa.

En el fons, totes les dictadures són iguals i per això hi ha força semblances entre els procediments franquistes i els staliens: la dogmàtica estatal, l'home per a l'Estat¹, els ciutadans vivint engaviats, la tirania intel·lectual mijançant la censura inquisitorial de la impremta, la història emmotllada falsament, l'ensenyament exclusivament partidista i unilateral, la mentida disfressada de propaganda o bé proclamada veritat oficial, el monopoli de la premsa, la

¹ Aquesta inversió total: « l'home per a l'Estat », del concepte fonamental « l'Estat per i per a l'Home », ha portat la societat a la fotja on ara brega per a sortir-ne.

La Revolució francesa, en proclamar els Drets de l'Home, el deixà solet enmig d'un anonimat on els drets se li dilueixen sense cap efectivitat.

L'home ha intentat defensar-se presentant-se en collectivitats naturals, homogènies, demanant el compliment de la proclama, però ha estat debades.

La Societat de Nacions també estatuí « doctrinàriament » els drets d'aqueixes collectivitats clamants, però de fet, en rebutjà totes les demandes, perquè la Societat, mal dita de Nacions, no era verament de Nacions, sinó una Societat d'Estats la majoria dels quals tenien el pecat original que « verbalment » oferien corregir.

I és per tal d'arribar a l'arbitrària supremàcia actual, que l'Estat havia tingut gran cura d'anullar la personalitat humana i de barrejar i absorbir conceptes socials tan dissemblants com són: la Pàtria, la Nació i l'Estat.

Pàtria, és un fet natural; Nació, és un fet ètnic; Estat, és un fet polític. Els dos primers són realitats, mentre l'Estat no passa d'una convenció, o una violència no poques vegades.

Es gràcies a aquest falsejament premeditat que, després d'una centuria de liberalisme, més o menys trampejat o transbalsat, hem arribat a les actuals dictadures que són l'apoteosi de la tirania i la negació de l'espiritualitat, o sia, de la llibertat, humanes.

Per això, la imposició de domini que són les dictadures, no toleren l'home ésser conscient, sinó que el volen un factor inconscient, o el necessiten, tot el més, animalitzat.

Les conseqüències d'aquesta animalització, nosaltres hem tingut la dissort de veure com s'esculpien amb sang i foc i crims i destrucció, en la còrpora mundial.

Per solució guaridora, els polítics ens ofereixen l'Estat socialista, rematat per un Superestat Internacional; però, els pensadors independents, troben que això és donar raó a l'anarquisme, dialèctic i etimològic.

I és així com, en el present, s'està cloent *ab absurdo*, el cicle secular d'una pretesa civilització que ens ha menat a la negació de la personalitat i dignitat humanes.

GUAITANT ENRERA

mort del civisme amb la instauració del partit únic gaudint patent de corsari, la destrucció del contrari per qualsevol mitjà : Carrasco, Rahola, Batet, Companys, etc. ¹.

Manuel CARRASCO i FORMIGUERA. — Fou agafat pels franquistes quan anava a Bilbao en representació del Govern de Catalunya ; condemnat pel tribunal rebel, morí afusellat duent el Crist damunt del pit, car era ostensiblement catòlic. Els rebels, que també es diuen catòlics, no permeteren que aquest Crist fos lliurat a la seva família, i els fills d'En Carrasco haguéren de servir en l'exèrcit que havia afusellat llur pare.

Carles RAHOLA. — Durant la República publicà un article contra els bombardeigs de Barcelona pels avions italians situats a Mallorca. Igualment ne protestà la majoria de la premsa europea i alguns Parlaments, el d'Anglaterra majorment. Quan entraren els franquistes, En Rahola fou agafat, processat i afusellat. Pocs anys després, els Aliats bombardejaven els alemanys, escombrant-els d'Itàlia ; aleshores el Gl. Franco i el Vaticà féren una protesta semblant a la d'En Rahola i es considerà un clam de caritat, ço que a Catalunya, tenia pena de mort.

¹ Molt noblement, l'UNESCO està propugnant l'ensenyament honrat de la història « veritable » que, si es realitzava, canviaria no poc la psicologia de les multituds estatals i, per tant, la conducta llur en la vida de relació.

Es tracta que els llibres d'història de les escoles no sien escrits amb la premeditació d'infundir als estudiants l'orgull i la superioritat de llur propi país, exagerant-ne les qualitats i callant-ne els falliments, ço que produeix i estimula un quixotisme i un amor propi collectius enterament esgarriats, que són la motivació de no poques guerres.

La digna pretença de l'UNESCO és indubtable que afinaria considerablement les relacions internacionals i, per tant, fóra un gran millorament social.

En el supòsit que això arribés a realitzar-se de debó, què en quedaria dels fonaments reals de no pocs Estats, de l'aureola de llurs « herois », de la grandor de llurs monarques ? I quantes institucions seculares, cosides amb mentides i brodades de crims idealitzats quedarien nues, descobrint l'ortopèdia que les aguanta ?

Quants d'« herois » davallarien a la classificació de criminals i quants de « criminals » ascendirien a la categoria d'apòstols, d'herois o àdhuc de màrtirs ?

Quantes millonades de llibres caldria cremar i quants milers d'autors, estigmatitzats « falsaris », serien exposats a la vindicta d'una societat esdevinguda més conscient i, per tant, més justa ?

Voleu dir que les gents del present comportarien semblant despullament ? De totes maneres, l'UNESCO, amb la seva iniciativa, proclama un seny transcendent.

NOTES MARGINALS

Gl. BATET. — Fou afusellat perquè, complint el seu deure militar i el jurament de fidelitat al Govern constituït i legal, no es volgué sublevar. Segurament que l'ésser català també li fou una circumstància agravant.

Lluís COMPANYS. — President de La Generalitat de Catalunya, s'acollí al dret d'asil a Bèlgica, on fou agafat quan la invasió alemanya. Lliurat a Franco, aquest l'afusellà. Molts catalans influïts per la propaganda passional interessada de les dretes, judiquen falsament aquest acte, perquè Franco no afusellà pas el ciutadà Companys, sinó, intencionadament, el President de La Generalitat de Catalunya, un altre català.

Déu doni el que es mereixen als autors d'aquests i de tants altres crims premeditats. *Amen*

Aquestes pràctiques i procediments, fills de l'esperit de domini que malmet la natura humana, també els trobem en la història del Poder Temporal i, tostemps i per tot arreu on l'esperit de domini suri per damunt de la nostra sociabilitat. Això explica el caòtic estat social contemporani.

Un altre de la colla Hitler, més expeditiu perquè més brutal, s'empescà una Providència per al seu us personal i així la invocava sempre que li convenia. Franco ha après de Hitler l'especular amb la psicologia de les multituds.

En canvi, Mussolini, sabent la valença del Papat per a l'Itàlia, amb el Tractat de Latran resolgué encertadament i oportunament la «qüestió romana», que s'arrossegava d'ençà de la passada centúria i havia esdevingut una trava per a l'acció papal.

No obstant això, hi ha una diferència entre el procedir dels Reis Catòlics i el dels actuals dictadors, ço és: que els Reis Catòlics *es servien* de l'Església per a llur finalitat política, mentre que Franco i Stalin *es fan servir* per llurs respectives Esglésies.

Com que la veritat va sempre nua, si imperés degudament, no cabria engany, ni mengia, en els plecs de la seva vestidura.

Amb això especulen els dirigents de tota mena de multituds, a les quals la mentida plau talment, que àdhuc volen que ja se'ls la doni feta a

GUAITANT ENRERA

punt per tal d'estalviar-se l'esforç d'ormejar-se-la elles mateixes. I entre aquestes multituds, el psicòleg fàcilment descobrirà una minoria que, conscientment, fuig d'aquell esforç mental, per por de que no la portés a la negació de llur mentida preferida.

Sovint me revenien els temes eclesiàstics que a mi m'agrada escatir diferenciant-los dels religiosos, perquè la religió és purament espiritual, mentre que l'Església és aquella espiritualitat aparellada amb el factor humà i, en conseqüència, inevitablement afectada per aquest.

Jo em demanava, com podia lligar-se la cura d'ànimes amb els Bisbes forasters que no coneixen la llengua de llurs diocesans i, per tant, no poden intimar amb ells, ni capir llurs més pregons sentiments, ni arribar doncs, a l'ànima llur; això, àdhuc deixant de banda que la major part d'aquelles jerarquies adventícies són adquirides mijançant la simonia inicial de voler adormir i desviar el dret natural d'aquella ànima popular?

Com pot acordar-se amb la Doctrina del Crist, que a Barcelona hi hagi un Bisbe estrany al país, que igualment és considerat com un militar episcopat o bé com un Bisbe militaritzat, tot amb vistes, no pas a l'espiritualitat, sinó a l'ocupació i al domini? A Madrid mateix, el poble diu que té per Bisbe *el de la falange*.

Això ho expliquen i justifiquen còmodament aquells teòlegs espanyols que d'una sublevació militar n'han fet « un plebiscit armat », no fixant-se prou en què llur argument és més rigorosament aplicable a les masses que sobreixiren sense trencar cap jurament com ho han fet els militars.

Aquells autors oportunistes, també han qualificat la dictadura de « democràcia evangèlica », definició que la meua consciència no és prou dúctil per a acceptar i el meu raonament és massa rectilini per a plegar-se a llurs egocèntriques habilitats dialèctiques.

Ací, a Suïssa, com que no existeix cap monopoli, ni cap intromissió, confessionals, els Bisbes són curosament triats fills de la mateixa diòcesi, única manera que hi hagi la deguda compenetració amb els pobles que han de regir moralment. I això es compleix tan rigorosament que, darrerament, al cantó dels Grisons, cercaren un Bisbe de la contrada que sabés, de primer, no solament el « romanx », sinó a més el dialecte « ladi » que allà també es parla, i després, l'alemany, l'italià i el francès. Els tals Bisbes, sí que poden tenir verament « cura d'ànimes » i són rigorosament conformats a la Doctrina Cristiana: és caritat en acció i no pas constrenyiment i domini, com resulta i es

NOTES MARGINALS

practica a Catalunya, on l'Església és un instrument polític, a sou del que mana i un agent desnaturalitzador del Poble en el qual i del qual, viu : el Crist anava amb el Poble i no pas amb el Cèsar contra el Poble.

Dintre de semblants raonaments, alguna vegada vaig demanar al Cardenal si havia ben informat el Vaticà de totes aqueixes realitats, que allà semblen ignorar o de les quals prescindeixen, i em deia :

— « Ja ho crec que ho he fet ! i més d'un cop, però ells escolten els Nuncis i es guien per llurs informacions. »

Aqueixa resposta aclareix tot el que passa a Casa Nostra, perquè els Nuncis tenen contacte preferent, per no dir exclusiu, amb l'element oficial, polític, la benvolença o *conllevancia* del qual prima tota altra consideració, per tal de conservar posicions i privilegis.

D'ací aquella traïdora informació Tedeschini-Magaz, filla de la primera dictadura, i el « catalans sí, però no pas catalanistes » d'aquell Papa que havia residit a Madrid, i de Catalunya només n'havia après la dogmàtica catalanofòbia oficial que li havien ensenyat.

És seguint aquest camí, merament polític, gens espiritual, material i no poc passional, que vingué la Carta Collectiva de l'Episcopat Espanyol, proclamació pública d'ombrívols concomitàncies anteriors.

Car, el Gl. Franco dubtava abans de rebellar-se i el catolicisme polític, organitzat, l'empenyí i el féu decidir, però volia romandre a l'ombra ; per això, el Gl. Franco, amb raó, l'obligà a treure la cara al sol, exigint-li la Carta Collectiva d'adhesió.

De la carta del Cardenal Gomà, datada a Pamplona el 7 de Juny del 1937, copiem ço que segueix :

Escribí el 15 de Mayo a los Reverendos Metropolitanos poniéndoles al corriente de una indicación que había recibido pocos días antes del Jefe del Estado...

Vtra. Excia. comprenderà que el documento es grave y que encierra una responsabilidad no ligera para el Episcopado Español. Yo he dado conocimiento del proyecto a la Santa Sede...

... puedo asegurar que, especialmente en Inglaterra, en Francia y en Bélgica, predomina, hasta entre los católicos, un criterio contrario al movimiento nacional...

GUAITANT ENRERA

En aquesta exposició hi ha :

- a) la pressió franquista (*indicación del Jefe del Estado*);
- b) la caiguda en la temptació (*propuesta de la Carta Collectiva*);
- c) una lleu deixa de remordiment — *responsabilidad no tígera* — diluint-se en el *yo he dado conocimiento del proyecto a la Santa Sede*;
- d) el criteri dels catòlics estrangers *contrario al movimiento nacional*¹.

Cal notar que en la carta, el Cardenal Gomà escriu *movimiento nacional* sense majúscules, suprimeix el *nuestro* i escapça el *glorioso*, trencant la usança — o el manament — oficials d'aquells moments.

Probablement, malgrat ésser encorbat per les temporalitats que representava, i empès per la inèrcia d'accidents morals en la seva carrera ascensional, la consciència del Cardenal Gomà se li refusà a junyir-se enterament al catolicisme dictatorial militar interessat: era un pressentiment.

Vull creure que la recordança de la Carta Collectiva, sobretot després d'haver collit les primícies i sorpreses dels seus fruits, no li devia asserenar gaire els darrers moments de la seva vida, car ara, en havent llençat la nostra llengua, l'Església se'ns ha girat d'esquena per a fer acatament a l'invasor, i el Cardenal Gomà era nat a Catalunya, com també ho és el seu successor.

Moltes Cartes Collectives que trobem en la història de l'Església, són més inspirades per la defensa de la teocràcia que per la Doctrina, com en el cas que comentem.

Fa temps que les Comunitats eclesiàstiques ja anaven escombrant calladament la nostra llengua mijançant llurs institucions d'ensenyament; però, aquesta acció social destructora de l'ànima d'un poble, per tal d'assimilar-se'l i millor sotmetre'l, mai no havia gosat presentar-se i actuar d'una manera tan crua i descarnada com ho fa en el present. Perquè ara, àdhuc és

¹ Entre els catòlics contraris a la rebel·lió del Gl. Franco, anotem les següents personalitats:

Don Luigi Sturzo, el propulsor del Front Popular italià, que també fou contrari de la guerra d'Abissínia i a qui tampoc convenia l'argúcia especiosa de la *guerra preventiva* que la *Carta Collectiva* de l'Episcopat Espanyol presentava com una justificació.

També, *Mgr. Charles Journet*, Professor del *Grand Séminaire* de Fribourg (Suïssa), de bell començament rebutjà el *pronunciamiento* del Gl. Franco, basant-se en arguments trets de la teologia, que és el seu ensenyament i en el qual té reconeguda autoritat internacional.

NOTES MARGINALS

l'Església secular la que ha acceptat, acata i practica, aquest menyspreu de la nostra personalitat espiritual, moral i cívica, humana, en oblidança de la Doctrina cristiana, del dret natural i de la llei moral: és l'Església contradient-se ella mateixa, una veritable heterodòxia, injustificable i intolerable, com no sia per amor d'un oportunisme polític material que la condemna doblement. En el llenguatge descriptiu actual, és una mena de *pronunciamiento* eclesiàstic a favor de l'Estat dictatorial sobrevingut.

No val a dir que l'Església obra coaccionada i que no és lliure, puix que, amb la Carta Collectiva, ella mateixa es lliurà a la dictadura que li ha prescrit l'escarni i la tirania espirituals del poble català, comanda que ella realitza servilment.

En tot això, on és l'Església del Crist i la Religió tan proclamada oficialment? Com que el Regne de Déu no comporta l'exclusió de l'ànima catalana, quin altre regne predica l'Església a Catalunya?

Catalunya és víctima del Cisma d'Occident i de les seves recalcaes: políticament i eclesiàsticament.

L'Església és autocràtica, unitària i centralista, per això ha lligat molt més amb l'esperit messiànic castellà que no pas amb el català: nosaltres som individualistes, liberals i tolerants, Castella és *avasalladora* segons escriu una ploma seva molt autoritzada.

La mateixa Església castellana que, amb la Inquisició, els Reis Catòlics importaren a Castalunya, no féu més que malmetre l'esperit força més cristià de la nostra Església catalana. La història « veritable » té la paraula.

Si, a Catalunya, la Religió fos quelcom més que una tradició, un costum de pràctiques externes i espectaculars, vull dir, si fos una afirmació conscient activa, s'haurien alçat àdhuc les pedres contra l'actual procedir de l'Església a casa nostra, i no hauria estat tan lleu consciència als Bisbes catalans — nomenats de regalia i, per tant, contraris a l'esperit del nostre poble — la claudicació espiritual i el servilisme dictatorial de girar-se també d'esquena a la exemplaritat cristiana de l'Arquebisbe de Tarragona, deixant-lo sol i vern, en vida i en mort, com ho han fet.

Ara, els catalans que vulguin entrar a l'Església nacional franquista, han de començar renegant de llur catalanitat, transgredint així la Doctrina cristiana i, per a tal fer, és possible que la omniscient teologia els ofereixi arguments que són fora l'abast de la nostra consciència, car l'Església temporal ha decantat cap al major nombre i la major superfície; això no és Doctrina,

GUAITANT ENRERA

és política utilitària, pesada comercial, o sia : que el Cardenal de Tarragona, Vidal i Barraquer, tenia raó de sobres.

I pel que respecta Catalunya, aqueixa Carta Collectiva no és més que la ratificació pública de la maniobra política secreta Tedeschini-Magaz de la primera dictadura contra la nostra catalanitat i la nostra clerecia, establint un barratge a les vocacions catalanes ; tot continuació de la barata de Casp i de la pràctica dels Reis Catòlics. Es veu que el General Franco se n'aprofita revaloritzant-la ; però, com que ara les multituds no són pas tan fàcilment manejables o enganyables, manca veure la solució i les conseqüències finals de la coerció i les presents mentides.

En el pecat hi ha la penitència, perquè el Gl. Franco s'ha posat l'Església per cinturó i després s'hi ha penjat l'espasa, que li ha servit per a retallar o àdhuc esqueixar les encíclics que no li convenien, per a esquivar o invertir les proclamacions de la ràdio vaticana, per a censurar pastorals i fer formar els Bisbes que, sentint tardans remordiments de llur claudicació, volien tornar verbalment a camí : l'Església espanyola s'havia cregut associada de Franco i se n'ha trobat un mer instrument, sirventa més que mai.

Perquè el Gl. Franco comença per triar els Bisbes que li convenen¹, fent-se així, pràcticament, l'amo d'una Església nacional, i reproduint situacions i incongruències semblants a les de les « investidures » en l'Edat Mitjana, posició arriscadíssima per a la Església, car fou ella la que provocà la reacció de la Reforma. Aleshores, no obstant, l'Església es defensava en el pla doctrinal, mentre que ara s'ha ajupit per arreplegar temporalitats. No hi ha perill que a Espanya sorgeixi una Reforma car no hi ha prou Religió, però és

¹ La República, com a govern legal successor de la Monarquia, demanà a Roma el dret de presentació i el Vaticà li respongué que aquell dret era inherent a la Monarquia i que aquesta no tenia continuïtat. Després, Roma el concedí al Gl. Franco, que encara menys era continuació de la Monarquia, ni tan solament un govern legal, sinó el cap d'una rebel·lió militar, que havia trencat i abolit la pràctica eclesiàstica que el Vaticà invocava i que aquest reprengué després, contradint aquella afirmació bàsica seva.

Com que els teòlegs venen a ésser una mena d'enciclopedistes de la veritat, fàcilment desfaran la contradicció mijançant un *distinguo* i apuntalant-se en un postulat, però, la humanitat no és pas feta solament de teòlegs, sinó composta de multituds que raonen planerament.

El Vaticà fou el primer de reconèixer el govern de la sedició franquista, que va apuntalant d'aleshores ençà, si bé ara potser ja no tan de grat com al començament, perquè les conseqüències i els perills de l'errada comesa van apareixent massa clars i evidents.

NOTES MARGINALS

indubtable que els fets actuals són un bon llevat d'anticlericalisme, que ve a ésser una reacció extrema.

Tot això és recidiva de les errades establertes per la Monarquia, que feia centúries que venia basant-se en l'Església i en l'Exèrcit, prescindint de tot arrelament en els Pobles, quan no era obrant directament contra els batecs d'ells. És així com aquells elements orgànics de la constitució de l'Estat, s'erigiren en castes que gaudeixen de privilegis abusis, concedits els uns i extorquits els altres, dels quals han resultat els mals usatges que han corcat llur significança i pervertit llur missió socials, amb totes les seves transcendents conseqüències; car, si d'una banda, els abusos eclesiàstics provoquen l'anticlericalisme, de l'altra, llur associació amb el militarisme actual, fa una gran sembradura de comunisme i d'anarquia, que s'hi manté sempre latent.

La liquidació d'aquesta promiscua complicitat és a llarg terme i pertoca a l'esdevenidor, que la farà inexorablement.

Tals desviacions tenen una deplorabilíssima repercussió en la disciplina eclesiàstica, perquè divorcien la jerarquia dels seus subordinats en la clerecia secular, sortida generalment de l'estament popular i que, per això mateix, sent i comparteix les seves refiances. Aquesta és una de les grans tragèdies morals dels capellans a Casa Nostra: tostemps han de contrariar llur consciència per culpa de manament episcopal d'esperit foraster i, en casos de revolta, els pobres sacerdots cauen doblement víctimes: del Poble d'on són eixits i de la jerarquia adventícia a la qual s'han lliurat o els han sotmesos; això serà el que es vulgui, però, certament, no és pas Cristianitat.

Amb tantes temporades de contacte estival, de les quals el mal temps i la malaltia prengueren llur part, tinguí lleure de tractar tota mena de qüestions, considerades en variades circumstàncies i amb diferents estats d'esperit.

Així, un dia, vaig manifestar la meua discomformitat amb el nombre d'altars laterals, que fan nosa i distreuen en moltes esglésies, on jo voldria veure solament l'Altar Major, enquadrat per parets nues; els altars laterals solament haurien d'ésser admesos en les esglésies amb capelletes enfondides, ja construïdes per al cas.

Aleshores, el Cardenal em féu notar que calia que fossin tres els altars, observació que vaig aprofitar per a argumentar una idea personal, que m'havia colpit sovint en les esglésies de poble i de muntanya:

GUAITANT ENRERA

— « M'està molt bé — li responguí — car això consagraria la bella usança de pagès, posant a un costat la Verge del Roser, de cara a la juvenesa i, a l'altra banda, la Mare de Déu dels Dolors, de cara a la vellesa ; així tindríem una trilogia simbólica humanitzant l'espiritualitat religiosa. »

I el Cardenal somrigué, me sembla que no pas amb desaprobació.

Quant a l'Altar Major, jo voldria veure-hi el Crist sempre ben enlairat per damunt de tot i no pas reduït a un adminicle en la graderia, a l'ombra dels paraceres dels ciris, mentre a darrera seu s'encimen baluernes plenes d'angelets i Sants i Santes, cenyint vestidures voleiants, caragolades per vents barrocs, provinents de la feblesa litúrgica i de la decadència espiritual.

Seguint la rauxa crítica, jo m'anava allargant i, passant al personal, demanava una major severitat en les llicències per a predicar, puix que a mi, els sermons de la Nostra Terra, generalment, m'esveraven i els defugia pels disbarats i falsejaments i manca de preparació, que m'els feien intolerables.

Car, no pas solament a pagès, sinó en els barris més cèntrics de ciutat i en les misses tardanes de major concurrència, he oït infantilismes i barroeries irreverents en l'Església i mancades de respecte als assistents. Un dia, a St. Francesc, un predicador ens presentà un Paradís enlluernant de brillants i pedres precioses, regalimant mel pertot arreu i rierols de xarop enmig de pilons de dolçaina : una veritable Xauxa per als infants. Un altre dia, a St. Josep Oriol, el predicador ens donà la xifra exacta del xec que — digué — els jueus donaren a Renan per a les seves obres ; no precisà ni el número, ni la data, del xec, perquè semblava ignorar l'època en què visqué Renan. En una diada de la Mare de Déu de Montserrat, tinguí la dissort d'entrar a la Catedral, car en una capelleta, un predicador foraster verbalitzava un crescendo repicat de castanyoles i panderetes, cantant les llaors de *ese pajarito del cielo*. I no dic res de les novenes en les quals el mateix predicador, en arribant el diumenge, ho fa en castellà « perquè faci més festa ».

Que no tots els predicadors són així, sortosament és ben cert, però és igualment cert que aquells hi són molt massa abundosos, gaudint d'una llibertat o una inconsciència que caldria fermar.

Diferentment d'aquests, hi ha l'altre extrem : el dels predicadors dialèctics, donats a les argúcies i als sofismes, o que, per a lluir una erudició malaguanyada i no sempre prou ben païda, s'embranquen en qüestions abstruses, oblidant que la dogmàtica és disciplinària i que el predicar en caritat no vol pas

NOTES MARGINALS

dir torbar l'emotivitat dels uns, ni entelar la senzilla consciència dels altres. La tendència occidental a personificar la imatgeria dels vidents, visionaris i ràpsodes, orientals, ha embolicat i enfosquit la mítica religiosa de certs textos antics, malmetent-ne l'espontaneïtat, que és el que millor tenien.

A més, sobretot entre els predicadors joves, n'hi ha de passionals que es deixen anar als afalacs circumstancials; així darrerament, des de la trona, he oït afirmar que el Gènesi proclama el dret al treball i el Deutoronomi, el repartiment de les terres, etc.; tot això encomanant-se l'actual passa de « democràcia cristiana », redundància oportunista, perquè el Cristianisme ja ho és d'essencialment democràtic. Per aquest camí, els sermons fàcilment davallen a un meeting de socialisme eclesiàstic.

Quan s'esqueia, jo buidava records, descarregant-me d'impressions i sentiments llarg temps continguts en la meua vida interior, entre ells anotant com és freqüent a Casa Nostra oir sermons farcits d'Església d'un cap a l'altre i, en canvi, completament fallats del nom del Crist.

El Cardenal solia escoltar-me amb indulgent condescendència, sense gairebé mai dir-hi res.

Per fi, de mica en mica, vaig arribar a formular una crítica fonamental al meu entendre. Àdhuc hi ha predicadors de renom que fàcilment es situen en un punt de vista tan fals com és el de suposar que s'adreçen a uns oients de cultura i raonament inferiors, als quals cal *imposar* una submissió: una dictadura mental, jamai no serà Religió, la qual solament pot ésser filla del convenciment. El monopoli confessional els facilita el caure en aquella falsa posició, mancada de caritat i d'humilitat, puix que el presentar-se com a superhome teocràtic imposant idees, és la negació de l'apostolat.

Algun cop, sí que el Cardenal intervingué en la meua tesi, per exemple, quan jo encetava reivindicacions dretureres, fent comparança de la clerecia ciutadana amb la rural i clamant a favor d'aquesta que, dintre la seva preterició i estretor de recursos, sovint compleix una feina aspra i escarrassadora, en un apostolat heroic.

Aleshores, el Cardenal cuità a expressar-se ben obertament, dient que se n'havia preocupat molt amb el propòsit de remeiar-ho en el possible; que, per a resoldre bé el problema, calia incloure tot Catalunya, però, cada vegada que ell ho havia intentat, no havia trobat prou costat en els Bisbes, particularment els de les grans ciutats.

GUAITANT ENRERA

Ací a Suïssa, corrent d'una banda a l'altra els estius, per ciutats i viles i poblets, del pla i de la muntanya, ens havia llegut i dolgut de comparar la clerecia suïssa amb la de la Nostra Terra, que resultava socialment inferior :

— Com és que en els Seminaris — deia jo — no mireu de corregir això, prenent esment d'anar millorant i afinant el personal ?

I heus-ací la resposta que se'm féu en certa ocasió :

— Com voleu que sia, si hi ha professors que també són així ?

Tota la valor de la confessió no la vaig capir plenament fins temps després, quan vaig saber accidentalment, que el Cardenal tingué el projecte de crear una universitat catòlica.

Retreient una tara simptomàtica greu, feia remarcar jo un altre jorn :

— Perquè els Bisbes de Catalunya s'avenen a que els Seminaris sien a cura de Congregacions forasteres plenes d'esperit anticatalà ?

Segurament fou la discreció ço que em privà d'heure'n resposta, perquè això és política vergonyant subvencionada i el Cardenal només era religiós i cristià.

Dintre dels temes orgànics eclesiàstics, no vaig pas oblidar el de les Congregacions amb llur intromissió eixarreïdora de la vida parroquial i, sobretot, llur indústria de l'ensenyament, doblement negatiu a casa nostra, car, moralment, desfan la família catalana, i socialment, desnaturalitzen el nostre poble, fent-hi un empelt foraster.

Algunes Congregacions estrangeres cobren subvencions de llurs Estats com instruments d'expansió de la llengua llur i, en canvi, a casa nostra, no respecten ni la llengua, ni l'ànima, de la terra que els dóna el pa i els lliura massa refiadament els seus fills. I no dic res quan són les de la terra les que tan mal obren.

En general contràries a l'esperit tolerant del catalanisme, les Congregacions han aprofitat l'avinentesa de la guerra civil per a fer-l'en responsable, essent així que el catalanisme n'ha estat una de les primeres víctimes i preferent. I en bona part, són majorment les Congregacions les que ara curen d'espantar la burgesia amb l'amenaça de cataclismes apocalíptics, que sobrevindrien si el Gl. Franco desapareixia ; el sostenen i es sostenen en complicitat amb una posició moral, social i cristiana, més que discutible.

NOTES MARGINALS

La Constitució espanyola restringia el nombre de Congregacions admeses però, en la pràctica, tal disposició era lletra morta per a elles perquè, com ja digué Théophile Gauthier : a Espanya, la Constitució és una paletada de guix en una muralla de granit.

Les Congregacions sabotegen l'organisme parroquial, en desviar-li vocacions i en seleccionar-les per tal d'incloure-les en la clerecia regular, causant així una inferioritat de la Parròquia que, no obstant, és el nexse més lògic i natural de continuïtat entre el viure espiritual i la vida civil popular.

Aquesta selecció interposada, produeix Església de dues classes, prou confirmades en la pràctica, car fàcilment s'hi entrebanquen : de primera, és la clerecia regular, i de segona, la clerecia secular.

Rigorosament, encara caldria excloure els Jesuïtes de la primera, perquè són « una altra Església », segons frase d'un eixerit rector, que tradueix un sentir molt corrent entre la clerecia secular.

Per la mateixa raó d'interferència, poc fraternal i gens caritativa, a més de l'inevitable factor sentimental humà, la Parròquia sovint ha de dissentir funcionalment de les Congregacions, i aquestes, així mateix dels Jesuïtes. A Roma saben de sobres els treballs i maldecaps i la polseguera que els costen tals corrents de competència.

I aquest sabotatge de la qualitat personal, es veu que és un falliment molt extès, perquè un rector de país estranger, tractant aquest mateix tema, em confessava que, efectivament, les Congregacions *écument* els seminaris, afirmació que, en català, podem precisar encara més, traduint aquell massiu *écument*, pel nostre individualitzat i precís « floregen » : la Parròquia llaura i sembra a tot vent, mentre els altres cullen i trien, quan el veritable lligam cívico-religiós pertoca a la Parròquia, perquè els comunitaris s'han separat ells mateixos, voluntàriament, del viure civil i no és dreturer que vulguin continuar intervenint-lo o gaudint-se'n.

Malgrat això, trobem les Congregacions acumulades i acumulant-se en els grans centres de població, absorbint i monopolitzant no poques de les funcions que pertoquen de dret a la Parròquia i que aquesta pot complir d'una manera més eficient i desinteressada per amor de la seva convivència amb el poble.

La veritat és que la clerecia regular pertany a un altre domini, fora jurisdicció de la clerecia secular, ço que no impideix que aquella es fiqui lliurement dintre d'aquesta, gaudint-hi d'una mena d'extraterritorialitat que

GUAITANT ENRERA

augmenta considerablement els seus avantatges originaris. Hi ha Congregacions d'un tal caràcter missional, que fa de mal comprendre, espiritualment, perquè s'estacionen en els grans centres de població.

Quant a la família, vé de lluny que, a casa nostra, els pensionats sien instruments de penetració i d'assimilació forasteres: una veritable traïdoria al país que els hostatja i del qual viuen en plena ingratitud. La nostra gent els confia refiadament llurs fills, que ells desformen mentalment i sentimentalment, esborrant-los el passat i les tradicions de la Terra i inculcant-los el menyspreu de la pròpia llengua, que és la vera expressió de l'ànima nostra.

I en desarrelar-los de la Terra, els divorcien de la família, en la qual els fills, un cop esdevinguts collegials, fan l'efecte d'un tascó que n'esberla la continuïtat i, per tant, la solidaritat socials, substituint-les per un mentider parany forà, que mena a la subjecció i a l'explotació venidores. Moltes crisis d'anèmia cívica a Catalunya, no tenen altre origen que aqueixa causa. En la vida cultural, els pensionats vénen a ésser com la immigració en l'aplec social: un enterboliment de la transparència autòctona, a profit dels intrusos.

És ben aplicable als pensionats de Catalunya, aquella certera crítica d'Alain Gerbault contra la pràctica colonial francesa quan, en recórrer certes illes de la Polinèsia, conta, irònicament, que fan aprendre a llurs habitants els municipis de França i, en canvi, no els ensenyen res de l'illa on són nats, on viuen i a la població de la qual pertanyen: n'arrenquen el blat i hi sembren la cogula de la civilització mercantívola.

Semblantment, a Catalunya, ara la veritat només pot ésser castellana, perquè, de veritat catalana, diuen que no n'hi ha, ni n'hi pot haver, *ni n'hi ha d'haver*.

Me plau recordar que semblants impressions i judicis condemnatoris foren talment compartits entre la jovenalla de la meva generació que, malgrat haver sortit dels meus companys de col·legi noms ben vistosos en l'ascensió pública de la nostra terra, cap d'ells no va portar els seus fills als pensionats, on ells mateixos havien sofert l'abusiva mutilació espiritual catalana.

Parlant d'aquestes coses entre amics, un dia Mn. Clascar precisava:
— En Patxot no delega la paternitat.

Tenia raó; ni física, ni moralment, la paternitat és delegable, perquè aleshores deixa d'ésser paternitat i mereix qualificatiu massa gràfics, que no vull estampar.

NOTES MARGINALS

Indubtablement, els pensionats són la causa primordial de la descatalanització de la nostra burgesia — estament mitjà — que era la més ferma base social a casa nostra.

De fet, són la continuació endèmica de la barata de Casp, en la qual el Papa pretendent Benet XIII vengué Catalunya a Ferran d'Antequera, i Fra Vicent Ferrer la va lliurar, i els catalans, esdevinguts mesells i curts de vista, se la deixaren prendre. La Carta Collectiva de l'Episcopat Espanyol, adherint-se a la sublevació de Franco, és la ratificació pública d'aquell tracte amagat.

Quan Catalunya, una mica autònoma sota la República, es servia del català en la vida pública i governamental de casa nostra, l'Església continuà portant en castellà tota la seva documentació, així divorciada del poble: naixences, casaments, defuncions, etc., i tots els certificats que en dimanaven, de manera que, bo i esperant un adveniment que li fos més parcial, continuà lliurant — espiritualment i cívicament — els catalans, a una organització i oficialitat estatals completament forasteres, mereixent, una vegada més, aquella tan repetida exclamació històrica: « I que en feres de mal Constantí ! »

I ací s'escau apuntar, de passada, la remarca d'una prestigiosa revista catòlica suïssa que, en el fort de la guerra civil, feia aquesta observació acusadora: « Fixeu-vos — deia als seus llegidors — en que, a Espanya, la instrucció era lliurada a les Congregacions ».

Pel que respecta a la dona, l'ensenyament de les Congregacions ens ha creat aquell cranc familiar de la « collegiala », que ha malmès la intimitat de tantes llars i l'obra pública transcendent de la nostra generació, entrebancant-les amb suggestions i interferències externes.

En la família, la « collegiala » és un actiu factor desnaturalitzador que trenca la continuïtat nostra, sometent-la a adherències foranes de les quals difícilment es deslliura i que, moltes vegades, àdhuc arriba a enfosquir la vida matrimonial quan, en els greus conflictes de la societat i de l'ésser, els relleixos del pensionat fan talment una partió moral entre el marit i la muller. La « collegiala » ha fet més mal a Catalunya que molts dels exèrcits invasors, perquè aquests són un reactiu, mentre que la « collegiala » ha estat una narcosi.

La veritable escola social és la família i, per oblidança d'això, la nostra burgesia hi ha tolerat i afavorit tota llei d'intromissions i s'és anada emborberint; car, paternitat implica continuïtat, « sacrifici », i el pensionat li faci-

GUAITANT ENRERA

lita una paternitat « còmoda », que és la que ara impera, pagant una mesada. Actualment, la família és la meta de la cursa entre l'Estat i l'Església, per arribar a l'infant i segellar-lo, moltes vegades prescindint del dret primordial dels pares.

Seguint aquesta defallior, després vindrà una paternitat « tant se me'n dona », i la família s'anirà corsecant i acabarà per estroncar-se.

Davallant fins al fons, potser arribarem a la prostitució estatal, « patriòtica », obligatòria — regressió a Babilònia — com ja s'ha produït de vegades i àdhuc predicat durant la guerra (Alemanya, Itàlia). Un bestial dirigent alemany tingué la ferotge brutalitat de proclamar que la missió de les mares era tenir cura que no manquessin soldats en el camp de batalla. Aquest homeier era mereixedor que les mares l'estripessin de viu en viu.

Aleshores, l'Estat incorporarà la família a les seves funcions, el mateix que la fabricació de segells i de moneda, i sotmetrà la família estatal a una reglementació eugenèsico-estandarditzada, que produirà multituds acèfales, fàcilment mogudes només que tocant els botons del tauler de comanament sempre a mà del Gran Tirà.

Un cop suprimida la família natural, s'acabaran els noms hereditaris que la distingeixen, i el rendiment eugenèsic estatal que la substituirà durà solament l'ordinal de la generació, precedit d'una lletra precisant la sèrie a què pertany ; tot això degudament inscrit en el registre oficial dels semovents.

Quan l'home hagi estat així completament absorbit en el Nirvana estatal futurista, serà realitzat l'ideal d'una societat inhumana, els fruits de la qual ja hem vist durant la guerra i, malgrat la cruenta lliçó, resten sectors socials i geogràfics que encara els enyoren i els imiten.

Hem de confiar que la mateixa inconsciència de l'automatisme vindrà un jorn que produirà un sotrac trencant totes les connexions tiranitzadores i permetrà l'aparició d'un Apòstol salvador, predicant el « retorn a l'home », — ésser pensant — gènesi d'un novell cicle social.

Ja que ens trobem amb la paternitat i la seva conseqüència, la família, dintre del complex social, deixeu-m'hi esplaïar en algunes consideracions.

En la passada centúria, la renaixença de Catalunya motivà un esclat de lirismes i mitologies, estimulants i ben intencionats, però no sempre prou exactes, que cal anar redreçant i afinant en acordança amb el major seny i el saber de la creixença : entre aquells hi ha el tema, la realitat, de la família catalana.

NOTES MARGINALS

Tots els qui hem fullejat insistentment les farcides carpetes de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, ens hem adonat amb dolença del paper que hi aparenta ordinàriament el pare. I vingué un dia que les remarques d'ordre moral i social que cadascun de nosaltres havíem fet separatament, ens les trobarem així mateix consignades en una nota autògrafa del Mtre. Marian Aguiló, escrita en un d'aquells nombrosos trossets de paper qualsevol i de tots colors, que ell solia intercalar com a toc d'atenció per a un altre dia, en el seu arreplec de cançons.

Aquella nota diu: « fixeu-vos en que, en la cançó catalana, el pare no és estimat » i després, raonant aquesta afirmació, tot passant afegia: « segurament deu ésser això un relleix de la pàtria potestat romana ».

Malauradament, aquest relleix perdura encara més del que caldria, sobretot entre la burgesia, i no dic res del fabricantisme i mercantilisme pervinguts, inflats i no poc fallats de cultura correntment, si per cultura entenem la dignificació de l'home en si mateix i envers els seus semblants, resultant, no pas del diner, sinó de la superació del diner.

La devoció dels fills envers els pares, és un deure fonamental de la família; però, si aquesta ha de continuar essent una entitat moral, a més d'ésser nimbada per l'amor maternal, car la mare és l'ànima de la família, cal que sia jeràrquicament coronada pel *deure* del pare envers els fills. I això, tant més avui dia, quan l'estatisme tracta la família com una mera convenció legal que ell intervé abusivament, per tal de pastar-hi l'home, que després arramadarà, en l'anònim i amorfe actual servilisme social.

Crec que val la pena d'assenyalar aquest tema als nostres moralistes i sociòlegs catalans, i això és tant més interessant quan, pel que respecta a la dona, a part d'una major sensibilitat, en els juristes catalans medievals ja trobem conceptes i àdhuc pràctiques de dret molt avançats, als quals el feminisme de nombrosos pobles europeus encara no ha arribat.

Prego als il·lusos i als « convencionals » que guaitin serenament a llur entorn, i vull creure que, aleshores, modificaran dreturerament aquella primera impressió llur, perquè s'adonaran de que, en el panorama públic que hagin resseguit, efectivament hi ha molts casos que mereixen l'esperit de la cançó, i convindran que, la cruesa de la meua observació, no es més que un plany de recança dictat per l'assenyat catalanisme de la dita verament paternal: « qui bé et vol, te farà plorar ».

EXPLICIT

*Lema: El saber no ocupa lloc,
però la veritat fa nosa a tot arreu.*

PATXOT

Com que aqueixes notes marginals fàcilment omplirien tots els marges, me cal aturar-les d'una manera sintètica.

Un autor francès, el nom del qual no em ve a la memòria, digué en certa ocasió que el pitjor de la veritat és que « si se la cerca, se la troba ». El qui amb puresa de sentiment i llibertat de consciència llegeixi ço que segueix, crec que sense cercar-hi gaire, també hi trobarà algunes veritats, que segurament ja se li hauran acudit més d'un cop en els moments de recolliment de la vida interior.

La Religió és una derivada de la intelligència, una beatitud de la consciència i un socors, un conhort, del cor ; per tant, Religió és la integració del nostre ésser, incorporat en la materialitat nostra.

És un complement espiritual i una necessitat emotiva humana, latents en nosaltres i que tots duem a dintre, àdhuc els qui defugen el seu nom i el substitueixen per altres ; però es manifesta diferentment segons el temperament, la sensibilitat, la mentalitat, i la cultura ; d'ací la naixença de diferents confessions, si bé convergint totes devers el mateix inevitable centre espiritual : la idea de Déu. Més, com que l'home no és pas solament espiritual, en invocar en el viure social aquesta motivació primordial, de vegades se l'apropia d'una manera massa exclusivament humana, que pot davallar, com ho trobem en la història, fins a trencar la divinal seqüència, invertint-la catastròficament.

Com a convenciment, pot estimular-se amb la predicació, que és un raonament ; com a sentiment, pot intensificar-se amb l'exemplaritat, l'emotivitat, de la caritat.

D'aquí prové que, en els països on la Religió no és filla d'un apostolat, o sia, acte de convenciment, sinó que és conseqüència d'una imposició violenta o d'una coacció social, la Religió esdevingui merament un costum, una comoditat moral, una comparseria, un mercantilisme, una inconsciència o, altrament, la tapadora de lluites passionals que poden anar fins al crim, car el qua-

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER: *EXPLICIT*

lificació «religiós» figura en moltes negrors de la història. Sense anar gaire lluny, veiem com les parts interessades en la rebel·lió Franco, la justificaren dient que era una guerra «religiosa», talment una «croada».

La por, no essent més que una mena d'egoisme, pot portar a la sotmissió, però la sotmissió no es pas convenciment, ço és, un estat de consciència lliurement assolit. El que acabem de dir, enclou la diferència entre la determinant — *causa prima* — de la Religió en les gentes mediterrànies i en els pobles nòrdics europeus.

La predicació basada en la por, com es practica tan sovint a casa nostra, produeix en la majoria dels esperits una mena de fatalisme depriment, invers de la Religió, puix que aquesta dona una fortitud serena i exultant. La por parlant en la trona, es una deixa de l'esperit jueu aparellat amb la vella temença de la Inquisició, que són romasos i perduren en una mena de consuetud dialèctica, gairebé ritual. Aquesta entrada falsa, inculca a la nostra gent aquella temença de la mort fàcilment explotable, que la turmenta i que no lliga gens amb l'essència de la Religió.

En el meu diàleg interior, moltes vegades me som preguntat: si de la nostra terra treguéssim la por de la mort, de l'infern i del diable, què en quedaria de vera Religió, vull dir, Religió de Déu?

L'associació de la por amb la Religió, la trobem més i més íntima a mida que davallem en l'escala de la civilització fins que, a l'arribar als pobles primitius i salvatges, la Religió i la por són una mateixa cosa. Àdhuc en els fonaments de la civilització, trobariem no pocs basaments de por.

La Religió, essent pura espiritualitat, és inassolible per la força, que és materialitat; per això, la imposició de la Religió és senzillament la negació d'ella mateixa. I una predicació basada en la por, no es més que una imposició emotiva, encoberta i, per tant, no pot portar al convenciment. La por és un argument primari i fonament d'una Religió negativa: la *superstició*; també té molt de parentiu oriental.

La por ha assistit a la naixença de Religions i la persistència d'aquest argument negatiu durant milenars d'anys de cara a les multituds, prova com és difícil a la humanitat la seva ascensió en espiritualitat. El misteri amb què s'embolquen certes Religions és una modalitat atenuada i especulativa d'aquesta por originària.

La persecució en nom de la Religió és una transgressió essencial, una *irreligió*: és la grandor humana estimbant-se en la pregonesa del crim espi-

GUAITANT ENRERA

ritual, després d'haver violat l'excelsitud. Malgrat aquest axioma, les mal anomenades guerres i lluites « religioses » omplen moltes pàgines sangonents de la història, on l'home, sota cobert d'aquell qualificatiu, nega precisament la Religió, amb una criminalitat bilateral.

Si no és filla del convenciment, la sotmissió és rutina de la inconsciència. Si la sotmissió és produïda pel constrenyiment, aleshores engendra la revolta.

El Crist predicava, planyia i estimava ; no perseguí, ni matà mai ningú, sinó que morí a mans d'altri, aplegant i sublimant així el convenciment i la caritat, d'aleshores ençà simbolitzats en la Creu dignificada i dignificadora.

Els qui, fent, ús de la consciència que Déu els ha donat, sentin la damera espiritual en llur colloqui interior freturós de veritat, cal que, sobreposant-se al costum irreflexiu i al còmode mimetisme de les multituds, cerquin el lloc que pertoca a l'Església colonial franquista en les proposicions precedents, i veuran com s'ha varat un cop més en les aigües tèrboles i perilloses de les mars polítiques on, per ara, navega en popa, a tot drap, seguint servilment l'estela que deixa la nau dictatorial.

No solament això, sinó que aquesta Església fora de camí i de Doctrina, bandeja sistemàticament de la pregària i la predicació la nostra llengua, que és expressió de l'ànima nostra ¹ i ho fa i ho imposa dintre dels mateixos Temples que els nostres passats obraren per a llur conhort moral i espiritual. Ara se'ls hi nega i rebutja, perquè els Temples que eren ben llurs, ens són usurpats a favor d'altri que n'han fet un reforç d'invasió i ocupació materials.

¹ Uns diuem que és prohibida i altres que no.

Heus-ací l'explicació de la contradicció, treta de casos esdevinguts.

No hi ha pas perill que els capellans de ciutat hi empasseguin, perquè ja els han xiulat les orelles i tenen ben apresada la lliçó.

Però, si un rector de fora, amb el zel i l'esperit cristià que pertoca, predica en català, no manca un oient falangista que el denuncia i, al cap de pocs dies, el zelós rector rep un policia que li notifica una multa de part del governador.

De seguida, el pobre rector acudeix al Bisbe, el qual li respon, capciosament, que no té inconvenient que es prediqui en català, però a responsabilitat del qui ho fa. Així, el zelós capellà queda lliurat al poder civil, perquè el Bisbe, ans que tot, és un mer funcionari espiritual a sou de l'Estat, que l'ha triat, l'ha fet nomenar i al qual és infeudat políticament de naixença.

Amb això, tothom té raó i, verbalment, no hi ha cap contradicció.

I com queda aleshores aquell rector ?

Decebut i ferit en el seu apostolat, el rector tanca el seu nonconformisme en la consciència i, desconhortat, torna al seu lloc ; allà, les necessitats del viure el faran abaixar-se a l'ofici vegetatiu on l'han confinat.

EL CARDENAL VIDAL i BARRAQUER: *EXPLICIT*

Allà nien contra les nostres consciències, o sia, el nostre ésser, i van de bracet amb una premeditada falsia espiritual, associada a finalitats polítiques terreres, pecadorament disfressades i retolades de Religió, que ens fan forasters a casa nostra mateix, on som espiritualment exclosos dels nostres propis Temples, perquè n'han tret el nostre Crist català i l'han substituït per un Crist franquista que no ens entén, ni ens vol comprendre, portat a sang i a foc per la *democràcia evangélica* dels *cruzados* de la guerra civil, que és la negació essencial del Crist i la transgressió cruenta de la seva Llei.

Perquè, a servei de l'Estat, a Catalunya l'Església també va contra el nostre poble, obeint la consigna subvencionada de descatalanitzar-nos, o sia, desnaturalitzar-nos, tot i que ella viu amb nosaltres i de nosaltres, cometent-hi doncs la triple transgressió : espiritual, moral i cívica ¹.

En compensació, l'Església franquista atorga tres pàtries als catalans : la *chica*, que és la nostra ; la *grande* que, naturalment, és la d'ells, i la *celestial*, en la qual els catalans no podrem entrar, si no és trucant-hi en castellà, perquè altrament, ens haurem de quedar als llims. Així és veu com el do de llengües, que l'Esperit Sant infongué als Apòstols, es restringueix en l'Església nacional franquista i per això el català no hi compta ; o bé, que els franquistes no són tals Apòstols. És ben cert que « de tot hi ha en l'Església del Senyor ».

L'acoblament d'una espiritualitat aparent amb una materialitat real, que sobreposa l'Església burocràtica temporal a la Religió, crea una antítesi incomprensible i inacceptable per a tota consciència dreturera. Heus-ací enunciada la gran tragèdia de la nostra clerecia i de les seves vocacions, decebudes per la gran predominança terrera que han trobat allà on elles havien somniat trobar-hi espiritualitat pura.

Els sacerdots que es senten així espiritualment desplaçats, no tenen altra solució que recloure's dintre de si mateixos en un misticisme consolador

¹ Ja sé que, malauradament, no manquen sacerdots profitaires, algun nom dels quals encara prové de la primera dictadura — que solament era *galante* — mentre que la segona actual, essent dictatorialment *catòlica*, porta una temptació més perillosa per als sacerdots de consciència deixatada, pescadors en aigües tèrboles, ço que augmenta els esgarriaments ; però són relativament pocs, perquè la nostra mentalitat és massa rebte per a serpentejar entre argücies.

Malgrat tot, estic segur que la gran majoria de la clerecia catalana és nonconformista en consciència i es neguiteja i es consumeix en l'actual Església *político-teològica* del Cardenal Gomà.

Mentrestant, la Doctrina Cristiana roman als llims, esperant un nou adveniment.

GUAITANT ENRERA

que no tothom té la força, ni el do, d'assolir; o bé, tal com succeeix en la majoria, fent acte de voluntat, constrènyer-se en la inèrcia del viure, constituint els *sacerdots de volició*: una mena d'estat neutre que, de vegades, resulta prou benfaent, perquè la passivitat llur no comparteix les situacions agitadaes que es produeixen de vegades en l'estament eclesiàstic, i així contribueixen a establitzar-lo. No en manquen a casa nostra, on la coacció social no els permet exterioritzar-se, si bé alguns d'ells han sobressortit en la renaixença de Catalunya, perquè era un estimulant de la personalitat humana en la plenitud de consciència i del sentiment. Jo n'he conegut i en conec encara de clerecia en tal estat de consciència sofrent, i no pas solament en senzills sacerdots, sinó també pujant amunt cap a la jerarquia; àdhuc en Ordres femenines he constatat cosa semblant.

Aquesta tragèdia psico-ètico social, és provocada i agreujada en la nostra terra per l'acció de l'Estat, sistemàticament contrària al nostre Poble, i per l'obrar de l'Església política subvencionada, que s'avé a tòrcer a servei de l'Estat i contra dels catalans, la Doctrina social que predica i que per això practica tan guexament.

A Catalunya, Franco ha volgut destruir una cultura començant per arrancar-li la llengua amb l'ajud de l'Església, la qual s'ha afanyat a foragitar-la del Temple, transgredint així l'exemple del Crist; això, per amor dels avantatges que la dictadura li concedeix o li comporta. Diferentment, fora d'Espanya, l'Església viu honorablement lliure sense privilegis, ni plat de lleties, amparada per la sola virtualitat de la Doctrina.

El Crist no parlava pas als seus deixebles en la llengua imperial de Roma, sinó que, amb germanívola amorositat, ho feia en llur maternal arameu; si n'hagués pretingut utilitat o usdefruit, els hauria predicat en la llengua del Pretor, tal com ara es fa i és manat, a casa nostra, on es compleix de grat, no pas amb esperit evangelitzador, ni cristià, sinó ben al contrari, amb l'intent premeditat de col·laborar a l'assimilació política nostra, a sia, al nostre desarrelament.

El que sí feia el Crist, era foragitar del Temple a vergassades, els revenedors que hi trobava, si és que la terra ja no els havia engolit abans amb llur simonia, tal com ho trobem en la Bíblia.

Els qui, seguint aquestes meditacions, vulguin enfondir-les enllà, fàcilment lligaran el present eclesiàstic amb la Carta Collectiva, proclamació obligada d'anteriors arrelaments i ombrívols concomitancies; i empassegaran

EL CARDENAL VIDAL i BARRAQUER: *EXPLICIT*

amb la informació Magaz-Tedeschini de l'altra dictadura, de conseqüències eclesiàstiques a complaença de la dèria d'Alfonso XIII¹ contra Catalunya; i es trobaran amb la guerra carlina, altra collusió político-eclesiàstica; i amb l'ensenyament privilegiat de les congregacions, sempre corcant la nostra catalanitat amb llur prosselitisme industrial; i amb la intromissió en la família i en la privadesa, etc., etc. i, absorbit en aquestes encerques i l'al·liçonament llur, si l'inquiridor hi para bé esment, s'adonarà que se li ha esvanit pel seu accidentat camí l'espiritualitat, que justament era la motivació primordial de les seves encerques.

Aleshores, el pensador analista, devot de la Veritat crua i nua, enmig de les realitats decebedores, depriments i corferidores que haurà trobat, veurà sorgir la serena grandor i la fidelitat espirituals del Cardenal Vidal i Barraquer, Arquebisbe de Tarragona, en defugir l'Església política actual, per a romandre i morir, sacrificat, en l'Església del Crist, esperant-hi el retorn penedit dels esperits esgarriats i dels caiguts en temptació de vanitats i d'impures cobejances.

Així sia; perquè, si la manca d'espiritualitat envileix la vida, el mercadeig de l'espiritualitat es lògicament llevat d'ateisme i d'anarquisme.

P.

Fribourg (Suïssa), el 13 de Setembre del 1949, sisè aniversari de la mort del Cardenal.

¹ Aquell rei « constitucional » aleshores era fora de la Constitució i, en voler tornar a entrar-hi, el poble el desnonà, puix que la votació popular a favor de la República fou, ans que tot, una repulsa a la Monarquia.

Després, esdevingut ex-rei, també felicità el Gl. Franco quan les tropes d'aquest entraren a Barcelona, probablement pensant en la promesa de restablir la Monarquia, que es veu el *Caudillo* no tenia gens de ganes de complir, seguint la lliçó de la diplomàcia imperant en aquells temps, que no respectava cap avinença.

Dintre la moral i les normes del dret públic, un ex-rei felicitant el general sublevat, és ben bé representatiu de la tradicional història d'Espanya, on la Monarquia s'ha refiat sovint d'actes semblants i, ara mateix, tornaria ben de grat al mòrbid atavisme, puix que, pràcticament, ja el pidola.

Aquell ex-rei, s'acollí a Suïssa on residí alguns anys, fins que el Consell Federal l'invità a anar-se'n per raons altres que la política.

GUAITANT ENRERA

Genève, le 16 août 1950

Révd. P. Prieur
Chartreuse de La Valsainte
FRIBOURG

Cher Père Barras :

C'est avec grand regret que je vous écris déjà loin de chez vous car, avant de quitter Fribourg, j'aurais aimé vous faire mes adieux, ainsi que dire ma dernière prière auprès du corps de notre regretté Cardinal.

Malheureusement, ma santé a beaucoup baissé depuis quelques mois, je suis entré en pleine vieillesse, ne peux plus marcher beaucoup et tout déplacement me devient très fatigant. Malgré cela, je m'étais proposé d'arriver à La Valsainte, mais, vos beaux corridors blancs, si longs, ont fini par décourager mes jambes qui claudiquent souvent.

Je tenais à vous témoigner personnellement, avec toute l'effusion spirituelle et sentimentale, au nom de la Catalogne chrétienne, notre reconnaissance pour le charitable et loyal accueil que les Chartreux ont fait partout au Cardinal pendant son honorable exil, où il a représenté la fortitude et la pureté de la Doctrine, au milieu d'une Eglise ternie depuis longtemps par ses adhésions et concomitances politiques, qui expliquent si logiquement les bouleversements et crimes de chez nous, que les étrangers ont tant de mal à comprendre, parce qu'ils ne remontent pas aux causes originaires et, partant, ils les ignorent, ce qui les mène à des conclusions superficielles et fausses.

Espérons que, en revenant au Christ et à sa Doctrine, l'Eglise politique de là-bas ne manquera pas d'honorer un jour, dûment, la spiritualité de notre Cardinal qui a été sa victime.

Avec ces mots d'adieu ici-bas, je me recommande encore une fois à votre chrétien souvenir.

P.